

Àsọtele nípa ojú oṣo ọdún 2024

CONTENTS

Ọrọ àkọsọ	iii
Ọrọ Ọgá Àgbà	vi
Orí Kinni	01
Ìmọ sáyẹ̀nsì fún àsọtẹ̀lẹ̀	01
1.0 Èròjà ojú ọjọ	01
1.1 Àlàkalẹ̀ ENSO	01
Orí Keji	03
Àsọtẹ̀lẹ̀ ní Sàà Àkókò Ọdún 2024	03
2.1 Àsọtẹ̀lẹ̀ òjò tí yòò rọ	03
2.2 Àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn ọdún 2024	09
2.3 Ojú ọjọ àti ìlera	20
2.4 Yínrùn-yínrùn	28
Orí kẹta	34
3.0. Àtubọ̀tán àsọtẹ̀lẹ̀ ojú ọjọ lórí àwọn ẹ̀ka pàtàkì nípa ètò ọrọ̀ ajé	34
3.1 Ètò Ọgbìn	34
3.2 Ìsàkóso ọrọ̀ omi	36
3.3 Ẹ̀ka ìrìnà	38
3.4 Ẹ̀ka ìpèsè iná ọ̀ba	43
3.5 Ẹ̀ka Ìbànisọ̀rọ̀	45
3.6 Mímú àdínkù bá ìjàmbá	45
3.7 Ìlera	47
Orí Kẹrin	50
4.0 Àgbéyèwò àsọtẹ̀lẹ̀ ojú ọjọ 2023	50
4.1 Àgbéyèwò òjò(ìgbà tí ò bẹ̀rẹ̀ àti iye òjò tó rọ)	50
4.2 Àgbéyèwò atẹ̀gùn tó fẹ̀ ní ojú ọ̀sán àti òru 2023	51
Ori Karùn-ún	55
5.0 Àsọtẹ̀lẹ̀ nípa atẹ̀gun ojú ọ̀sán àti òru	55
Orí kẹfà	67
6.1 Àlàyé ní àwọn ìjọba ìbílẹ̀ ọ̀rìnléní-ẹ̀dẹ̀gbẹ̀rìn ó dín mẹ̀fà (774) nípa bí òjò yòò se rí	67

Ọrọ̀ Àkọ̀sọ̀

gbìyànjú láti ní ìmọ̀ kíkún àti àgbọ̀yẹ̀ láti ní òye nípa àwùjọ̀ kún si ní ọdún 2023, gẹgẹ̀ bí ìpàdẹ̀ àgbáyé nípa àyípadà ojú ọjọ̀ ẹlẹ̀ẹ̀kejìdínlọgbòn (28th) irú rẹ̀, ìyẹn ìpàdẹ̀ gbogbo-gbo tó wáyé ní Dubai, ní orílẹ̀dè United Arab Emirate. Ọrọ̀ àyípadà ojú ọjọ̀ tí kọ̀wé àgbà àjọ̀ àgbáyé, Antonio Guterres sàpèjùwe gẹgẹ̀ bí ọkan pàtàkì tó n dún mọ̀huru-mọ̀huru mọ̀ ẹ̀dá. Ó se pàtàkì kí wọn se àmúlò àfẹ̀nukò ìpàdẹ̀ àpèrò nípa àyíká àgbáyé. Ìse àwọn ẹ̀dá àti ìgbé ayé wọn.

Bí ó tilẹ̀ jẹ̀ wípé àkọ̀sílẹ̀ nípa La-Nina lọ sílẹ̀ ní ìwọn ìgbà mẹ̀ta láàrín ọdún mẹ̀ta sẹ̀yìn, sùgbòn àjọ̀ àgbáyé tó n rísí ojú ọjọ̀ níbi ìpàdẹ̀ Cop28 sọ wípé ọdún 2023 ló gbóná jù, Àkọ̀sílẹ̀ fihàn wípé 1.4⁰c ju àkókò

sáájú(1850-1800) lọ. Pẹ̀lú àfojúsùn 2024 wípé EL-Nino, atẹ̀gùn yòò máa mú àyípadà wà. Yàtò sí bí ẹ̀nikẹ̀ni kò se mọ̀ bí nńkan yòò se rí nípa ojú ọjọ̀, àwọn àkọ̀sílẹ̀ wònyí leè jẹ́kí gbogbo rẹ̀ le kọ̀já ẹ̀nu ààlà. Bí o tilẹ̀ jọ̀ wípé ìwònbà ni ilẹ̀ Africa dásí bí ojú ọjọ̀ se gbóná tó, èyí nípa púpọ̀ látàrí wípé gbogbo nńkan gbóna janjan pẹ̀lú àyípadà ojú ọjọ̀ láti àkókò díẹ̀ sẹ̀yìn, tí kò sí yọ̀ ọdún 2023 sílẹ̀.

Fún àpẹ̀rẹ̀, ìjì lílẹ̀ **Daniel** kọ̀lu ilẹ̀ Africa nínú osù kẹ̀sàn-án ọdún tí ò sí mú kí òjò tí ìwònbà rẹ̀ jẹ̀ 414mm rọ̀ láàrín wákàtí mẹ̀rìnlélógùn èyí tí ó fa omíyalé ní Libya, tí àwọn ènìyàn ẹ̀gbẹ̀rún mẹ̀rìn si pàdánù ẹ̀mín wọn, bẹ̀ni wọn kò tī rí ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àwọn ènìyàn míràn. Sáájú, ní ìbèrè ọdún ìyẹn (Feb - March), ìjì lílẹ̀ **Freddy** kọ̀lu orílẹ̀dè Mauritius, Madagascar, Mozambique, àti Zimbabwe tí ènìyàn ẹ̀gbẹ̀rìn (800) sí kù, omíyalé tó lágbára wáyé ní Rwanda, Democartic Republic of Congo àti South Sudan èyí tí ó mú ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àdánù dání.

Àkọ̀sílẹ̀ nípa atẹ̀gùn gbígbóná tó wáyé káàkiri Europe tí ó si tún dé apá àrìwá Africa ní ọdún 2023 ní àkọ̀sílẹ̀ tó jẹ̀ 50.4⁰c ni Morocco, ọ̀dà tí kò seé fẹ̀nusọ̀ wáyé ní apá ẹ̀kún ìwọ̀- oòrùn àrìwá Africa.

Bí ó tilẹ̀ jẹ̀ wípé ọ̀rọ̀ ojú ọjọ̀ kò ní ipá lórí atẹ̀gùn tó n fẹ̀ ní Nigeria ní ọdún 2023, a kò leè gbàgbé àdánù nílá tó seletẹ̀ nípa omíyalé ni ọdún 2022. Gẹgẹ̀ bí àjọ̀ NEMA

se sọ, èniyàn bíi millionu mārùn-ún ló lu ìgbàdì omíyalé naa, tí èniyàn mẹtàla-dín ní ẹgbẹ̀rún méji (1987) si jẹ pè Ọlórún. Èniyàn míllìonù méjì, ẹgbẹ̀rún lònà ẹgbẹ̀ta ó lé mērin àti ọtà-lénì- ẹ̀dẹ̀dẹ̀bẹ̀rin ó lé mēta (2,604, 963) ni ìsípò padà dé bá. Sarè oko tí iye rẹ̀ jẹ ẹgbẹ̀rún méjìdínlọgọta (58,000) ló bàjẹ nígbà tí ilẹ̀ tí ìsẹ̀lẹ̀ omíyalé nàà kolu jẹ ẹgbẹ̀rún lònà ọgọsàn-án ó lé mēta àti ọ̀jì-lénì- ẹgbẹ̀rin- ó lé méjì(183,842) lo wó. Àwọn èniyàn tó ti kú, kò seé dá padà, l'ẹgbẹ̀-l'ẹgbẹ̀ bíllìonù Naira ni wọn ná fún ìràpadà àti àtúnse àwọn agbègbè tí omíyalé nàà ti s'osẹ. Nítorí nàà aburú tí ìsẹ̀lẹ̀ nàà mú bá ètò ọ̀rọ̀ ajé kò seé fenusọ. Nnkan tí èyí tùmọ̀ sí ni wípé àwọn agbègbè tí àjàlù nàà dé bá pọ̀ jojo nípa ìdí èyí ó pè fún àmójútó ọ̀rọ̀ ojú ojọ dárádára.

Ọ̀nà kan pàtàkì láti leè kojú ọ̀rọ̀ àyípadà ojú ojọ ní kí ìkìlọ̀ tètè máa wáyé fún àwọn nnkan tó seése kó sẹ̀lẹ̀, Nídí èyí, ìgbésẹ̀ ìkìlọ̀ ti-tètè ta àwọn èniyàn lólobò bí ìpàdé àgbáyé(UNFCCC) nípa àyípadà ojú ojọ àti àyíká ẹ̀lẹ̀kẹ̀tadínlọgbọ̀n (Cop 27) irú rẹ̀ ní Egypt, pẹ̀lú àlákálẹ̀ ọ̀lọ̀dún mārùn-ún láti se ìkìlọ̀ nípa àyípadà ojú ojọ. Àbọ̀ iwádìí àjọ àgbáyé nípa ipò tí nnkan wà àti ìkìlọ̀ tí-tètè ọ̀dún 2023 èyí tí wọn se ìfilólẹ̀ rẹ̀ níbi ìpàdé Cop28 láti ọ̀wọ̀ akọ̀wé àjọ àgbáyé fihàn wípé àseyorí wà nínú ayé lẹ̀yìn ìpàdé Cop27. Àbọ̀ iwádìí

nàà fihàn wípé isẹ̀ sí kù láti se lójúnà àti leè ní àseyorí tí wọn ní lẹ̀kàn.

Ìgbésẹ̀ ti-tètè se ìkìlọ̀ Early warning system (EWS) jẹ ọ̀nà láti mójútó ìsòro tí kó bà wáyé, àsọtélé, síse àgbéyèwò àdánù, ìbánisọ̀rọ̀ àti ọ̀kan-ò-jọkan ìmúrasílẹ̀ àti ìgbésẹ̀ tí yóò mú ẹ̀nikọ̀ọ̀kan, àdúgbò, ìjọba,olókoòwò ati gbogbo èniyàn lati wà ni ìmúra sílẹ̀ lati mú àdínkù bá àjàlù tó seése kó sẹ̀lẹ̀ nígbà tí ìgbésẹ̀ ti-tètè se ìkìlọ̀ nílò orísìrísì ọ̀nà láti leè kojú rẹ̀ kí ìjákulẹ̀ máa bá wa.

Bí ó se jẹ wípé àgbáyé àti ilẹ̀ Africa gbé ìgbésẹ̀ akin nípa tí-tètè se ìkìlọ̀ àjàlù èyí tí ófiisì rẹ̀ wà ní Addis Ababa, Niamey àti Abuja(ECOWAS). Ó se pàtàkì láti ní ibùdó tí-tètè se ìkìlọ̀. Àjọ tó n rísí ọ̀rọ̀ ojú ojọ ní Nigeria (NiMet) jẹ ọ̀kan pàtàkì nípa tí-tètè se ìkìlọ̀ láti ọ̀dún gbọ̀ọ̀rọ̀ sẹ̀yìn, gégé bí wọn se n sọ àsọtélé nípa ojú ojọ ní Nigeria. Àsọtélé nípa ojú ojọ yí ló máa n sàlàyé nípa ìgbà tí ọ̀jò yóò bẹ̀rẹ̀ àti àkókò tí yóò dá, bí sàà àkókò ọ̀jò yóò se gùn tó, iye ọ̀jò tí yóò rọ̀ ní ọ̀dún kan, ìgbà tí ọ̀dà yóò wáyé ní iwò̀nba ọ̀dà díẹ̀ tàbí ìdádúró osú kejọ. Atẹ̀gùn tí yóò wá ní (ọ̀sán àti ọ̀ru). Àsọtélé nípa àìsàn ibà, ìsọ̀nà nípa àìsàn yínrùn-yínrùn àti ipa tí àsọtélé nàà yóò ní lórí ètò ìgbáyé gbádùn àwọn èniyàn.

Àsọtélé nípa ojú ojọ yóò leè sàlàyé báwo ní nnkan yóò se rí ní ọ̀dún kan, tí yóò sàlàyé ní ẹ̀kúnrẹ̀rẹ̀ àwọn ìgbésẹ̀ tí wọn

gbogbo gbé àti ilànà à-tẹlẹ ní gbogbo ẹka ọrọ ajé orílẹ̀dè Nigeria pàápàá ní àwọn ẹka tọrọ kàn, bíì ìrìnà òfúrufù àti ìdàgbàsókè ìmọ ojú ọrun tí wọn yóò máa se àmúlò àsọtẹlẹ àti ìsọwọ síse àwọn pàpákò òfúrufù. Bí wọn bà se àmúlò ìwé àsọtẹlẹ ojú ọjọ dáadáa, yóò jẹ ọpákùtẹlẹ fún àwọn ẹka tó se kókó nínú ètò àgbédánì ìjọba ààrẹ èyí tí ó sọ nípa **“Ìràpadà ìrètí ọtun”** bíì ìpèsè ounjẹ, ìkásẹ-nìlẹ òsì, ìdàgbàsókè ètò ọrọ ajé, ìpèsè isẹ síse, níní àñfààní sí owó isẹ síse, ìlọsìwájú ètò ààbò fún ẹmín àti dúkìá.

Bí àjọ NiMet ti se àgbàkalẹ àsọtẹlẹ nípa

Festus Keyamo | SAN, CON, FCIArb (UK)

Mínísítà tó n rísí ìrìnà òfúrufù àti ojú ọrun

(Mínísítà tó n sàkóso ọrọ ojú ọjọ)

February, 2024

ojú ọjọ fún ọdún yí, àjọ nàà yóò máa tẹsìwájú láti máa mọ bí nńkan se lẹ nípa ojú ọjọ bí ọdún se n lẹ, tí wọn yóò sì máa sàlàyé ní l'òòrèkòòrè bíì nńkan se n lẹ sī, látàri èyí, mo rọ gbogbo àwọn tọrọkan nípa òjọ ọjọ láti se àmúlò ìwé àsọtẹlẹ ojú ọjọ ọdún 2024 láti rí wípé wọn n tẹlẹ gbogbo àkóónú ìwé nàà, kí wọn sí rí wípé àwọn n tẹlẹ gbogbo nńkan tí àjọ NiMet n sọ l'òòrèkòòrè fún ìgbésẹ tó yẹ láti rí wípé wọn kápá àdánù tàbí ìjambá tó seese kó selẹ nínú ọdún kan.

Ọrọ Ọgá Àgbà

Àjọ NiMet se àgbékalẹ̀ ìwé àsọtẹ̀lẹ̀ ojú ojọ́ ọdún 2024. Ìwé àsọtẹ̀lẹ̀ yí ni ó sàlàyé àwọn àkóónú ojú ojọ́ àti bí yóò se rí nínú sàà kan. NiMet máa ń se àgbékalẹ̀ ìwé yí ní ọdọdún ní ìbámu pẹ̀lú síse àgbékalẹ̀ àsọtẹ̀lẹ̀ nípa ojú-ọjọ́, gégé bí o se rí, ìsesí, àkóónu rẹ̀ àti bí yóò se ri pẹ̀lú ìròyìn ní ẹ̀kúnrẹ̀rẹ̀ lójúnà àti gba ìjọba àpapọ̀ àti àwọn ọmọ orílẹ̀dè yí nímòràn nípa ìgbà àti bí nńkan yóò se rí ní àkókò kan. Èrèdí yí ní láti se ìmúgbòrò ọrọ́ ajé àti dídènà tábì mú àdínkù bá àdánù tí ó seése kó se lẹ̀ sí àwọn nńkan amáyèderùn. Ìgbékalẹ̀ ìwé àsọtẹ̀lẹ̀ nípa ojú ojọ́ se àmúlò ìmọ́ sáyẹ̀nsì láti se àkójọpọ̀ bí ojú ojọ́ yóò se rí pẹ̀lú àmúlò ìrinsẹ̀ ìgbàlódé fún àsọtẹ̀lẹ̀. Síwájú sí, àgbékalẹ̀ ìwé yí jẹ́

àjosepọ̀ àwọn tọ̀rọ̀kàn fún àwọn tó ń lo ojú ojọ́ fún isẹ̀ wọn, bí àgbẹ̀, ìrìnà òfúrufù, kólé-kólé, ìpèsè omi, ìlera, kàrà-kàtà, àti ìgbafẹ̀, lójúnà àti leè lòó fún àseyorí isẹ̀ wọn.

Àsọtẹ̀lẹ̀ nínú ìwé yí ló dá lóri bí **El-Nino Southern Oscillation** (ENSO) yóò se rí ní apá kinní ìdajì ọdún 2024 àti ìrètí bí yóò se rí ní apá kejì ìdajì ọdún 2024 bakan náà. ENSO yí ní ipa pàtàkì lóri bí ojú ojọ́ yóò se ri káàkiri àgbáyé. Agbàra **El-Nino** ni a lò fún ìgbà tí òjò yóò bẹ̀rẹ̀, bí sàà yóò se gùn tó, ìgbà tí sàà yóò parí àti iye àpapọ̀ òjò tí yóò rọ̀. Bákàn náà bí òjò yóò se rí, ọrọ́ àkọsílẹ̀ bí ilẹ̀ yóò se ní ọ̀rǎ tó, ọ̀rọ́ omi, ìsàkòsò ètò ọ̀gbìn àti àwọn nńkan tó jẹ́ mọ́ ìròyìn nípa irù rẹ̀ ilẹ̀ tí wọn leè lò ní a se àmúlò rẹ̀ nínú àsọtẹ̀lẹ̀ yí

Ìgbà tí òjò yóò bẹ̀rẹ̀

Àkókò tí òjò yóò bẹ̀rẹ̀ ni àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé yóò pẹ̀ díẹ̀ ní àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní ààrin gbùngbùn orílẹ̀dè. Kò ní sí ìyàtò ní ìgbà tí òjò máa ń bẹ̀rẹ̀ ní àwọn ipínlẹ̀ tó wà ní àrìwá. Àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípe òjò yóò tètè bẹ̀rẹ̀ ní Bornu, Abia, àti Akwa Ibom, saájú bí ó se máa ń rí tẹ̀lẹ̀ lọ.

Ìgbà tí òjò yóò dá

Àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé òjò yóò tètè dá ní àwọn apá ibìkan ní Yobe, Jigawa, Sokoto, Kebbi, Kano, Kaduna, Plateau, Nasarawa, Taraba, Gombe, Bauchi, Cross-River, Ebonyi, Ogun, àti ìpínlẹ̀ Eko. Àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé òjò yóò pẹ̀ kí ó

tó dá ní àwọn ipínlẹ̀ tó wà ní apá gúúsù bíi, Bayelsa, Rivers, Akwa-Ibom, Ondo, Ekiti, apá ibìkan ní Edo, Delta, Ogun, Oyo, Kogi, Kwara, FCT, Niger àti ipínlẹ̀ Kaduna. .

Iye ọ̀jọ̀ tí yóò rọ̀

Àsọtẹ́lẹ̀ fihàn wípé iye ọ̀jọ̀ tí yóò rọ̀ ní àwọn ipínlẹ̀ kan yóò dínkù síí bí ó se máa ní rí tẹ̀lẹ̀ , àwọn nàà ni apá ibìkan ní Yobe, Jigawa, Bauchi, Kano, Kebbi, Gombe, Plateau, Taraba, Nasarawa, Benue, Enugu, Ebonyi, Cross Rivers, Delta, àti Bayelsa, sùgbọ̀n kò sí iyàtọ̀ nínú iye ọ̀jọ̀ tó ní rọ̀ ní àwọn ipínlẹ̀ to ku rara.

Bí àkókò sàà ọ̀gbìn yóò se gùn tó

Ọpọ̀lopọ̀ àwọn agbègbè ní àkókò sàà ọ̀gbìn wọn yóò kéré sí bí ó se máa ní rí tẹ̀lẹ̀ lọ ni, Bayelsa, Rivers àti Akwa-Ibom. Bẹ̀ni àkókò sàà ọ̀gbìn yóò dínkù ní àwọn apá ibìkan ní ilẹ̀ yí.

Atẹ̀gùn

Ìrètí wà wípé yóò pọ̀ ju bí ó se máa ní rí tẹ̀lẹ̀ lọ yíkà orílẹ̀dè yí. Àsọtẹ́lẹ̀ fihàn wípé atẹ̀gùn tí yóò máa fẹ̀ ní ojú ọ̀sán àti òru yóò máa gbóná ju bí ó se máa ní rí tẹ̀lẹ̀ lọ ní ọ̀pọ̀ àwọn ibìkan ní orílẹ̀dè yí nínú osù kinní, ìkẹ̀ta àti ìkaruṅ-un (Jan, Feb & May) 2024. Sùgbọ̀n àsọtẹ́lẹ̀ fihàn wípé atẹ̀gùn tí yóò máa fẹ̀ l'ọ̀sán-án àti lóru

nínú osù kejì (Feb) ọdún yóò tutù ju bí ó se máa ní rí tẹ̀lẹ̀ lọ. Ó seése kí agbègbè apá àríwá tutù ju bí ó se máa ní rí tẹ̀lẹ̀ lọ nínú osù kẹ̀ta (March) ọdún.

Ìgbà ọ̀dà

Àsọtẹ́lẹ̀ ọdún 2024 fihàn wípé ó seése kí ọ̀dà tó l'ágbára wáyé nínú osù keje (July) ọdún, tí ó sì seése kí ó ju ọjọ̀ mẹ̀dọ̀gún (15days) lọ lẹ̀yìn tí ọ̀jọ̀ bá ti bẹ̀rẹ̀ ní àwọn ipínlẹ̀ tó wà ní apá àríwá ati àríwá Oyo. Ọ̀dà níwọ̀nba yóò wáyé fún ọjọ̀ mẹ̀rindínlógún (16days) ní àwọn ipínlẹ̀ tó wà ní ààrin gbùngbùn, pẹ̀lú ìwọ̀nba ọ̀dà ní Ogun, Osun, Edo, Enugu, Anambra, apá àríwá ipínlẹ̀ Cross Rivers.

Ìwọ̀nba sàà ọ̀dà

Ìrètí wà wípé sàà ọ̀dà díẹ̀ yóò wáyé ní ààrin ọ̀jọ̀ kejìlélógún osù kejè sí ọjọ̀ kejì osù kejo (18th July – 2nd Aug) 2024 tí yóò sì ní ipa tó l'ágbára lórí ipínlẹ̀ bíi Kwara àti Lagos tí iye re kò ní ju bíi ọjọ̀, mẹ̀tadínlọgbọ̀n (27days) lọ, Àwọn ipínlẹ̀ bíi apá ibìkan ní Oyo, Ogun, Ekiti, àti Lagos Mainland ni ó seése kí ó ní ìwọ̀nba ọ̀dà díẹ̀, èyí tí kó ní ku ọjọ̀

méjìdìnlógún sí ọjọ mètàdínlọgbọ̀n(18-27days) lọ (wo àwòrán fig 8). Ondo, Edo, àti àwọn ìpínlẹ̀ alámulégbè ní Kogi seése kí wọn ní ìwọ̀nba ọ̀dà tí kò ní nípa lórí wọn. Àsọtélé yí jẹ̀ ìkìlọ̀ ìtètè ìrànṣẹ̀ fún àwọn tọ̀rọ̀kàn àti gbogbo ènìyàn l'ápapọ̀ láti wà ní ìmúrasílẹ̀ àti gbé ìgbésè nípa gbogbo àkókò ojú ọjọ tí a kà sílẹ̀ wípé ó seése kó sẹ̀lẹ̀ ní agbègbè wọn.

Ojògbón Charles Anosike

Ọgá àgbà/ Olúdarì

Nigeria Meteorological Agency (NiMet)

Osù kejì, 2024

Orí Kinni Ìmò sáyẹnsì fún àsọtẹlẹ

1.0 Èròjà ojú ọjọ

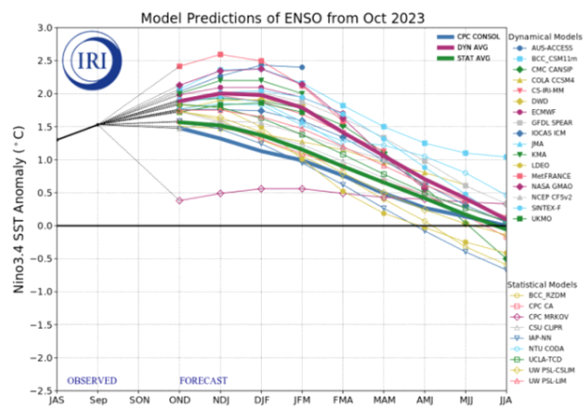
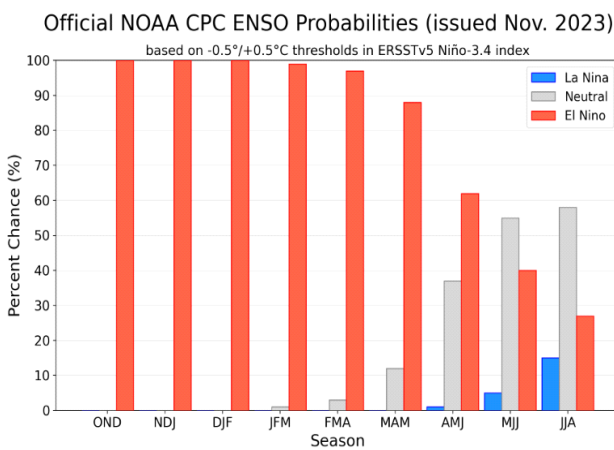
1.1 Àlàkalẹ ENSO

El Nino Southern Oscillation(ENSO)

gégẹ bí ó se máa n rí ní ọdọdún jẹ èròjà tó máa n mú àyípadà bá bí nńkan sé máa rí àti èyí tí àjọ Nimet máa n se àmúlò rẹ láti leè sọ nípa àsọtẹlẹ rẹ. Ìgbésẹ yí ló máa n sàlàyé ipò tí ojú atẹgùn òkun wá lórí agbègbè ààrin gbùngbùn Pacific (*Nino 3.4*) ní òdòró 5⁰N sí 5⁰S àti ìbú 170⁰w sí 120⁰w. ENSO se àfihàn apá męta: àkókò òtútù (*La-Nina*) èyí tí ló tùmọ sí wípé atẹgùn ojú ọjọ òkun yòò tutù kojá síso, àkókò ìlọwọrọ (*El-Nino*) ìyẹn ni wípé yòò gbóná ju bí ó se máa n rí lẹ nígbà tí àkókò kẹta jẹ kò gbóná, kò tutù. Bí ó tilẹ jẹ wípé èròjà ENSO wà, sùgbón àwọn èròjà míràn wà tó n se àtileyìn, àwọn náà ní, **Maiden Julian Oscillation**

(MJO) àti the **Indian Ocean Dipole** (IOD) tó papọ mọ ENSO láti jẹkí a mọ sàà ojú ọjọ ní Nigeria. Àwọn àkóónú ìròyìn wọnyí ní wọn n se àmúlò rẹ báyii ilẹ Nigeria àti àkọsílẹ ojú ọjọ láti nńkan ọgbọn ọdún sẹyìn tàbí jú bẹẹ lọ láti sọ àsọtẹlẹ bíi òjò yòò se rí ní sàà ọdún 2024.

Àsọtẹlẹ ENSO báyii láti ọwọ àwọn àjọ pátákí nípa àsọtẹlẹ ENSO ní ibùdó **USA àti Australia: The institute of Research for climate and society (IRI)/ climate Prediction Centre and Bureau of Meteorology (BoM)** fihàn wípé pẹlú ọkan-ò-jòkan àkóónú wípé sàà tí yòò l'ọwọrọ tí ENSO (*El-NiNo*) ni ó seése kó jẹ ọpákútẹlẹ fún sàà àkóko ojú ọjọ ọdún 2024 lẹyìn ìsẹlẹ oníbẹta *La-Nina* láti nńkan Ọdún męta sẹyìn.

NOAA/CPC ENSO Forecast Graphic, courtesy of NOAA/CPC

Fig. 1: IRI/CPC and Bureau of meteorology Australia and Consensus ENSO Forecast

Average of international model forecast for IOD

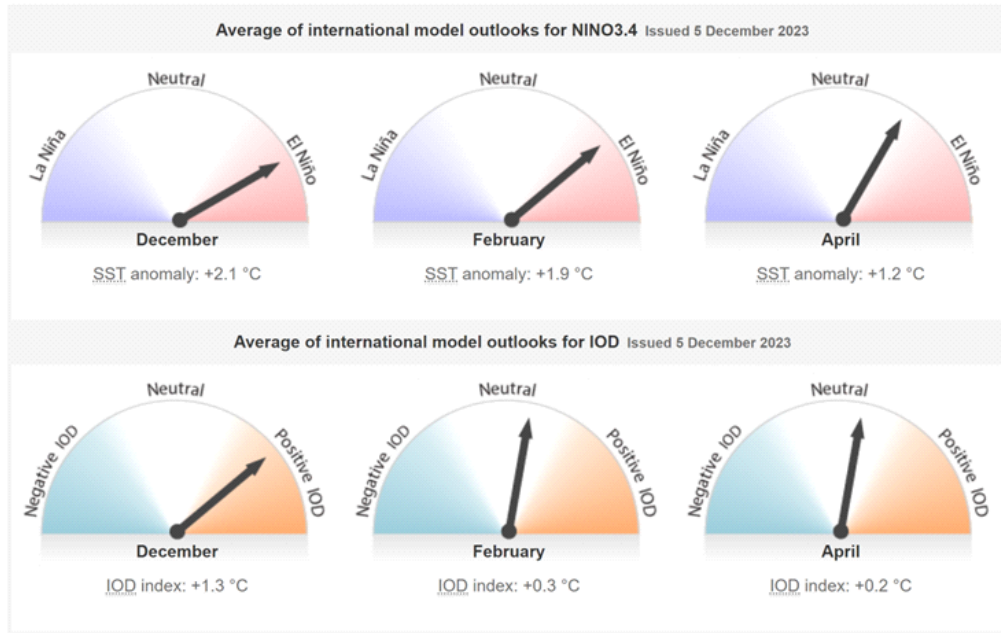

Fig. 2: IRI/CPC Concensus ENSO Forecast

El Nino Southern Oscillation ENSO,

gégé bí ó se máa n rí ní ọdọdún jẹ ọkan pàtàkì nínú èròjà tó máa n mú àyípadà bá ojú ọrun bẹẹ sì ní ó jẹ nńkan tí àjọ NiMet máa n se àmúlò ní gbogbo Ìgbà láti leè sọ àsọtẹlẹ nípa ipò tí ojú òmi òkun wà àti irú atégùn tó n fẹ ní ààrin gbùngbùn agbègbè Pacific(NINO 3.4) tí ó sàlàyé **'Latitude 5°N si 5°S àti 'Longitude 170°W si 120°W.** ENSO yí máa n se àfihàn àwọn nńkan męta , ìyẹn àkókò tutù (*La-Nina*) èyí tó tùmọ sí wípé yòò tutù ju bí ó se yẹ lọ ní ojú omi òkun lọ, àkókò ilọ wọrọwọ (*El- Nino*) èyí tó tùmọ sí wípé yòò gbóná ju bí ó se yẹ lọ, nígbà tí ìkẹta jẹ èyí tí kò gbóná ju tàbí tutù ju bí ó se yẹ lọ.

Bí ó tilẹ jẹ wípé ENSO ní ó jẹ èròjà tó se pàtàkì, sùgbón àwọn èròjà míràn tó n sé àtìlẹyìn nàà wà, irú rẹ ni **Maiden Julian Oscillation (MJO)** àti **Indian Ocean Dipole(IOD)** tó papọ mọ ara wọn láti ní àkóónú ENSO láti jẹkí a ní sàà ojú ọjọ ní ilẹ Nigeria. Àwọn ìròyìn tó n jáde wọnyí ló papọ fún bí orí ilẹ se rí ní Nigeria àti àwọn àkọsílẹ tí a ti ní láti ọgbọn ọdún sẹyìn tàbí ju bẹẹ lọ ni ó jẹkí àsọtẹlẹ àbùdá ọjọ tí yòò rọ ní ọdún 2024.

Orí Keji Àsọtẹ̀lẹ̀ ní Sàà Àkókò Ọdún 2024

Àsọtẹ̀lẹ̀ ojọ ọjọ ọdún 2024 dá lórí El-Nino (ìyẹn ìlọwọ́ọ́rọ́) àkókò ENSO èyí tí ó sáfihàn àwọn àbùdá bí yòò se gbóná kojá bí ó se yẹ ló, bí iye ọjọ tí yòò rọ se dínkù, bí sàà yòò se kéré tó àti bí ọdá yòò se pọ ní àwọn apá ibìkan ní orílẹ̀dè.

2.1 Àsọtẹ̀lẹ̀ ọjọ tí yòò rọ

2.1.1 Déètì ìgbà tí sàà ọjọ yòò bẹ̀rẹ̀ àti bí ó se kúrò ní bí ó se máa ní rí tẹ̀lẹ̀ (ìwọ̀n-tún-wọ̀n sì)

Àsọtẹ̀lẹ̀ nípa ọdún 2024 fihàn wípé ọjọ seése kó bẹ̀rẹ̀ ní ọjọ kẹsàn án osù kẹta (9th March), ìyẹn ní àwọn agbègbé ẹ̀sẹ̀ odò ní àwọn ipínlẹ̀ tó wà ní gúúsù-gúúsù bíi Bayelsa, Rivers àti Akwa Ibom (wo Fig 3a)

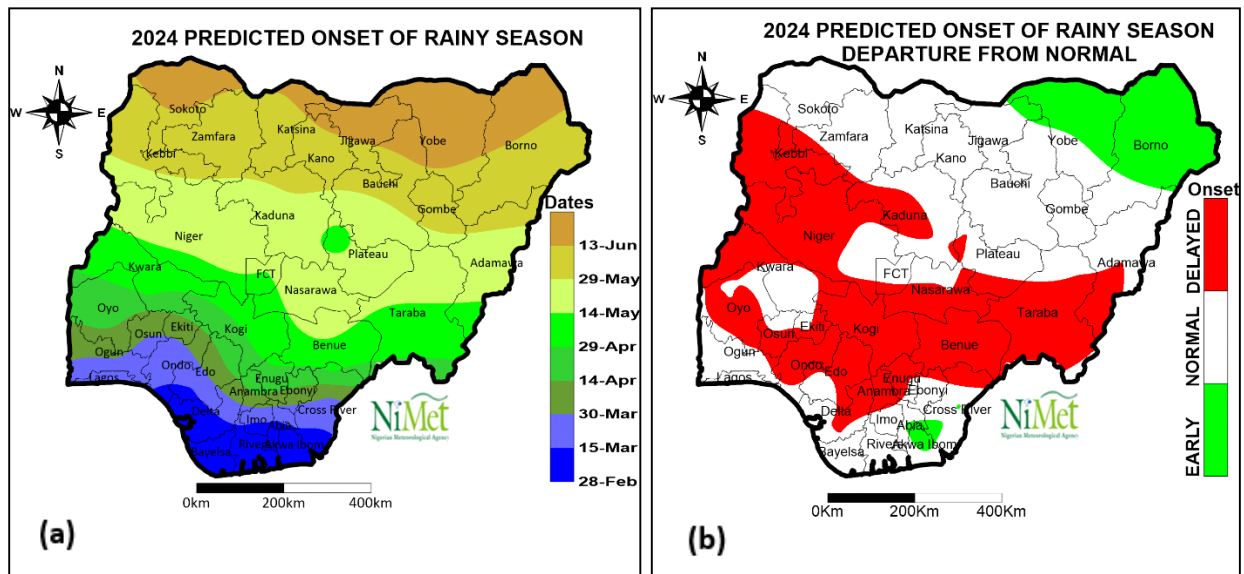

Fig. 3a & b Àsọtẹ̀lẹ̀ déètì tí sàà ọjọ yòò bẹ̀rẹ̀ àti bí ó se kúrò ní bí ó se máa ní rí tẹ̀lẹ̀

Léyìn èyí, àkókò tí ọjọ yòò bẹ̀rẹ̀ yòò máa tẹ̀sìwájú nígbà tí ITD bá ń lọ sí apá agbègbé àrìwá orílẹ̀dè. Àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé ìgbà tí sàà ọjọ yòò bẹ̀rẹ̀ ní àwọn ipínlẹ̀ tó wà ní apá gúúsù yòò jẹ awọn osù kẹta sí ikẹrin (March - April) nígbà tí yòò bẹ̀rẹ̀ nínú osù karùn-ún ọdún(May) ní àwọn agbègbé tó wà ní ààrin gbùngbùn orílẹ̀dè. Ìgbà tí ó seése kí ọjọ bẹ̀rẹ̀ ní Sokoto, Kebbi, Zamfara, Kano, Katsina, Jigawa, Yobe, àti Bornu ní ààrin osù kẹfà sí ìkẹje(June- July) tí àsọtẹ̀lẹ̀ sì sọ wípé sàà ọjọ yòò bẹ̀rẹ̀ ní ọjọ kẹtàlá osù kẹfa sí ọjọ kẹfà osù keje 2024 (13th June-6th July 2024)

Àsọtẹ̀lẹ̀, ọ̀dún 2024 fihàn wípé òjò yòò pẹ́ kí ó tó bẹ̀rẹ̀ ní àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ààrin gbùngbùn orílẹ̀dè. Bákan náà, ó seése kí òjò pẹ́ díẹ̀ níwọnba kí ó tó bẹ̀rẹ̀ ní àwọn apá ibíkan ní Ekiti, Oyo, Ondo, Edo, Delta, Anambra, Enugu àti Ebonyi. Àkókò sàà òjò kò ní yátọ̀ ní àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní àríríwá. Àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé òjò yòò bẹ̀rẹ̀ ní àwọn ìpínlẹ̀ bíi Abia àti Akwa Ibom saájú bí ó se máa n rí tẹ̀lẹ̀ (Fig 3b).

Ó se pàtàkì láti jẹ́kí àwọn èniyàn mọ̀ wípé ijì lílẹ̀ àti atégùn tó n gbè yẹpẹ̀ ní àwọn apá jìnà-jìnà àríríwá yòò jẹ́ abẹ̀nà fún igbà tí òjò yòò bẹ̀rẹ̀, nípa ìdì èyí, kí àwọn èniyàn kíyèsí ara.

2.1.2 Ìgbà tí sàà àkókò ọ̀gbìn 2024 yòò parí

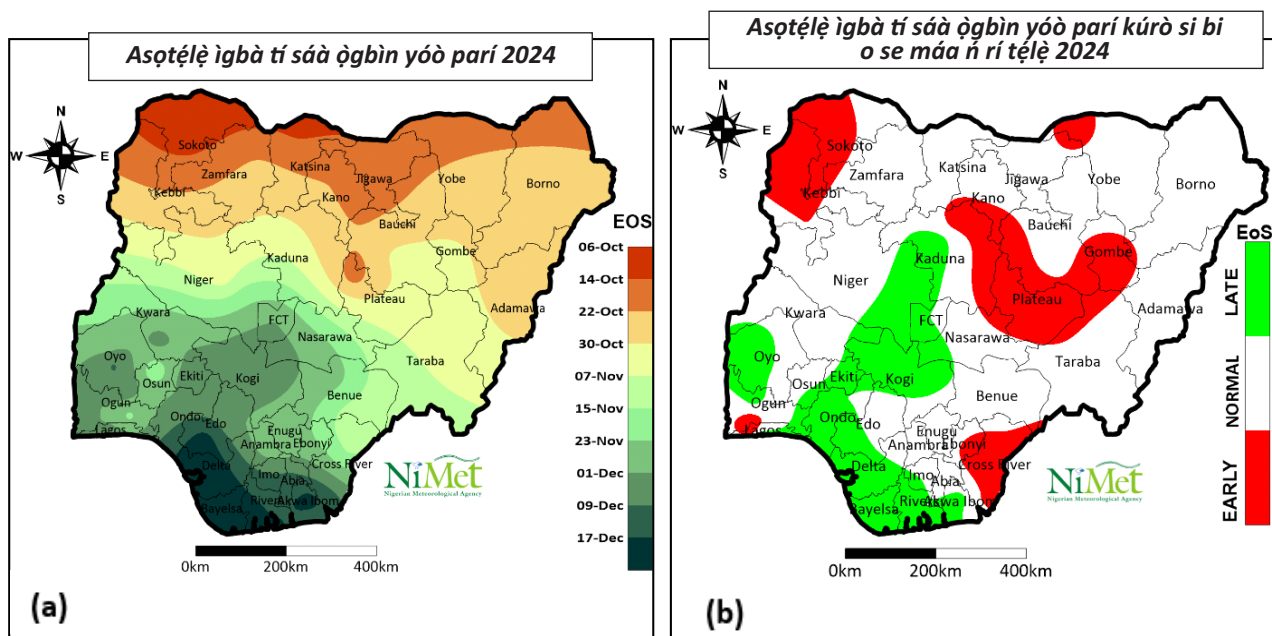

Fig 4a & 4b: Àsọtẹ̀lẹ̀ igbà tí ọ̀gbìn yòò parí àti bí ó se kúrò ní bí ó se máa n rí tẹ̀lẹ̀

Ìgbà tí sàà òjò ọ̀dún 2024 yòò dá ní a sàfihàn rẹ̀ nínú àwòrán(4a) àti àsọtẹ̀lẹ̀ ìgbà tí yòò dá ní asàfihàn láti àríríwá nínú osù kẹwàá sí ààrin òsù kọkànlá ni àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní ààrin gbùngbùn tí yòò sì máa lọ títí dé àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní gúúsù-gúúsù orílẹ̀dè. Apá ibíkan ní Yobe, Jigawa, Sokoto, Kebbi, Kano,

Kaduna, Plateau, Nasarawa, Taraba, Gombe, Bauchi, Cross-Rivers, Ebonyi, Ogun àti Lagos ni ìrètí wà wípé òjò yòò tètè dá ní ọ̀dọ̀ wọn. Àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé òjò kò ní tètè dá ní àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní apá gúúsù bíi Bayelsa, Rivers, Akwa Ibom, Ondo, Ekiti, apá ibíkan ni Edo, Delta, Ogun, Oyo, Kwara, FCT, Niger

àti Kaduna. Bákan náà àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé ọ̀jọ̀ yòò bèrẹ̀ sí ní dá láti ọ̀jọ̀ kẹfà osù kẹwàá (6th Oct) ní ìpínlẹ̀ Katsina, Zamfara, Sokoto àti Kano, nígbà tí ọ̀jọ̀ yòò dàwọ̀ dúró ní ọ̀jọ̀ kẹrìnlá osù kẹwàá (14th Oct) ní Bornu, Yobe, Jigawa, àti ìpínlẹ̀ Kano, tí

ó sì jẹ wípé àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé ọ̀jọ̀ yòò dá ní àwon ìpínlẹ̀ tó wà ní àarin gbùngbùn ní ọ̀gbọ̀njó osù kẹwàá sí ọ̀jọ̀ kẹ̀dògún(30th Oct - 15th Nov). Awon ipinle to wa ni apa guusu yoo maa ri ipari ojo ni ojo ketalelogun osu kọkanla 2024(23rd Nov).

2.1.3 Àsọtẹ̀lẹ̀ bí àkókò sàà ọ̀jọ̀ yòò se gùn àti bí ó se kúrò ní bí ó se máa n rí tẹ̀lẹ̀

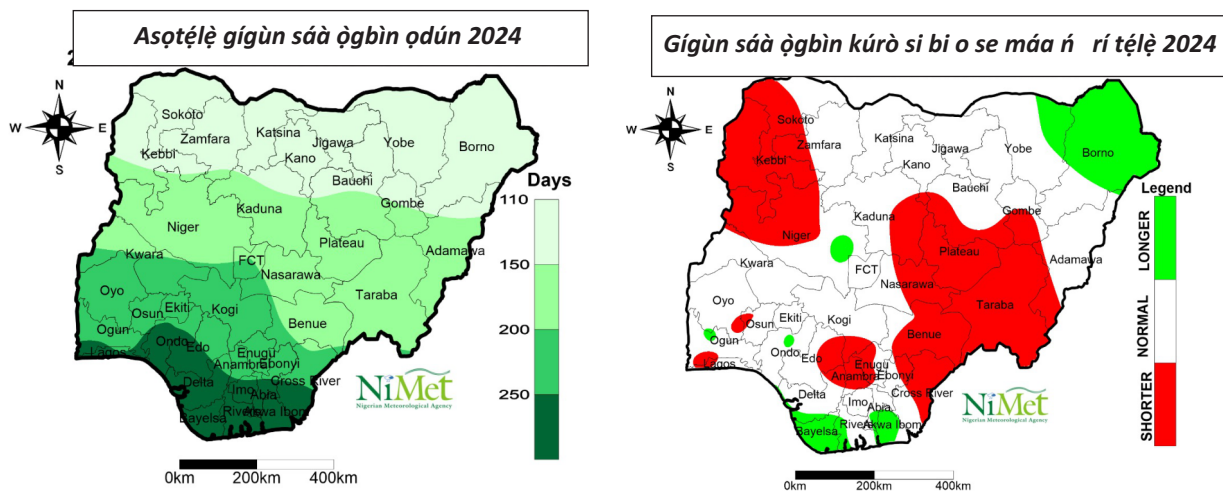

Fig 5a & b àsọtẹ̀lẹ̀ nípa gígùn sàà ọ̀gbìn àti bí ó se kúrò ní bí ó se máa n rí tẹ̀lẹ̀

Àsọtẹ̀lẹ̀ nípa bí sàà ọ̀gbìn yòò se rí ní a sàfihàn rẹ̀ ní Fig 5a. Ìrètí wà wípé yòò tó àarin ọ̀jọ̀ àádọ́fà sí ọ̀jọ̀ méje-dín-lọ̀dúnrún (110 – 292days) ní Lagos, Delta, Edo, Bayelsa, Rivers àti àwon agbègbè tó wà ní ẹ̀sẹ̀- odò ní apa gúúsù àti àwon ìpínlẹ̀ alamúlẹ̀gbè rẹ̀, ni ìrètí wà wípé sàà àkókò ọ̀gbìn rẹ̀ yòò tó àádọ́tál-éní-ìgbà sí méjọ̀- dín-lọ̀dúnrún (250 – 292days). Àwon agbègbè tó wà lókè ẹ̀sẹ̀-odò bí

Ògun, Oyo, Osun, Ekiti, Kogi, Abia, Ebonyi àti Enugu ni ìrètí wà wípé àkókò sàà ọ̀gbìn won yòò tó igba ọ̀jọ̀ sí àádọ́ta-leni-igba ọ̀jọ̀ (200 – 250days). Ní ti ìpínlẹ̀ bíi Niger, Kaduna, Plateau, Benue, Taraba, àti àwon apa ibikan ní Adamawa ni ìrètí wà wípé àkókò sàà ọ̀gbìn won yòò wà ní àarin àádọ́jọ̀ sí ìgbà ọ̀jọ̀ (150 – 200days). Ẹ̀kúnrẹ̀rẹ̀ àlàyé nípa àsọtẹ̀lẹ̀ fún àwon ìpínlẹ̀ àti ìjọba ìbílẹ̀ yíká orílẹ̀dèdè yíi wà ní tẹ̀bù kerin (table 4)

Àsọtẹ̀lẹ̀ nàà fihàn wípé àwọn apá ibìkan ní orílẹ̀dè yí yòò ní àkókò kúkúró fún ètò ọ̀gbìn wọn, nígbà tí apá ibìkan ní Bornu Bayelsa, Rivers, àti Akwa- Ibom seése kó ní àkókò sàà tí ó gùn fún ètò ọ̀gbìn wọn bí a bá gbè sí ẹ̀gbẹ̀ bi oju ojọ́ yoo se ri ni agbègbè wọn. Gbogbo àwọn agbègbè tó kù ni àkókò saa ètò ọ̀gbìn wọn ko ni yipada si bi o ti maa n ri tẹ̀lẹ̀(wo figure 5b)

2.1.4. Àsọtẹ̀lẹ̀ nípa iye òjò tí yóò rọ̀ ní ọ̀dún àti bí ó se kúrò ní bí ó se máa n rí tẹ̀lẹ̀

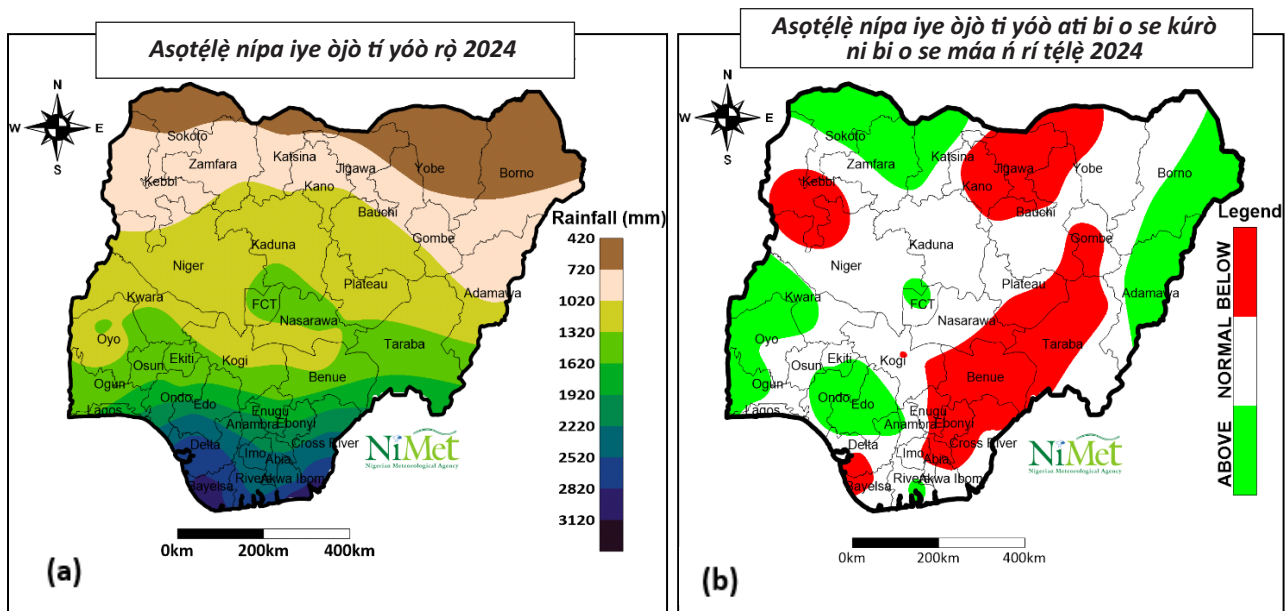

Fig 6a & b: Àsọtẹ̀lẹ̀ nípa iye òjò tí yóò rọ̀ àti bí ó se kúrò ní bí ó se máa n rí tẹ̀lẹ̀

Ní ọ̀dún 2024 iye òjò tí ó seése kí ó rọ̀ yòò wà láàrín oòkó-léní-irinwó ó dín méjì mìlímítà (418mm) ní àwọn agbègbè àrìwá tó jìná nígbà tí òjò tí yóò rọ̀ ní agbègbè ẹ̀sè-odò yòò wà ní ẹ̀gbẹ̀rún mètá mìlímítà (3000mm) gẹ̀gẹ̀ bíi ó se hàn nínú fig 6a. Àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé òjò tí yóò rọ̀ ní apá ibìkan ní Bornu, Yobe, Katsina, Jigawa, Zamfara àti Sokoto kò ní tó àádọ́ta-léní- ẹ̀dẹ̀gbẹ̀rìn mìlímítà (below 750mm), tí ó sì jẹ̀ wípé òjò tí yóò rọ̀ ní àwọn ipínlẹ̀ tó wà ní ẹ̀sẹ̀-odò bíi Delta, Bayelsa, Cross–Rivers àti Akwa-Ibom yòò wà ní ààrín ọ̀gbòn-dín-ní-ẹ̀gbẹ̀rìnlá sí oòkó-léní-ẹ̀gbẹ̀rún mètá ó lé ẹ̀yọkan (2770 - 302lmm).

Àsọtẹ̀lẹ̀ iye òjò tí wọn ní ò seése kí ó rọ̀ ní apá ibìkan ní Yobe, Jigawa, Bauchi, Kano, kebbi, Gombe, Plateau, Taraba, Nasarawa, Benue, Enugu, Ebonyi, Cross Rivers, Delta, àti Bayelsa ní àdínkù yòò bá ju bí ó se máa n rí tẹ̀lẹ̀ lọ, sùgbọ̀n àwọn agbègbè tó kù òjò yóò rọ̀ ní bí ó se máa n rọ̀ tẹ̀lẹ̀(wo fig.6b)

Ẹ̀kúnrẹ̀rẹ̀ ibití ǹhkan dé dúró àti ìmọ̀ràn yóò wà lóri itàkùn ayélujára àjọ NiMet(www.nimet.gov.ng)

2.1.5 Àsọtẹ́lẹ̀, ọdún 2024 nípa ọd́á tí yòò selẹ̀ lákókò ọ̀jò Àsọtẹ́lẹ̀ ọd́á 2024 fún July - August

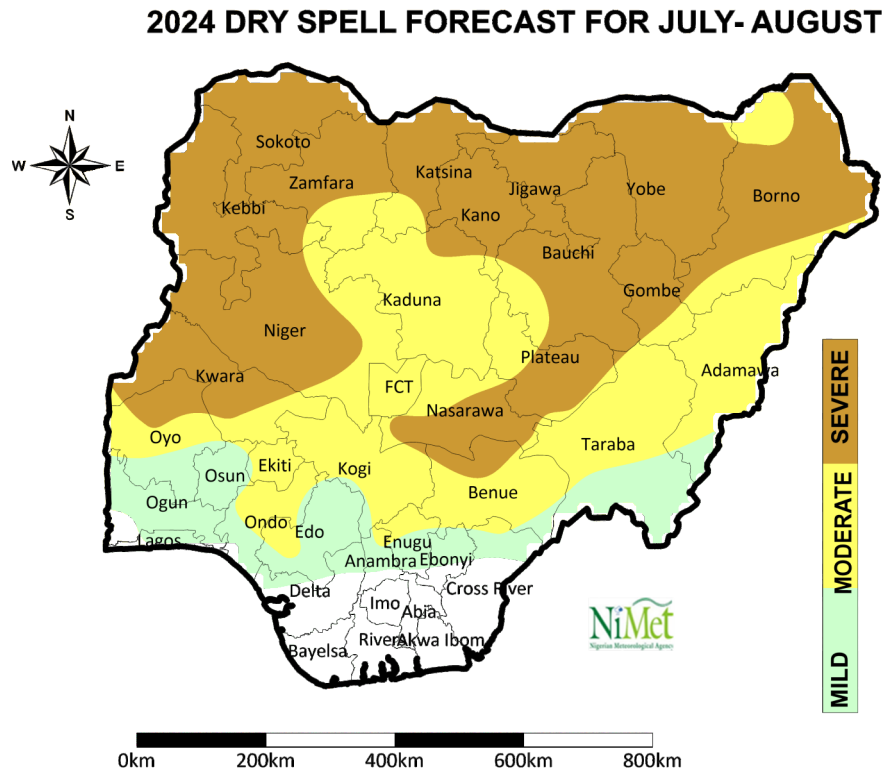

Fig. 7. Àsọtẹ́lẹ̀ àwọn agbègbè tí ọd́á yòò tí wáyé ní July – August, 2024

Àsọtẹ́lẹ̀ àwọn agbègbè tí ọd́á yòò tí wáyé fihàn wípé ó seése kí ọd́á tó lágbara selẹ̀ nínú osù keje (July) tí yòò sì wá fún bí ojọ mèjèdógún tábì ju bẹ̀ lẹ̀ nígba tí ọ̀jò bá ti bẹ̀rẹ̀ ní àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní àrìwá Nigeria àti àrìwá Ọ̀yọ́. Ó seése kí ọd́á iwọ̀nba wà fún bí ojọ mèrìndínlógún (16days) ní àárín gbùngbùn orílẹ̀dè tí yòò sì wá fún bí ó dín díẹ̀ ní ojọ mèjọ (less than 8days) ní àwọn ìpínlẹ̀ bíi, Ogun, Ọ̀sun, Edo, Enugu, Anambra, àti apá àrìwá ìpínlẹ̀ Cross-Rivers.

Ò seése kí àwọn agbègbè wònyí ní ọ̀dà tí yòò lágbára díẹ̀

Bornu	Abadam, Bama, Mobbar, Kukama, Gu zamla, gubio, Nganzai, Monguno, Marte, Ngala, Bama, gwoza, Kaga, Mafa, Magumeri .
Yobe	Barde, Bursari, Damaturu, Fika, Potiskum, Geidam, Machina, Nguru, Karasuwa, Yunusari, Yusufari, Jakusko, Tarmuwa.
Katsina	Baure, Batsari, Bindawa, Batagarawa, Daura, Charanchi, Kankia, Jibia, Rimi, Mani, Mashi, Mai'Adua, Matazu, Katsina, Dutsi, Sandamu, Ingawa, Zango.
Jigawa	Babura, Birniwa, Gwiwa, Garki, Roni, Kazaure, Gumel, Guri, Yankwashi, Kirkasama, Maiqatari, Kaugama, Sule -Tankarkar, Malam-Madori.
Bauchi	Damban, Darazo, Gamawa, Glade, Jamaara, Katagum, Misau, Ningi, Shira, Warji, Zaki
Kebbi	Arewa, Dandi, Ateiro, Kalgo, Bunza, Birnin, Kebbi, Argungu, Augie, Jega, Maiyana.
Zamfara	Anka, Bakura, Birin, Magaji, Bukkuyum, Bungudu, Gunmi, KAura, Namoda, Shinkafa, Talata, marafa, Tsafe
Sokoto	Binji, Bodugu, Dange-Shuni, Gada, Isa Gwadabawa, illela, Rabbah, Shagari, Silame, Tambuwal, yabo
Gombe	Nafada, Yamatu-Deba, Dukku, Funakaye

2.1.6 Àsọtẹ̀lẹ̀ nípa ìwọ̀nba ọ̀dá 2024

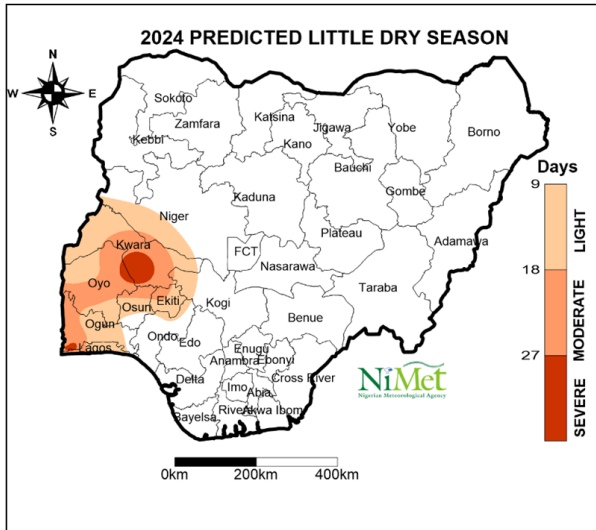

Fig.8. Àsọtẹ̀lẹ̀ nípa ìwọ̀nba ọ̀dá 2024

Ìwọ̀nba ọ̀dá tí yóò wáyé ní àkókò yí yóò selẹ̀ látàrí bí òjò ti yóò rọ se dínkù ní èkùn gúúsù ìwò oòrùn Nigeria nígbà tí òjò bá pọ̀ dádára nínú osù karùn-ún sí osù kefà (May and June). Ọ̀dá ìwọ̀nba yí yóò farahàn láti ọ̀sẹ̀ keṭa nínú osù keje sí ọ̀sẹ̀ kinní nínú ọ̀sẹ̀ kejo (3rd week July -1st week August)

Agbára tó wà ní ìsàlẹ̀ ojú sánmọ̀ (troposphere) sáábà máa ń kéré ní irú àsikò yí, ó máa ń mú ojú sánmọ̀ dúdú tí gbogbo rẹ̀ yóò tutú ní ojú ọ̀sán, atẹ̀gùn tí yóò máa fẹ̀ yóò wà ní 18⁰c ní 850hPa(1500m) Àwọn àkọ̀sílẹ̀ fi yé wa wípé nígbà tí òkun bá ru sókè ní agbègbè Gulf of Guinea ni ó máa ń jẹ́kí gbogbo ǹnkan gbóná èyí tí ó kojá síso.

Líló òdiwọ̀n àlàyé, àsọtẹ̀lẹ̀ ìwọ̀nba ọ̀dá ní o seese kó bẹ̀rẹ̀ láàrín ọ̀jò kejìlélógún osù keje sí ọ̀jò kejì osù kejo ọ̀dún 2024 (22nd July - 2nd August) tí yóò sì fojú hàn ní ìpínlẹ̀ kwara àti Lagos gẹ̀gẹ̀ bí ó se wà nínú fig.8 tí yóò sì wà ní ọ̀jò mẹtàdínlógbòn (27days). Apá ibìkan ní Oyo, Ogun, Ekiti, àti Lagos seese kó ní ìwọ̀nba ọ̀dá diẹ̀ láàrín ọ̀jò méjìdínlógún sí ọ̀jò mètàdínlógún(18 - 27days). (Fig 8). Ìpínlẹ̀ Edo àti àwọn agbègbè tó súnmọ̀ ìpínlẹ̀ kogi seese kí wọn máse rí ìwọ̀nba ọ̀dá yí rará.

2.2 Àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn ọ̀dún 2024

Àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn ojú ọ̀sán àti òru pèlú bí ó se kúrò ní bí ó se máa ń rí tẹ̀lẹ̀ ìyẹn (1991-2020) fún àwọn osù márùn-ún pàtàkì- ìyẹn Jan, February, March, April, àti May ni a sàlàyé rẹ̀ ní èka yí, lpa tí atẹ̀gùn yóò ní lóri orílẹ̀dè máa ń farahan ní àwọn àkókò yí, ìyẹn ní wípé yóò mú òtútù nínú osù kinní(Jan) nígbà tí atẹ̀gùn gbígbóná yóò wà ní osù March, April ati May, ó wà lẹ́wọ̀ ibi ti ènìyan bá wà ní irú àkókò kan, Ó seese kí atẹ̀gùn gbígbóná wà kojá ju bí ó se máa ń rí lẹ̀ tẹ̀lẹ̀ (ìyẹn ní wípé atẹ̀gùn gbígbóná yóò máa fẹ̀ ní irú àkókò yí)

2.2.1 Àsọtélẹ̀ nípa atẹ̀gùn ojú ọ̀sán àti òru pẹ̀lù bí yòò se kúrò ní bí ó se máa ń rí tẹ̀lẹ̀

Àsọtélẹ̀ atẹ̀gùn ojú ọ̀sán January

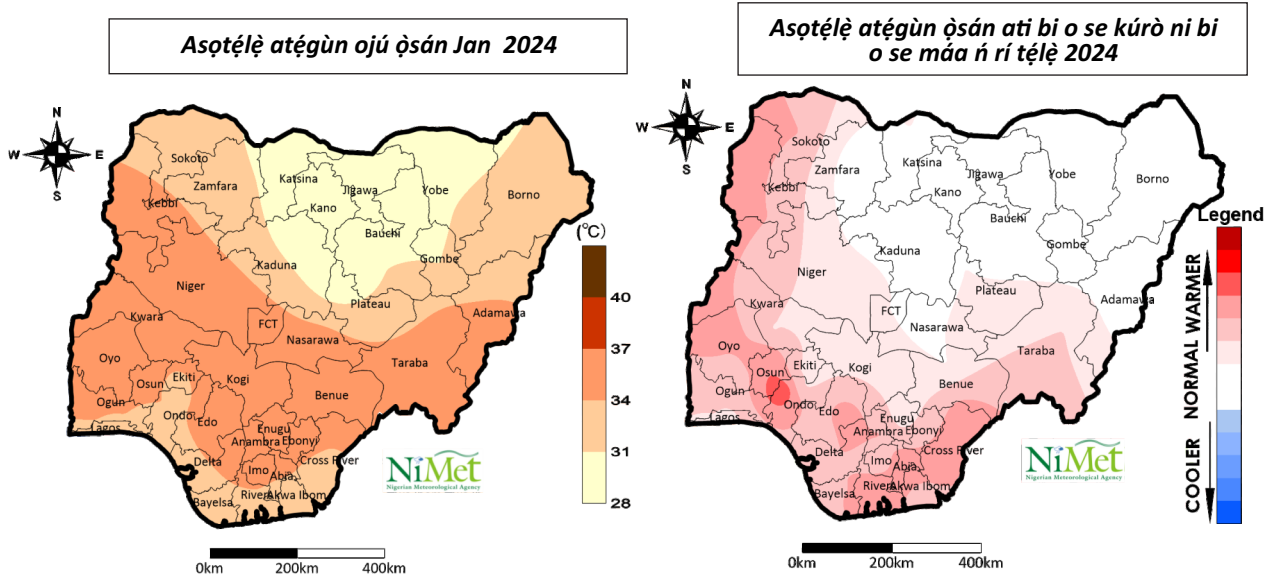

Fig. 9a & b: Àsọtélẹ̀ atẹ̀gùn ní ojú ọ̀sán 2024 àti bí ọ̀se kúrò ní bí ọ̀se máa ń rí tẹ̀lẹ̀

Àsọtélẹ̀ atẹ̀gùn inú osù kinní ni ìrètí wà wípé yòò wà láàrín 28.2⁰c sí 35.6⁰c yíká orílẹ̀dè yí. Ààrin gbùngbùn, gúúsù ìlà oòrùn, apá kan gúúsù ati àwọn ipínlẹ̀ to wà ìlà oòrùn àrìwá ni ó seése kí atẹ̀gùn kojá ìwọ̀n 35⁰c bẹ̀ni àwọn ẹ̀sẹ̀ odò atẹ̀gùn yòò wà ní ìwọ̀n 31⁰c sí 34⁰c gẹ̀gẹ̀ bíi ọ̀se wà nínú àwòrán 9a nígbà tí ipínlẹ̀ Plateau, Kano, Jigawa àti apá ibìkan ní Yobe, Kaduna, Bauchi àti Katsina ni ìrètí wà wípé atẹ̀gùn tí yòò fẹ̀ yòò wà láàrín 28⁰c sí 31⁰c (fig. 9b).

Bí yòò se kúrò ní bí o se máa ń rí tẹ̀lẹ̀ èyí tí òwá nínú **fig.b** fihàn wípé ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àwọn agbẹ̀gbẹ̀ ni yòò gbóná ju bí ó se yẹ ní ojú ọ̀sán, sùgbọ̀n ní àwọn agbẹ̀gbẹ̀ kan ní apá ìwò oòrùn àrìwá àti àwọn ipínlẹ̀ tó wà ní apá ìlà oòrùn àrìwá ni kò ní sí atẹ̀gùn tó ju ara lọ.

Àsọtélẹ̀ atẹ̀gùn ojú ọ̀sán January

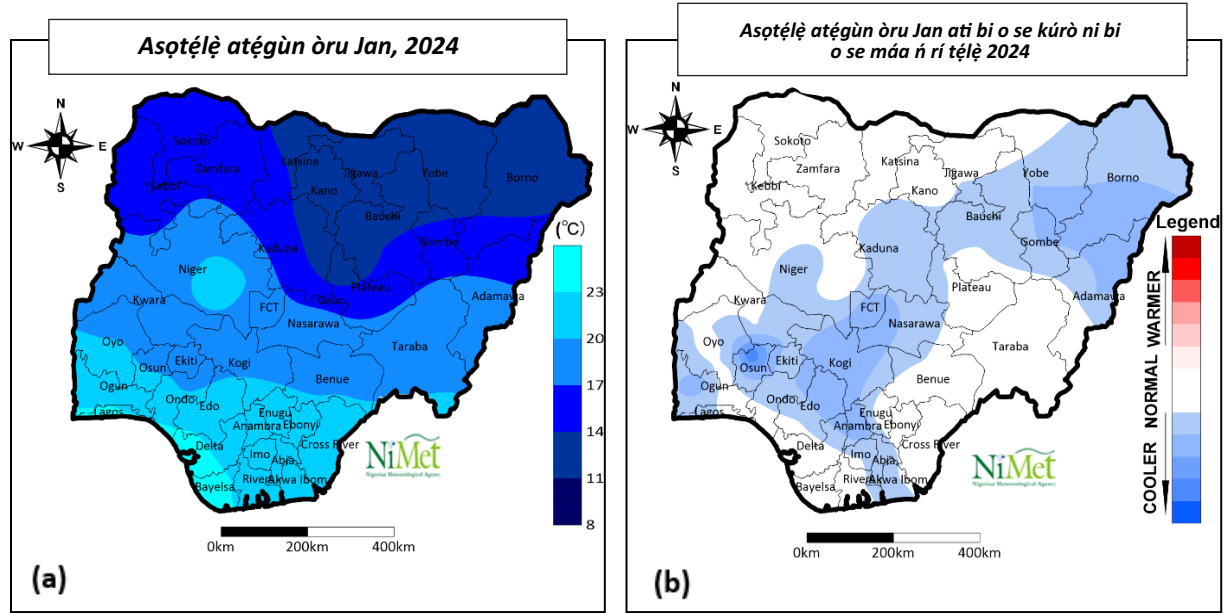

Fig 10a & b : Àsọtélẹ̀ ọ̀ru Jan àti bí ó se kúrò ní bí ó se máa ń rí tẹ̀lẹ̀

Ìrètí wà wípé atẹ̀gùn tí yòò máa fẹ̀ ní ọ̀ru Jan 2024 yòò wà láàrín 11^oc sí 17^oc ní àwọn apá àrìwá orílẹ̀dè yí gẹ̀gẹ̀ bí ó se wà nínú àwọ̀rán **fig.10a**. Atẹ̀gùn tí yòò máa fẹ̀ ní alẹ̀ ní àwọn ìlú tó wà ní ààrìn gbùngbùn orílẹ̀dè àti apá kan ìpínlẹ̀ Ọ̀yọ̀, Ọ̀sun, Ekiti, àti Adamawa seése kó wà ní ààrìn 17^oc àti 20^oc. Ní àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní apá gúúsù àti àwọn ibìkan ní ìpínlẹ̀ Niger, atẹ̀gùn yòò wà láàrìn 20^oc àti 23^oc.

Atẹ̀gùn tí yòò máa fẹ̀ ní ọ̀pọ̀ àwọn ìpínlẹ̀ tókù ní Nigeria yòò wà ní ìwọ̀n-tún-wọ̀nsì, sùgbọ̀n yòò tutù kojá ààlà ní àwọn ìpínlẹ̀ bíi, Bornu, Adamawa, Bauchi, Gombe, Kogi, Nasarawa, Anambra, Ekiti àti ìpínlẹ̀ Rivers.

2.2.2 Àsọtélẹ̀ atẹ̀gùn fún ojú ọ̀san àti òru Feb 2024 àti bí yòò se kúro ní bí o se máa ní rí tẹ̀lẹ̀

Àsọtélẹ̀ atẹ̀gùn ojú ọ̀sán feb(Ni Pupo)

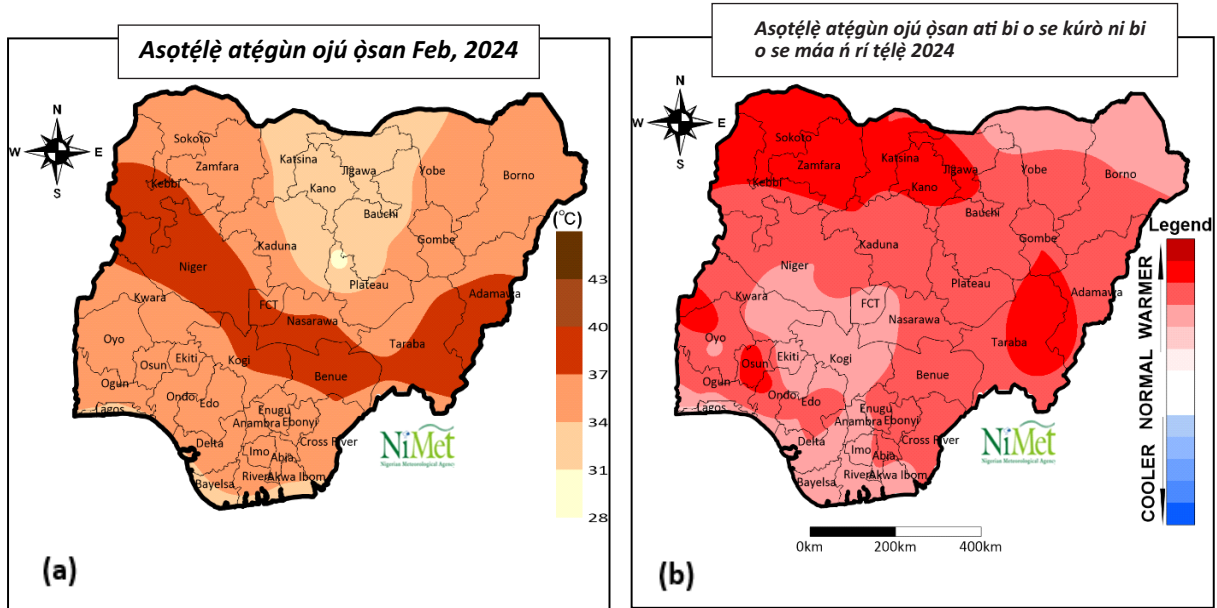

Fig 11a & b Àsọtélẹ̀ atẹ̀gùn ojú ọ̀sán Feb 2024 àti bí ó se kúro ní bí ó se máa ní rí tẹ̀lẹ̀

Àsọtélẹ̀ atẹ̀gùn ojú ọ̀sán Feb 2024 gẹ̀gẹ̀ bí ó se hàn nínú **fig.11a** ní wípé yòò wà láàrin 31⁰c ati 40⁰c. Atẹ̀gùn tó kéré jù tí yòò máa fẹ̀ ní ọ̀sán yòò kéré sí 31⁰c, tí a ò sì sàkíyèsì rẹ̀ ní ìpínlẹ̀ Plateau, nígbà tí atẹ̀gùn tí yòò máa fẹ̀ ní ojú ọ̀sán ní apákan Kebbi, Ìpínlẹ̀ Niger, FCT, Kogi, Nasarawa, Benue, Taraba,Adamawa, ni àsọtélẹ̀ fihàn wípé yòò wà ní ààrin 37⁰c ati 40⁰c

Atẹ̀gùn tí yòò máa fẹ̀ ní ojú ọ̀sán Feb ni ìrètí wà wípé yòò máa gbóná ju bí ó se máa ní rí tẹ̀lẹ̀ lọ yíkà orílẹ̀dè yí gẹ̀gẹ̀ bí àwòrán **fig.11b** se fihàn wá.

Àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn òru Feb 2024(Ìwò̀nba)

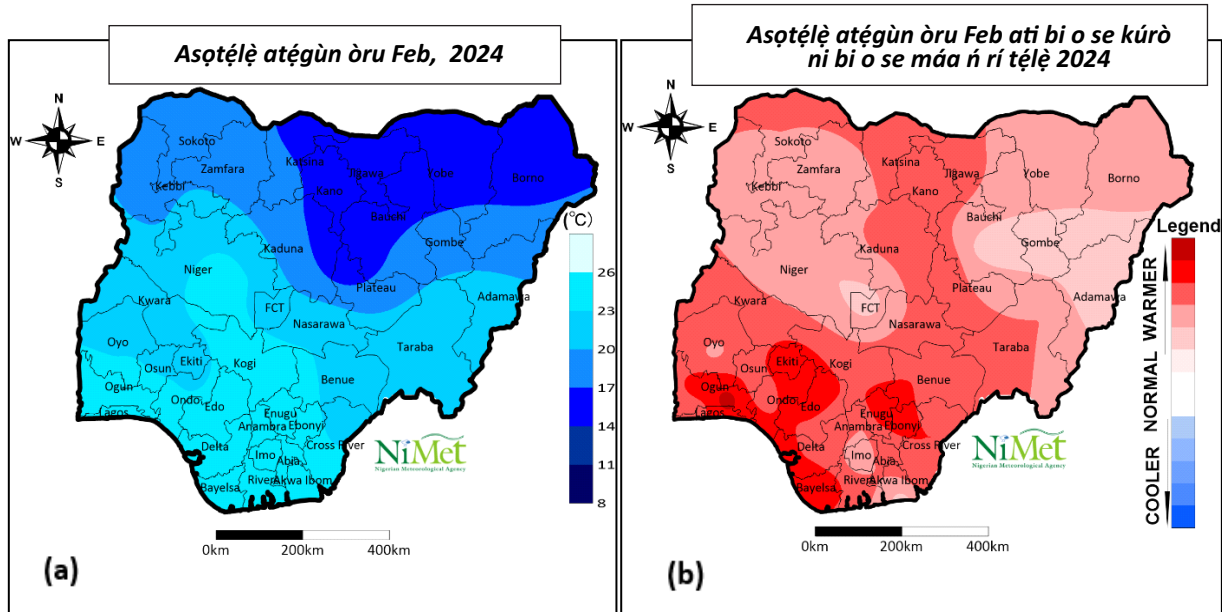

Fig12a & b: Àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn òru Feb ati bí o se kúrò ní bí o se máa n rí tẹ̀lẹ̀

Ìwò̀nba atẹ̀gùn tí yòò máa fẹ̀ ní òru Feb 2024 ní àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé yòò wà ní ààrin 14⁰c sí 26⁰c yíká orílẹ̀dè. Fún àwọn tó wà ní ẹ̀kùn ààrin gbùngbùn àrìwá títí tó fi dé apá ibìkan ní àwọn ẹ̀sẹ-odò atẹ̀gùn tí yòò máa fẹ̀ ní orú yòò wà ní 20⁰c sí 26⁰c nígbà tí ìrètí wà wípé àwọn tó wà ní apá ariwa yòò wà rí atẹ̀gùn tó kéré sí 20⁰c. Ìrètí wà wípé atẹ̀gùn tó wà láàrín 14⁰c sí 17⁰c ni yòò máa fẹ̀ ní Jigawa, Bornu, Yobe, Bauchi, àti Ìpínlẹ̀ Kano ní àkókò yí. Àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé atẹ̀gùn tí yòò máa fẹ̀ ní òru ní Feb 2024 yòò gbóná ju bí o se máa n rí tẹ̀lẹ̀ lọ, Ní ti atẹ̀gùn tí yòò máa fẹ̀ ní òru ní àwọn apá ibìkan ní Bornu, Yobe àti Jigawa yòò tutù kojá bí o se máa n rí tẹ̀lẹ̀ (wo fig.12b)

Àsọtélẹ̀ atẹ̀gùn ojú ọ̀sán March 2024 (Ní púpọ̀)

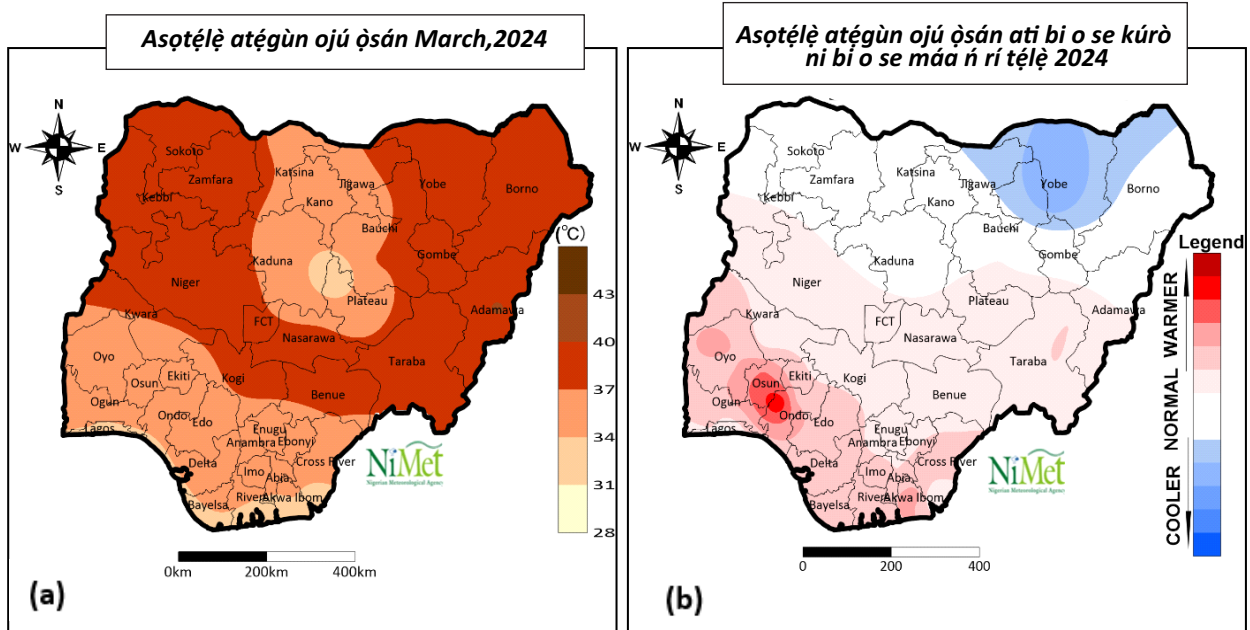

Fig. 13a & b: Àsọtélẹ̀ atẹ̀gùn ojú ọ̀sán March 2024 pẹ̀lú bí ó se kúrò ní bí ọ̀se máa n rí tẹ̀lẹ̀

Ọ̀pin atẹ̀gùn tí yòò fẹ̀ ní ojú ọ̀sán March 2024 yíká Nigeria ni àsọtélẹ̀ sọ wípé yòò wà ní ààrín 31⁰c ati 40⁰c. Atẹ̀gùn tó kéré jù ìyẹn 31⁰c sí 34⁰c ni ìrètí wà wípé yòò fẹ̀ ní Plateau àti apá ibìkan ní Bayelsa, Rivers, àti ìpínlẹ̀ Akwa Ibom.

Atẹ̀gùn gíga tó pọ̀ yòò wá ní ìwọ̀n 37⁰c si 40⁰c seése kó wáyé ní àwọ̀n ìpínlẹ̀ tó wà ní ààrín gbùngbùn àwọ̀n apá ibìkan ní àrìwá àyàafi Kano, Jigawa, Katsina, Plateau àti ìpínlẹ̀ Bauchi.

Ní tí àwọ̀n ìpínlẹ̀ tó wà ní apá gúúsù, atẹ̀gùn tí yòò fẹ̀ ní ojú ọ̀sán yòò wà ní 34⁰c sí 37⁰c (wo fig. 13a).

Àsọtélẹ̀ fihàn wípé ọ̀pọ̀ ibi ní Nigeria ni yòò gbóná ju bí ó se máa n rí tẹ̀lẹ̀ lo ní March 2024. Èyí tí yòò wà gbóná púpọ̀ ju ní atẹ̀gùn tí yòò fẹ̀ ní ìpínlẹ̀ Ọ̀sun àti Ondo. Kò ní gbóná ju bẹ̀ni kó ní tutù ju ní apá arìwa àyàafi ní Yobe, àrìwá Bauchi, àti ìlà oòrùn Jigawa níbi tí atẹ̀gùn tí yòò máa fẹ̀ ní ojú ọ̀sán yòò tutù kojá bí ó se yẹ̀ lọ (wo Fig. 13b)

Àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn òru March (ìwòńbà)

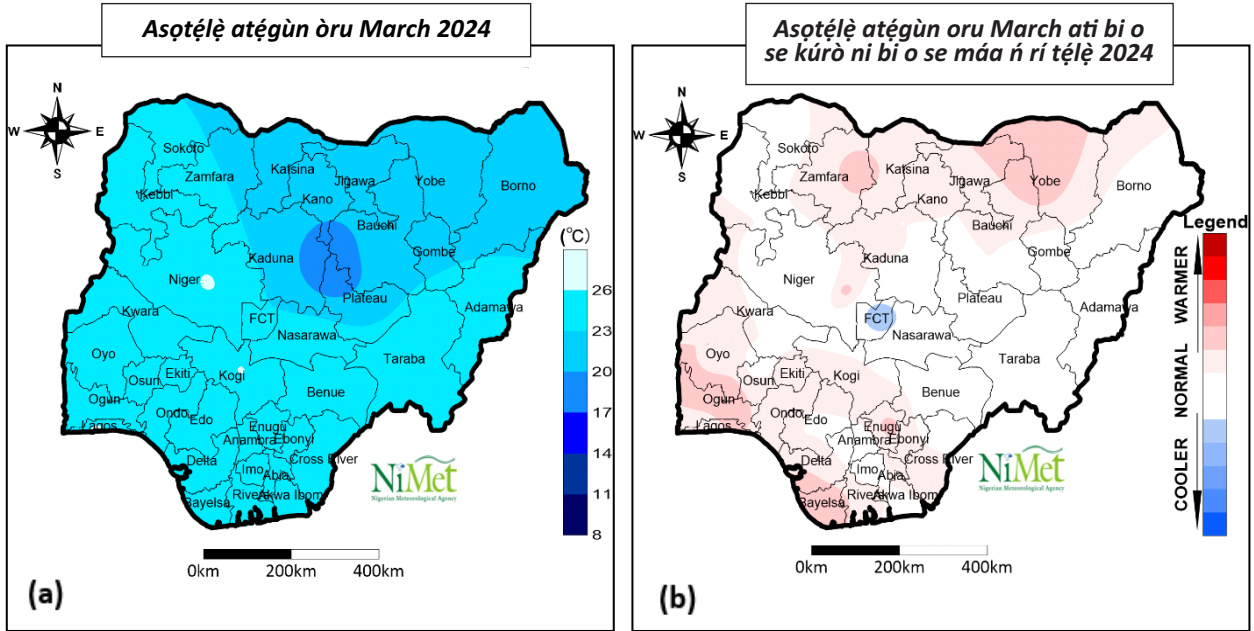

Fig. 14a & b: Àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn òru March àti bí ó se kúrò ní bí ó se máa n rí tẹ̀lẹ̀

Àsọtẹ̀lẹ̀ fún atẹ̀gùn òru March 2024 yíkà Nigeria ni ìrètí wà wípé yòò wà láti 17⁰c sí 26⁰c gégé bí àwòrán fig. 14a. Atẹ̀gùn kékerè 17⁰.0c ni ó seése kí ó wà ní ìpínlẹ̀ Plateau nígbà tí o ga ti yòò ju ìwọn 23⁰c ni ìrètí wípé yòò wà yíkà ilẹ̀ yí

Atẹ̀gùn gbígboná èyí tí yòò kojá bí ó se máa n rí lọ ni yòò wà kààkiri yálà ní apá àrìwá tábí àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní apá gúúsù. Àwọn agbègbè tó wà ní ààrin gbùngbùn àrìwá yòò ní atẹ̀gùn tí kò ju ara lọ ní òru nígbà tí àwọn tó wà ní FCT àti agbègbè rẹ̀ yòò rí atẹ̀gùn tó tutù kojá iye tí wọn lérò lọ ní òru.

2.2.4 Àsọtélẹ̀ atẹ̀gùn ojú ọsan ati oru April 2024 ati bi yoo se kuro ni bi o se maa n ri tẹ̀lẹ̀

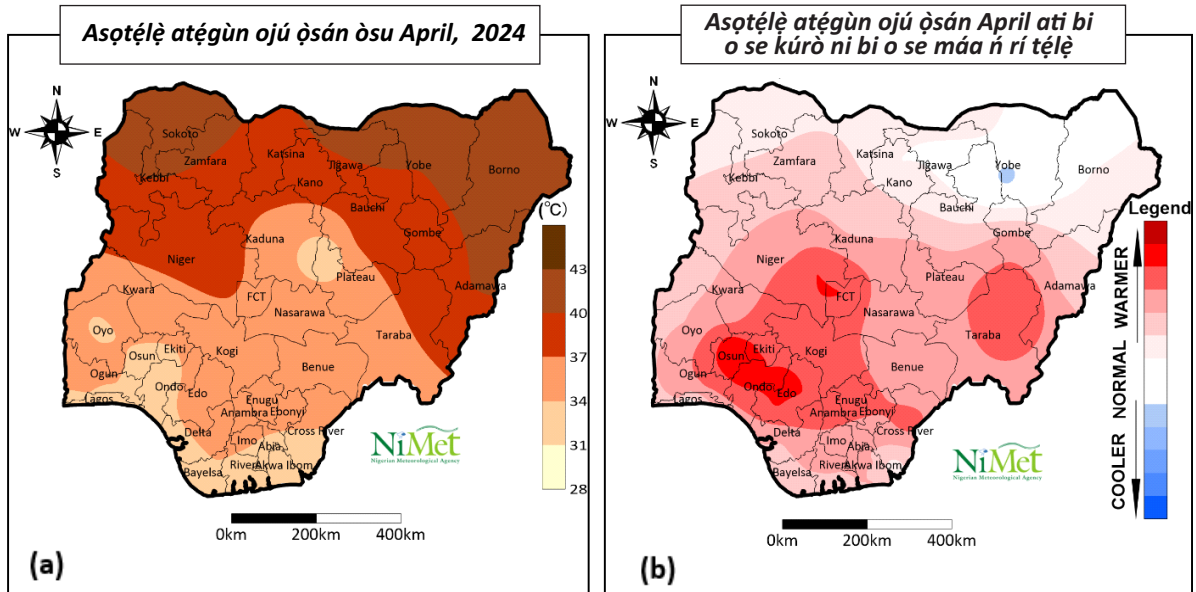

Fig. 15a & b: Àsọtélẹ̀ atẹ̀gùn April 2024 àti bí ó se kúrò ní bí ó se maa n ri tẹ̀lẹ̀

Atẹ̀gùn púpọ̀ ní April ni àsọtélẹ̀ 2024 sọ wípé yòò wà ní ìwọ̀n 31⁰c sí 43⁰c fún gbogbo àwọ̀n ìpínlẹ̀ ní orílẹ̀dè. Ìpínlẹ̀ Plateau, Oyo, Ọsun àti àwọ̀n ìpínlẹ̀ tó wà ní ẹ̀sẹ̀-odò ní yòò ní àkọ̀sílẹ̀ atẹ̀gùn kékéré tí yòò wà ni ìwọ̀n 31⁰c si 34⁰c.

Gbígbona púpọ̀ ọ̀sán ni ìrètí wà wípé yòò selẹ̀ ní April yíká orílẹ̀dè àyàafi apá ibikan ní Jigawa, Bauchi, àti Bornu tí ìrètí wà wípé yòò lọ gẹ̀gẹ̀ bí ó se yẹ kó lọ, nígbà tí yòò tutù púpọ̀ ní ìpínlẹ̀ Yobe ní April 2024.

Àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn òru April 2024 (ìwòh̀ba)

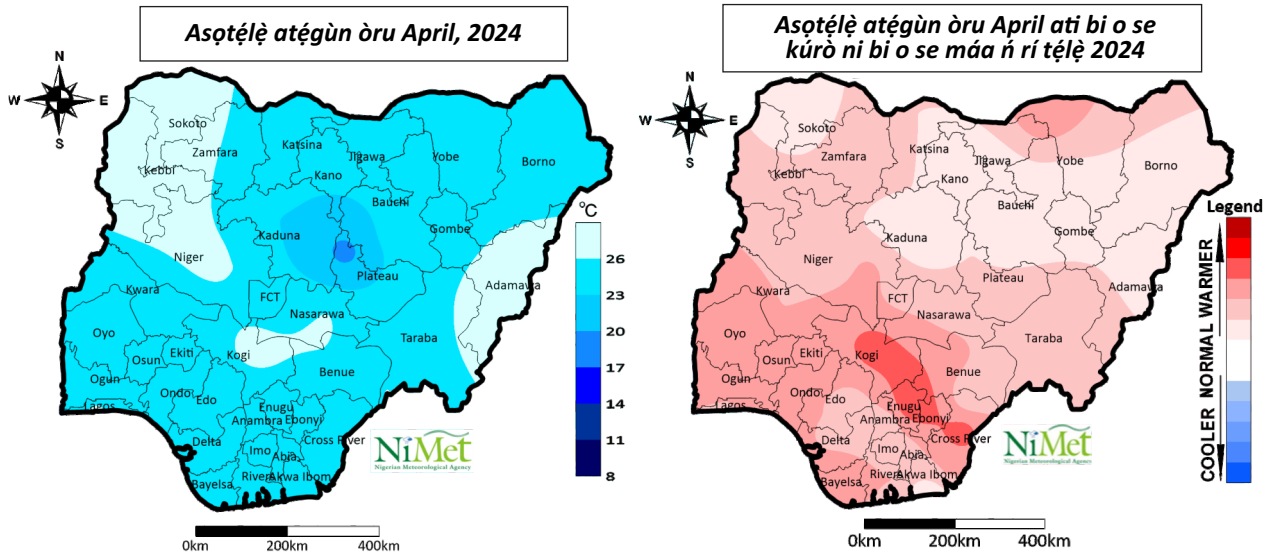

Fig.16a & b: Àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn òru April àti bí ó se máa kúrò ní bí ó se máa n rí tẹ̀lẹ̀

Ní osù April, Atẹ̀gùn tó kéré jù ní ìrètí wà wípé yòò wà láàrín 17⁰c sí èyí tí yòò kọ já 26⁰c lọ, yíká orílẹ̀dè yí. Àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé gbogbo òru ní April atẹ̀gùn tí yòò máa fẹ́, yòò si wà ní 20⁰c sí 23⁰c apá ibìkan ní Sokoto, Kebbi, Zamfara, Adamawa, Niger, Kogi, àti Nasarawa yòò ní atẹ̀gùn tí yòò kọjá 26⁰c ní òru, bẹ̀ni ní Plateau àti agbẹ̀gbẹ̀ rẹ̀ yòò ní atẹ̀gùn tó wà ní 17⁰c àti 20⁰c. Gbígboná kọjá ààlà ní ó seése kó wáyé ní orílẹ̀dè ní April 2024 (wo fig. 16b)

2.2.4 Àsọtélẹ̀ nípa atẹ̀gùn ojú ọ̀sán àti òru May 2024 àti bí ó se máa n kúrò ní bí ò se rí tẹ̀lẹ̀

Àsọtélẹ̀ atẹ̀gùn ojú ọ̀sán May 2024(púpọ̀)

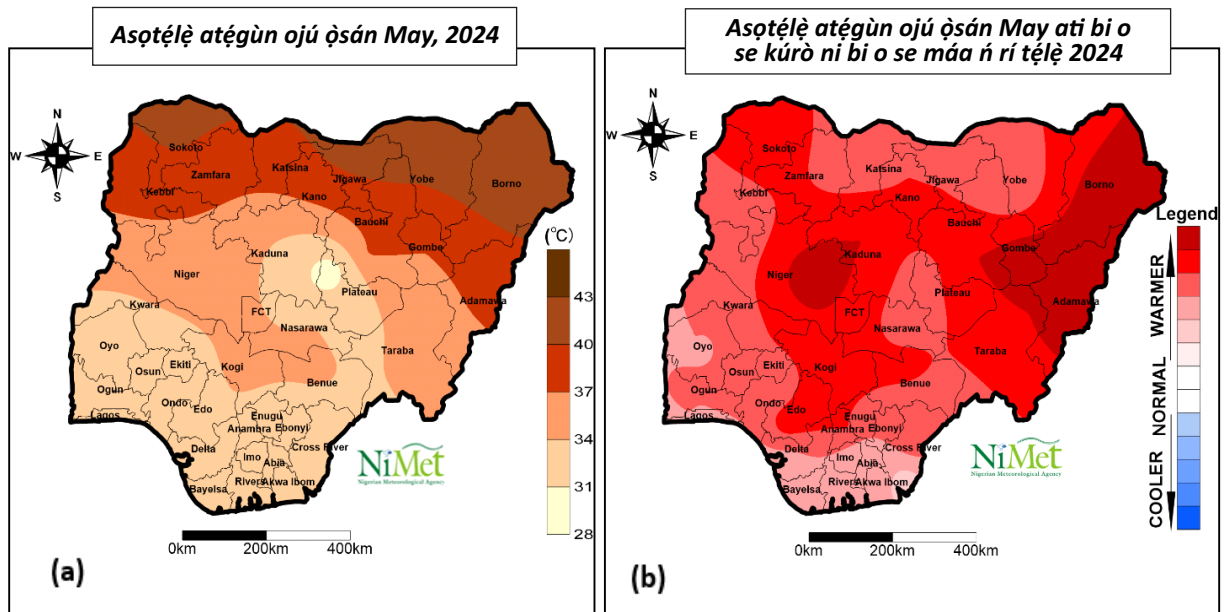

Fig. 17a & b: Àsọtélẹ̀ atẹ̀gùn ojú ọ̀sán May 2024 àti bí ó se kúrò ní bí ó se máa n rí tẹ̀lẹ̀

Fig. 17a fihàn wípé atẹ̀gùn púpọ̀ yòò wà ní ojú ọ̀sán May ní Nigeria. Atẹ̀gùn tí yòò wà yòò jẹ̀ iwọn 40⁰c sí 43⁰c tí ìrètí sì wà wípé apá kan Yobe, Borno, Jigawa, Kebbi àti Sokoto yòò ní irú atẹ̀gùn yí. Atẹ̀gùn bíi 37⁰c sí 40⁰c ni ó seése kó selẹ̀ ní apá ibikan ní Sokoto, kebbi, Zamfara, Katsina, Kano, Jigawa, Yobe, Borno, Bauchi, Gombe, àti Adamawa. Atẹ̀gùn ojú ọ̀sán láàrín 34⁰c sí 37⁰c ni ìrètí wà wípé yòò selẹ̀ ní apá ibi kan ní Kaduna, Niger, Plateau, Kogi, Nasarawa, Benue, Taraba, àti FCT. Àwọn ipínlẹ̀ tó wà ní apá guùsu yòò ri atẹ̀gùn tó wà láàrín 31⁰c sí 34⁰c, éyí tí ó kéré̀ jù ìyẹn 28⁰c sí 31⁰c yòò wà ní Plateau. Fig. 17b se àfihàn bí yòò se kúrò ní bí o se máa n rí tẹ̀lẹ̀ ní ojú ọ̀sán May 2024. Àsọtélẹ̀ fihàn wípé yòò gbóná díẹ̀ ju bí ó se máa n rí tẹ̀lẹ̀ lọ ní May 2024.

Àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn òru May 2024

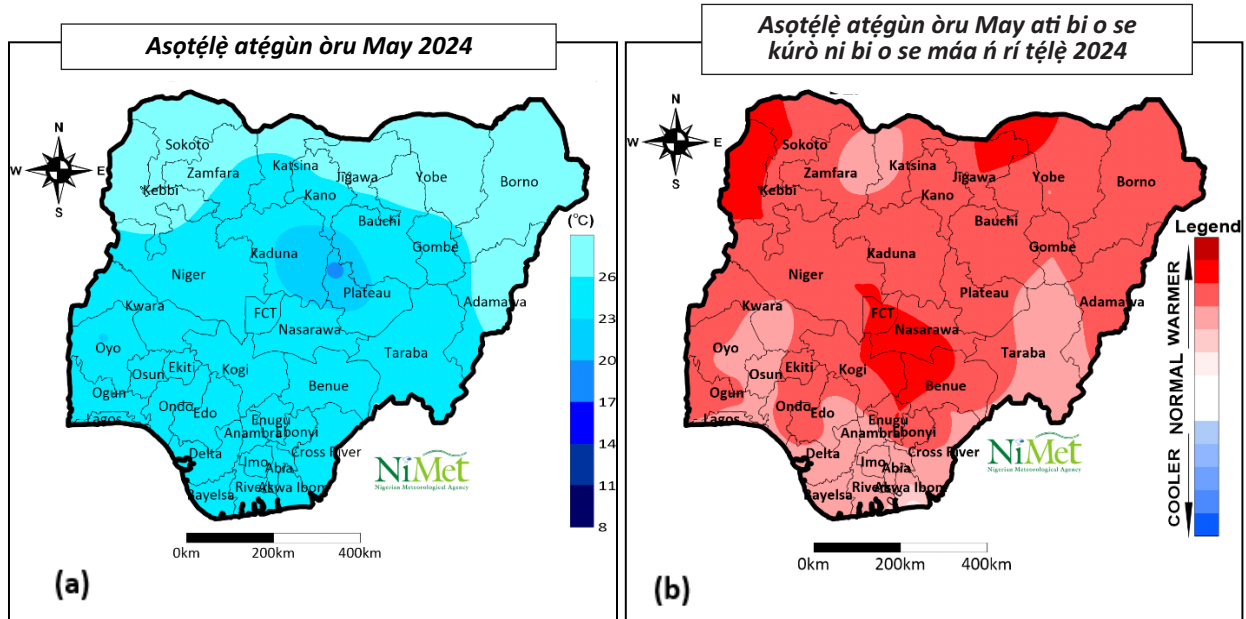

Fig:18a & b: Àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn òru May 2024 atí bí o se kúrò ní bí o se máa n rí tẹ̀lẹ̀

Àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn òru May 2024 yíkà orílẹ̀dè yí ní ìrètí wà wípé yòò wà láàrín 17⁰c sí 27⁰c. Atẹ̀gùn tó kéré jù yòò wà ní ìwọ̀n 17⁰c sí 20⁰c tí èyí yòò sì wáyé ní apá ibìkan ní Plateau, Bauchi àti ìpínlẹ̀ Kaduna. Atẹ̀gùn tó ga tí ìwọ̀n rẹ̀ wà ní 23⁰c sí 26⁰c ni yòò wà yíkà gbogbo ibi tí ó kù ní Nigeria, L'ápapọ̀ àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé atẹ̀gùn òru tí yòò wà nínú osù May yòò gbóná kojá bí o se máa n rí lẹ̀ ní ọ̀pọ̀ ibí kààkiri Nigeria gégẹ̀ bí àwọ̀rán Fig.18b se fihàn.

2.3 Ojú ojọ àti ìlera

Bí ojú ojọ bá se rí ló máa n se okùnfà àwọn àìsàn bíi ibà, yínrùn-yínrùn, àti ìgbóná èyí tí ó jẹ ìpènjà ìlera ní ilẹ̀ Nigeria.

Nínú àkọsílẹ̀ àjọ àgbáyé tó n rísí ìlera íwádíí nipa àìsàn ibà ọdún 2023 fihàn wípé ní ọdún 2022, àádọta-léní-igba ó dín ẹyọkan míllìyònu (249m) èniyàn ní àìsàn ibà kọlu káàkiri àgbáyé tí ilẹ̀ Nigeria sì kó ìdà mètàdínlọgbọn (27%) nínú èyí bẹ̀ni ìdà méjìdínlógójì ààbọ (38.5%) ní ikú wọn wáyé láti ara àìsàn ibà fún àwọn ọmọdé tí ọjọ orí wọn kò ti tó ọdún márùn-ún (under 5yrs), Ibùdó tó n rísí àjàkálẹ̀ àrùn ní Nigeria (NCDC) jẹkí ó di mímọ̀ nínú àbọ̀ iwádíí wọn, ọdún 2022 wípé àkọsílẹ̀ èniyàn ọ̀tá-léní-ẹ̀dẹgbẹ̀rìnlá ó lé márùn-ún(2765) ni wọn furasí wípé ó ní àrùn yínrùn-yínrùn tí àwọn èniyàn àádọwá (190) sì jẹ̀ pè Ọlórún ní ijọba ibílẹ̀ ogóje (140) káàkiri ìpínlẹ̀ ọgbọn (30) àti FCT .

Àjàkálẹ̀ àrùn ibà àti yínrùn-yínrùn ni wọn lẹ̀ ìdì rẹ̀ mọ̀ bí atẹ̀gùn kan bá se rí àti ọ̀jò tí ó bá rọ̀. Àsọtẹlẹ̀ nipa ojú ojọ àti bí nńkan se rí ló máa n se okùnfà bí àìsàn ibà àti yínrùn-yínrùn se rí.

Àkọsílẹ̀ àbọ̀ iwádíí WMO(No. 1325) fúnka mọ̀ ọ̀rọ̀ ìlera, ó sàlàyé bí ojú ojọ se máa n se okùnfà ọkan-ọ̀jọkan àwọn àìsàn tó máa n sẹ̀lẹ̀. Bákan náà ni ìròyìn náà jẹkí ó di mímọ̀ bí àwọn orílẹ̀dè kan se n se àmúlò ìmọ̀ ojú ojọ láti dágbálẹ̀ gbogbo àwọn nńkan tí wọn n se. Ó se ìrànlọ̀wọ̀ fun wọn láti leè mọ̀ ọ̀nà ààgbà nipa ọ̀rọ̀ àyíká àti ìlera. Àbọ̀ iwádíí náà se àgbéyèwò bí ojú ojọ se ní ipa lóri ètò ìlera ní orílẹ̀dè Nigeria, ọ̀nà àbáyọ̀ àti ibi tí ó ku sí. Àwọn àkóónú ojú ojọ ní; atẹ̀gùn, gbígbóná àti tútù, ìsọwọ̀-se ojó, ipa tí ẹ̀fọ̀n nńkò, ìtánkàlẹ̀ àwọn kòkòrò̀ àìsàn ibà. Láti nńkan ọ̀gọ̀rùn-ún ọdún sẹ̀yìn, wọn ti sákìyèsí ipa tí àìsàn yí nńkó nínú ìgbé ayé ẹ̀dà àti gbogbo bí ìgbóná se wà.

Bí àkọsílẹ̀ se fihàn wípé kòkòrò̀ ẹ̀fọ̀n n gbé àìsàn ibà káàkiri èyí tí ó ti gbilẹ̀ látàri àyípadà ojú ojọ. Gẹ̀gẹ̀ bíi iwádíí ìmọ̀ sáyẹ̀ǹsì se fihàn, àìsàn ibà máa n tàn kálẹ̀ níbi tí ẹ̀fọ̀n bá wọ̀pọ̀ sí, bẹ̀ni ni ibi tí atẹ̀gùn tútù náà bá wá à máa se ìrànlọ̀wọ̀ fún àwọn ẹ̀fọ̀n láti leè pọ̀ si èyí tí ó sì máa n jẹkí àìsàn náà pọ̀ yáńturu páàpáà ní agbègbè ẹ̀sẹ̀ odó ní Nigeria. Omíyalé náà máa n se okùnfà àwọn àìsàn tó n ti inú omì jáde, ọ̀gbelẹ̀ àti àdínkù ọ̀jò rírọ̀ pẹ̀lú atẹ̀gùn gbígbóná náà nipa lóri ètò ìlera.

Àkọ̀sílẹ̀ àbọ̀ iwádíí sáyẹ̀nsì lórí àrùn yínrùn-yínrùn jẹ́kí ó di mímọ̀ wípé ojú ọ̀jọ̀ àti bí nńkan se rí ní àkókò kàn maa n se okunfà àrùn bí yínrùn-yínrùn àti àwọn àrùn míràn ní ẹ̀kùn Sahara Africa se maa n pọ̀ si. Pẹ̀lù atẹ̀gùn gbígbóná èyí tí ó n fa eruku dání, ó le se okunfà àwọn àìsàn wọ̀nyí látàrí bí àsálẹ̀ yí se pọ̀ jántirẹ̀rẹ̀ ní Africa, wọn ti gbà wípé agbègbè kan wà tó kùn fún àrùn yínrùn-yínrùn tí wọn sì pè agbègbè nàà ni **“Meaningtis Belt”** èyí tí ó bẹ̀rẹ̀ láti Senegal títí tó fi dé Ethiopia, orílẹ̀dè Nigeria nàà wà lára agbègbè tó wà nínú **“Menigitis Belt”** (wo fig. 19)

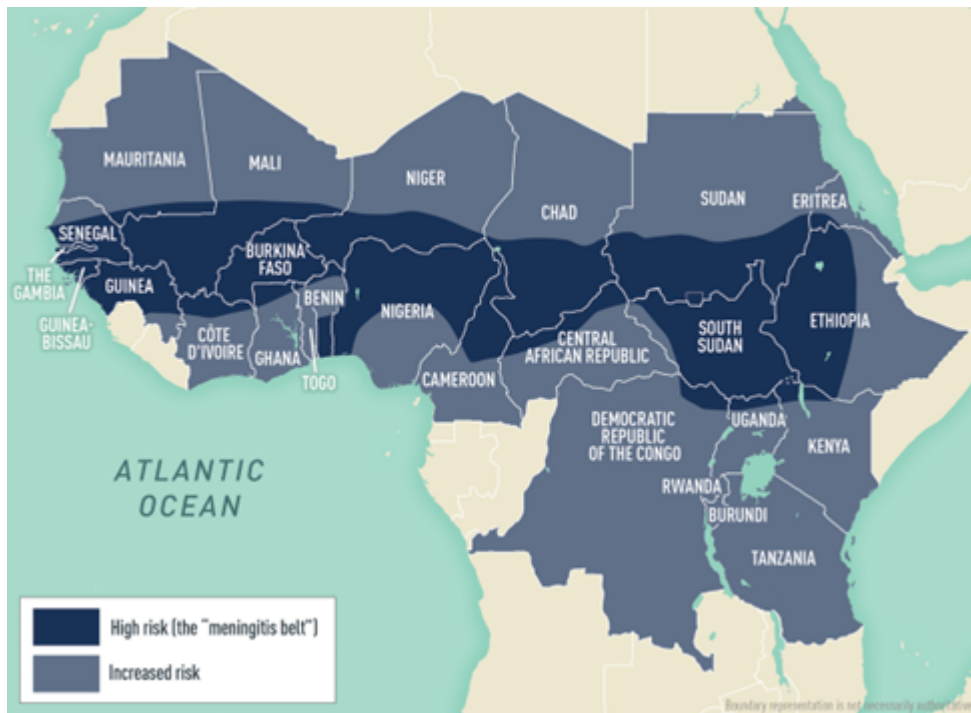

Fig. 19: Àwòrán agbègbè yínrùn-yínrùn ní Africa

Lákókò tí àrùn yínrùn-yínrùn gbilẹ̀ ní 1990s, ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ìgbà ni wọn kẹ̀de rẹ̀, bẹ̀ni ọ̀rọ̀ àrùn yínrùn-yínrùn sì tún ní gbilẹ̀ káàkiri si, tí ìrètí sí wà wípé yóò maa tẹ̀sìwàjù gẹ̀gẹ̀ bí àyípadà sé n bá ojú ọ̀jọ̀.

2.3.1. Àsọtẹ̀lẹ̀ àkíyèsí àìsàn ibà ni Nigeria, 2024

Fig. 20: Ẹ̀fọ̀n Anopheles

Gẹ̀gẹ̀ bí ìwádìí tí “International Research Institute for Climate Society(IRI) se sọ, wọ̀n sàpẹ̀júwe ìtánkálẹ̀ àìsàn ibà latí ibìkan sí ìkejì látí ara bí atẹ̀gùn kan se wà, ìyẹn tí ó bá ju 80mm lọ, láàrín 18⁰c àti 32⁰c tí tutù rẹ̀ kò dín ní 60%. Àwọ̀n àkóónú wọ̀nyí ló se okùnfà àìsàn ibà ní agbègbè yí.

Nńkan tí èyí túmọ̀ sí ni wípé àwọ̀n àkóónú wọ̀nyí yòò jẹ́kí àìsàn ibà gbilẹ̀. Àsọtẹ̀lẹ̀ iye òjò, atẹ̀gùn àti àwọ̀n nńkan míràn ló n jẹ́kí àìsàn náà máa pọ̀ si, bẹ̀ni bí ìwọ̀n atẹ̀gùn bá wà láàrín 20⁰c sí 25⁰c, tí tutù wà ní ààrin 70-80% tí òjò wà ní 80mm ó se pàtàkì látí se àkíyèsí rẹ̀ ní ìwọ̀nba.

Bí atẹ̀gùn bá sì wà ní ààrin 18⁰c sí 20⁰c tí tutù rẹ̀ sí wà láàrin 60% sí 70%, tí ìwọ̀n òjò wà ní 80mm, ó seése kí àìsàn ibà máse wáyé nítorí ojú ojọ́ kò ní fààyè gba kí ẹ̀fọ̀n máa bí sí tàbí pọ̀ sí.

2.3.2 Máàpù àkíyèsí àìsàn ibà fún Jan sí May 2024

2.3.3 Máàpù àkíyèsí àìsàn ibà fún Jan 2024

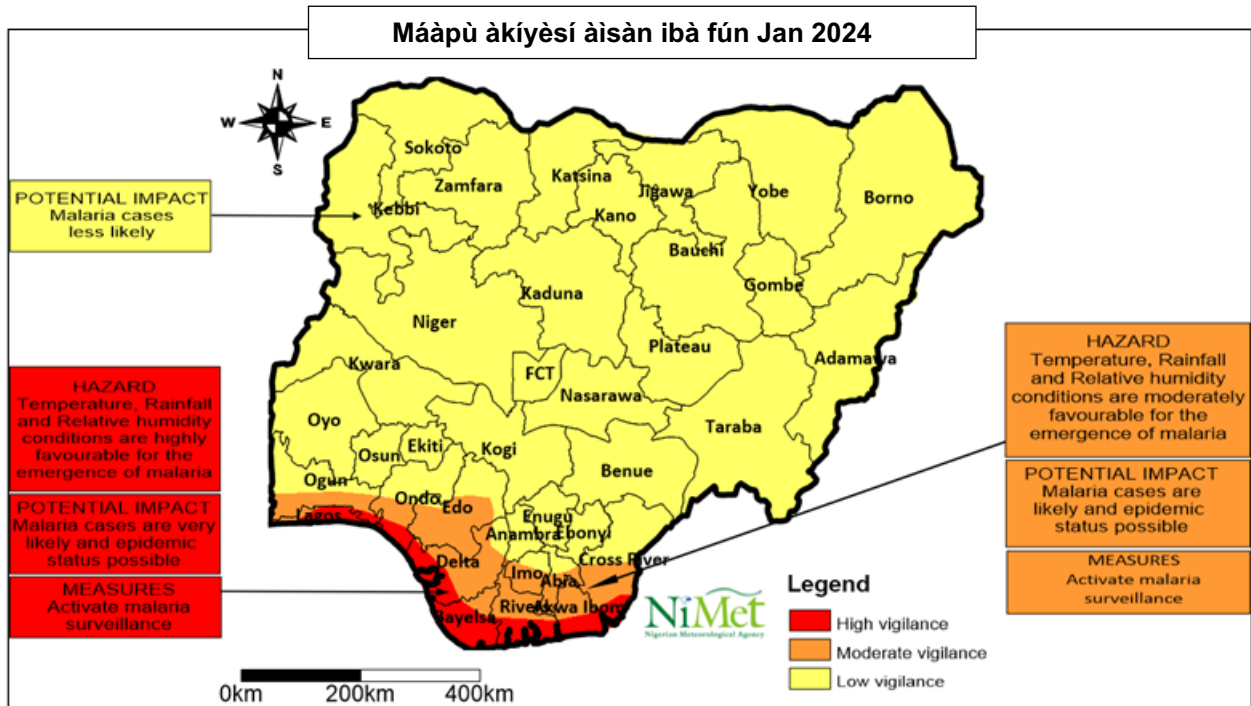

Fig 21: Àkíyèsí àìsàn ibà osù Jan 2024

Àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ ojú ọ̀jọ̀ fún osù Jan 2024 fihàn wípé yòò fààyè gba kí ẹ̀fọ̀n mǎa pọ̀ si, orísírísí àìsàn latì ara ẹ̀fọ̀n seése kí ó pọ̀ si ní orílẹ̀dè ní àkókò yí, a dábàá fún àkíyèsí tó dára fún àìsàn ibà ní àkókò yí gẹ̀gẹ̀ bí àwọ̀rán fig. 21 se fihàn

Àkíyèsí gíga nípa àìsàn ibà ni a gbà nímọ̀ràn ní àwọ̀n ìpínlẹ̀ tó wà ní ẹ̀sẹ̀ odò bíí Lagos, Ondo, Delta, Bayelsa, Rivers, Akwa Ibom àti Cross Rivers.

Àkíyèsí iwọ̀nba àìsàn ibà ni a dábàá ní àwọ̀n apá ibí kan ní Ogun, Imo, àti Anambra.

Àkíyèsí kékeré àìsàn ibà ni a dábàá fún àwọ̀n ìpínlẹ̀ tó kù ní Nigeria.

2.3.3 Mǎàpù àkíyèsí àìsàn ibà fún Feb 2024

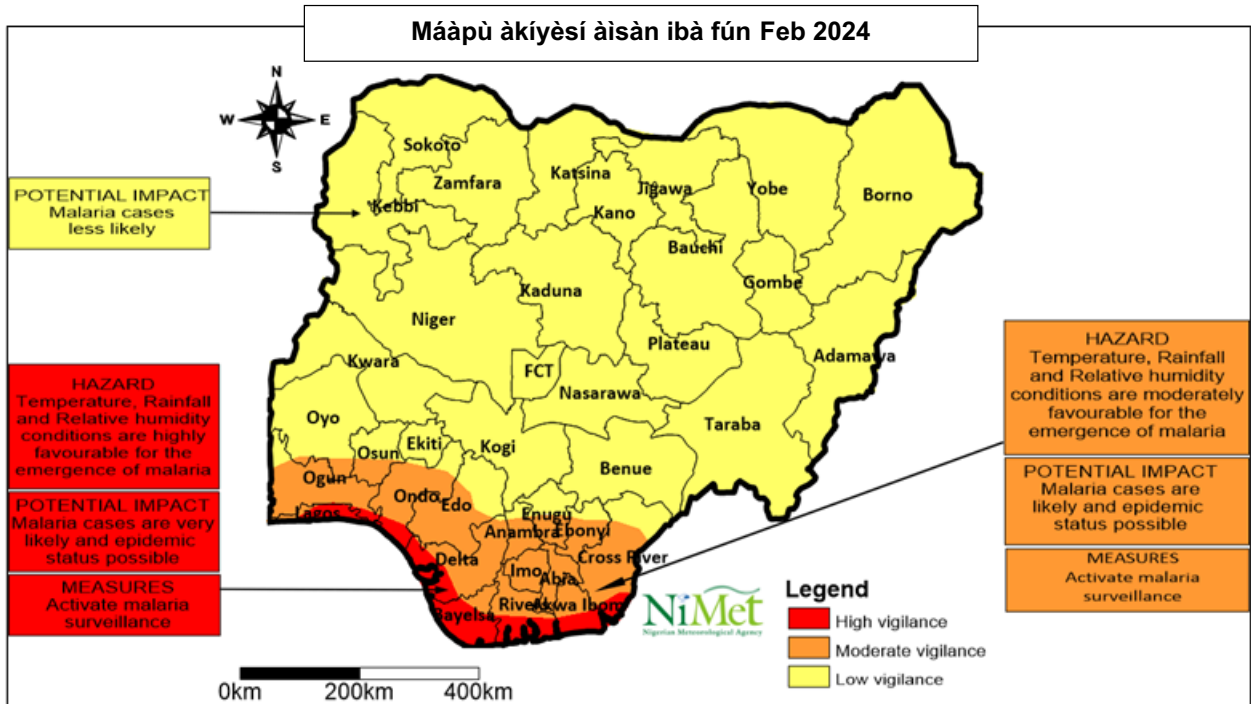

Fig. 22: Àkíyèsí àìsàn ibà Feb 2022

Látàri àsọtẹ́lẹ̀ nípa bí ojú ọjọ̀ yòò se rí ní Feb, 2024 àkíyèsí gidì gbòdò wà ní àwọn ìpínlẹ̀ bíi Ondo, Lagos, Delta, Bayelsa, Rivers, Akwa Ibom àti Cross Rivers látàri wípé ó seése kí àìsàn bẹ̀ sílẹ̀ gégẹ̀ bí àwòrán fig. 22 se fihàn. **Ní ìdì èyí ó se pàtàkì látì se àkíyèsí gidì fún àìsàn ibà ní àwọn ìpínlẹ̀ wònyì.**

Ìwòhnbà àkíyèsí àìsàn ibà ní a dábàà fún àyẹ̀wò rẹ̀ ní ìpínlẹ̀ Ogun, Osun, Imo, Enugu, Ebonyi, Abia àti Anambra. Àsọtẹ́lẹ̀ nípa bí ojú ọjọ̀ yòò se rí nínú osù Feb ní àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní ààrin gbùngbùn àti àrìwá kò ní fààyè gba ẹ̀fọ̀n látì pọ̀ sí látàri èyí, kò sí **àkíyèsí kankan fún àìsàn ibà** ní àrìwá àti ààrin gbùngbùn ìpínlẹ̀.

2.3.4 Mǎàpù àkíyèsí àìsàn ibà March 2024

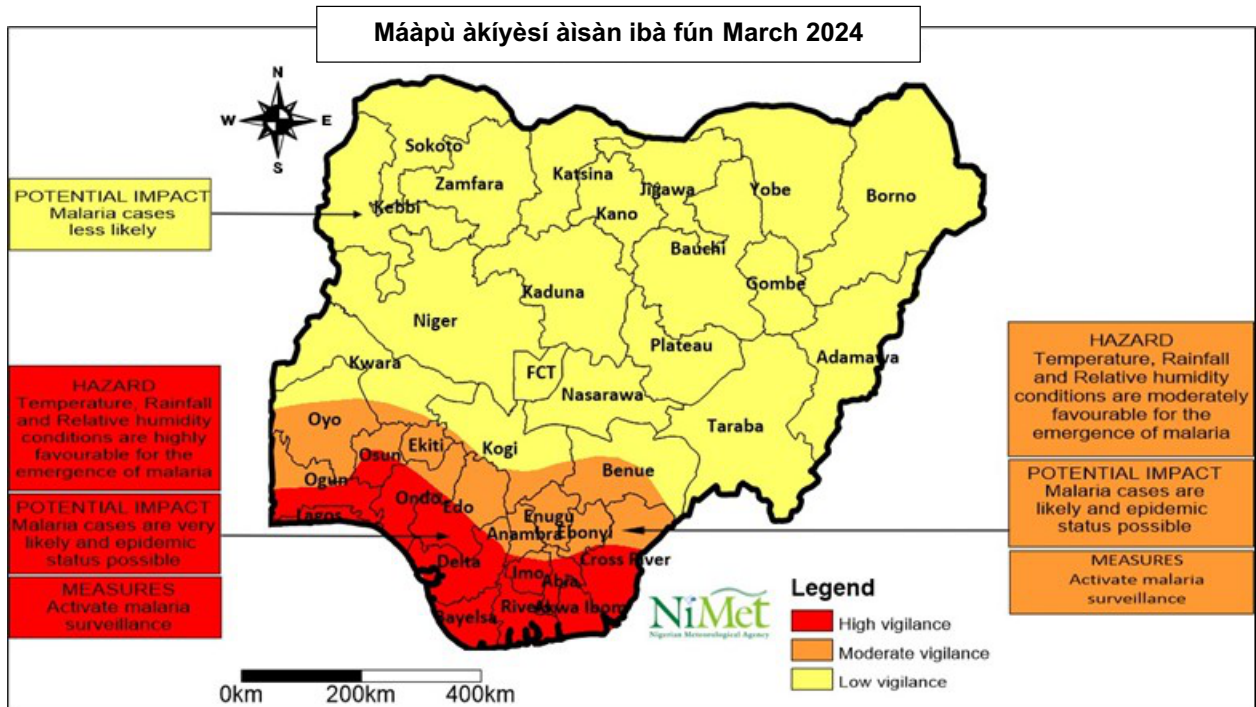

Fig. 23: Àkíyèsí àìsàn ibà March 2024

Àṣọ̀tẹ̀lẹ̀ nípa bí ojú ojọ́ yòò se rí nínú osù kẹta March yòò fààyè gba kí ẹ̀fọ̀n pọ́ dádàrá ní agbègbè guùsù orílẹ̀dè àti ní ìpínlẹ̀ Benue, látàrì ẹ̀yí, ó seése kí àìsàn ibà pọ́ si ní àwọ̀n agbègbè tí a fi àwòrán rẹ̀ hàn (wo fig. 23). Nítorí nǎà **àkíyèsí gidi** ni a gbà nímọ̀ràn fún ìpínlẹ̀ Benue àti àwọ̀n ìpínlẹ̀ tó wà ní apá guùsu orílẹ̀dè.

Ìwọ̀nba àkíyèsí ni a da báà fún àwọ̀n ìpínlẹ̀ Oyo, Ekiti, Anambra, Enugu, Ebonyi, àti apá ibìkan ní Kwara, Kogi, àti ìpínlẹ̀ Benue.

Kò sí àkíyèsí kankan ní àwọ̀n ìpínlẹ̀ tó wà ní àrìwá.

2.3.5 Mǎǎpù àkíyèsí àìsàn ibà ní April 2024

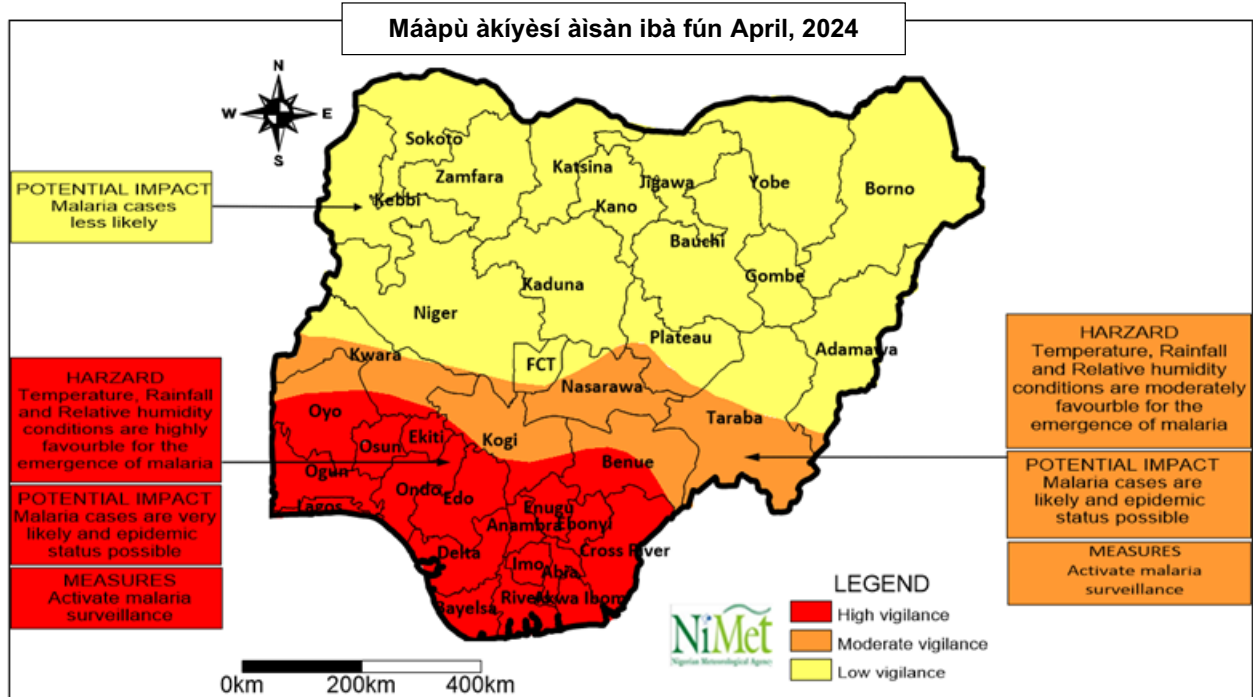

Fig. 24: Àkíyèsí àìsàn ibà April 2024.

Bí o se hàn nínú àwòrán fig. 24, àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé ó seése kí àìsàn ibà jẹ̀ jáde ní àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní apá gúúsù ààrin sùgbọ̀n ìwọ̀nba ni àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ààrin gbùngbùn yòò ni. A dábàá **àkíyèsí gidi** ní àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní gúúsù.

ìwọ̀nba àkíyèsí ní àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní ààrin gbùngbùn.

Nígbà tí a dábàá **kò sí àkíyèsí kankan** ní apá àrìwá orílẹ̀dè rára.

2.3.6 Mǎàpù àkíyèsí àìsàn ibà ní May 2024

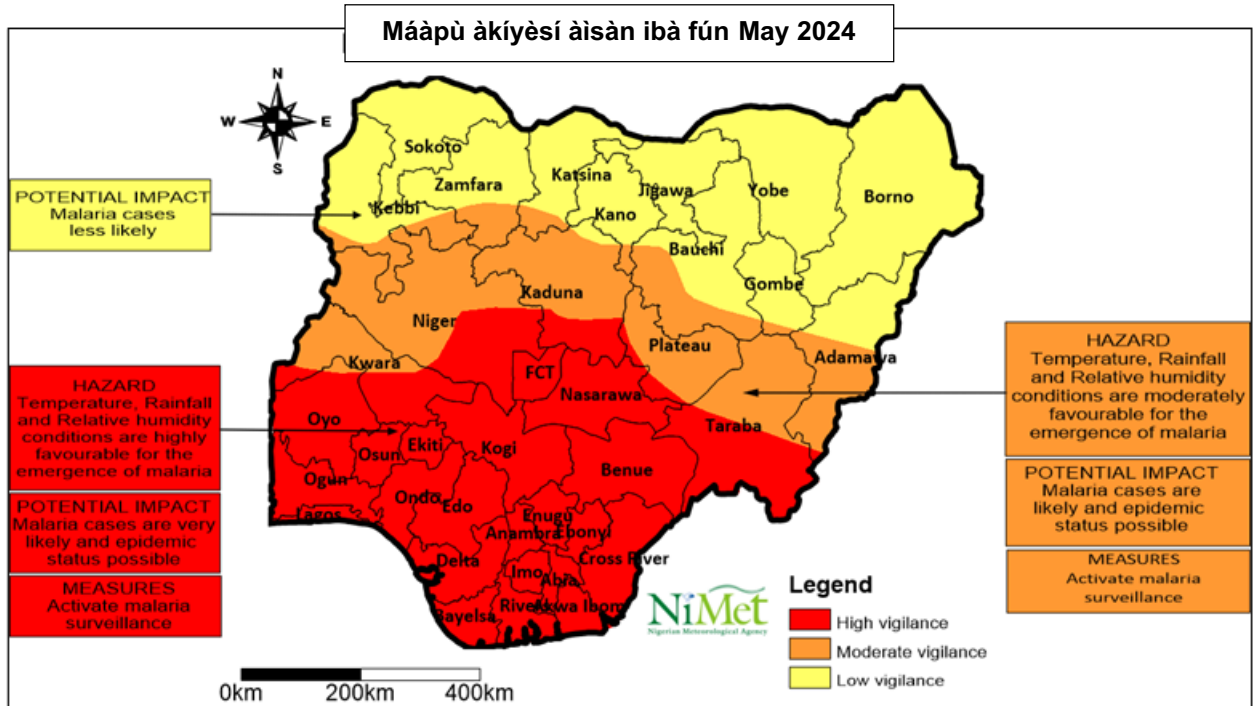

Fig. 25: Àkíyèsí àìsàn ibà May 2024

Nínú osù karùn-ún (May) tí òjò rírò yòò ti máa lọ sí apá àrìwá, àwọn ipínlẹ̀ tó wà ní gúúsù àti àarin gbùngbùn seése kí wọn rí àìsàn ibà gégẹ̀ bí àwòrán fig. 25 se fihàn.

Látàri èyí, **àkíyèsí gíga** gbodò wà,

Àkíyèsí iwòntà ní a dábàà ní apákan Adamawa, Taraba, Gombe, Bauchi, Plateau, Kaduna, Kano, Katsina, Zamfara, Kebbi, Niger, àti Kwara.

Kò sí **àkíyèsí kankan** fún àwọn ipínlẹ̀ tó kù ní orílẹ̀dè.

2.4 Yínrùn-yínrùn

Káàkiri àgbáyé ni àrùn yínrùn-yínrùn wà sùgbòn, ìwádí fihàn wípé ó pọ̀ púpọ̀ ní ẹkùn Africa, ọdọdún ni àrùn náà máa ní yojú jáde, pàápàá láàrín osù kọkànlá sí ìkẹfà ọdún(November –June), ìwádí si fihàn wípé ènìyàn bíi ẹgbẹ̀rún kan (1000) ló máa ní ní láàrín ẹgbẹ̀rún lònà ọgọ̀rùn-ún (100,000). Gégẹ́ bí àjọ tó ní rísí àjàkálẹ̀ àrùn ní Nigeria (NCDC) se sọ, ní ọgbonjọ osù kejọ (30th August) ọdún 2023, ènìyàn ọ̀tá-léní-ẹ̀dẹ̀gbẹ̀rínlá ó lé máárùn-ún (2765) ni wọn furasì wípé ó ní àrùn yínrùn-yínrùn, tí ènìyàn àádòwá (190) sí bá àrùn naà rìn ní àwọn ìpínlẹ̀ bíi ọgbon (30 States) láàrín ọdún 2022/2023 bèrẹ̀ láti ọ̀sẹ̀ ogójì nínú ọdún 2022, tí tó fi dé ọ̀sẹ̀ kọkàndínlógójì nínú ọdún 2023. (week 40 in 2022 – week 39 in 2023)

Bí àwọ̀rán fig. 25, àwọn apá ibíkan ní orílẹ̀dè Nigeria bọ sí abẹ̀ ibi tí wọn pè ní **“Meningitis belt”** èyí tí ó gùn dé agbègbè Ethiopia ní ìlẹ̀ oòrùn, Gambia/ Senagal ní ìwọ̀ oòrùn. Gbogbo àwọn ìpínlẹ̀ mọ̀kàndínlógún tó wà ní àríwá Nigeria, FCT àti àwọn ìpínlẹ̀ kan ní gúúsù bìi, Bayelsa, Cross Rivers, Delta, Ekiti, Ogun, Ondo, Ọsun, ló wà lábẹ̀ àwọn agbègbè tó le ní àrùn yínrùn-yínrùn. Àwọn agbègbè tí a mẹnubà wọ̀nyí ni àrùn yínrùn-yínrùn ti leè bẹ̀ sílẹ̀. Atẹ̀gùn ọ̀tútù, àti ìdọ̀tí inú afẹ́fẹ́ ní àwọn nńkan tí ó leè se okúnfá àrùn yínrùn-yínrùn. Àjọ NiMet sọ àsọtẹlẹ̀ wípé ó seése kí àrùn yíi yojú jáde ní àwọn agbègbè tí a mẹnubà tó ní àkóónú mẹtẹ̀tẹ̀ta tí a dárúkọ̀ wọ̀nyí.

Àsọtẹlẹ̀ àkíyèsí àrùn yínrùn-yínrùn

Àkíyèsí tí a se ni wípé ọ̀tútù, ìdọ̀tí inú afẹ́fẹ́ àti atẹ̀gùn ni agbóde-gbà àrùn yínrùn-yínrùn. Fún **àkíyèsí gíga**, ọ̀tútù tí kò dín ní 20% pẹ̀lú atẹ̀gùn tó wà ní ìwọ̀n 25⁰c sí 32⁰c àti ìdọ̀tí inú afẹ́fẹ́ tó wà ní ìwọ̀n 500 sí 200µg/m³ ni èyí . Ní tí **àkíyèsí iwọ̀nba** ọ̀tútù gbọ̀dọ̀ wà ní ìdá ogùn sí ogójì (20% - 40%) tí atẹ̀gùn tí yòò máa fẹ̀ yòò sí wà ní 200 sí 500µg/m³ Fún, kò sí **àkíyèsí kankan**. Ọ̀tútù yòò wà ní èyí tí ó kọ́já ìdá 40%, tí atẹ̀gùn yòò sí wà ní èyí tí kò tó 25⁰c. Ìdọ̀tí tí yòò wà ní ojú afẹ́fẹ́ yòò wà ní 50 àti 200µg/m³. Ó seése kí àrùn yínrùn-yínrùn seṣẹ̀, nígbà tí ọ̀jò bá rọ̀ látàri èyí kó sí **àkíyèsí kankan** rárá.

2.4.1 Àkíyèsí àrùn yínrùn-yínrùn Jan 2024

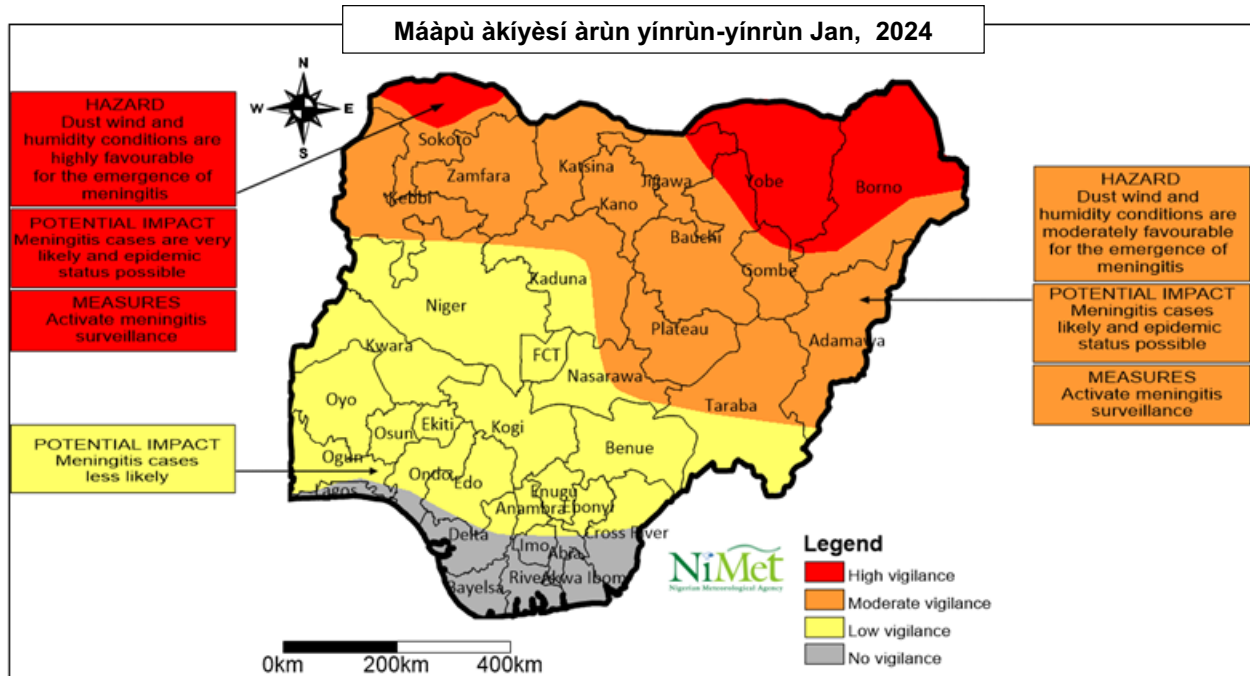

Fig 26: Àkíyèsí àrùn yínrùn-yínrùn Jan 2024

Àsọtẹ̀lẹ̀ fihàn wípé ojú ọ̀jọ̀ nínú osù Jan seése kó fa àjàkálẹ̀ àrùn yínrùn-yínrùn ní apá ibìkan ní Sokoto, Jigawa, Yobe, Bauchi, Gombe, àti Borno nítórí náà, **àkíyèsí gíga** gbọdọ̀ wà ní àwọn ìpínlẹ̀ yí.

Àkíyèsí iwọnba ni a dábàá fún àwọn agbègbè kan ní àrìwá bíi Plateau, Nasarawa, àti Taraba, ní ààrin gbùngbùn àrìwá. Ó seése kí àrùn náà yojú ní àwọn agbègbè ní apá guùsu, FCT, Niger, Kwara àti ìpínlẹ̀ Benue

Kó sí **àkíyèsí kankan** ní àwọn ìpínlẹ̀ tí a kò dárúkọ, látàri èyí kó sí àkíyèsí kankan (wo fig 26)

2.4.2 Àkíyèsí àrùn yínrùn-yínrùn Feb 2024

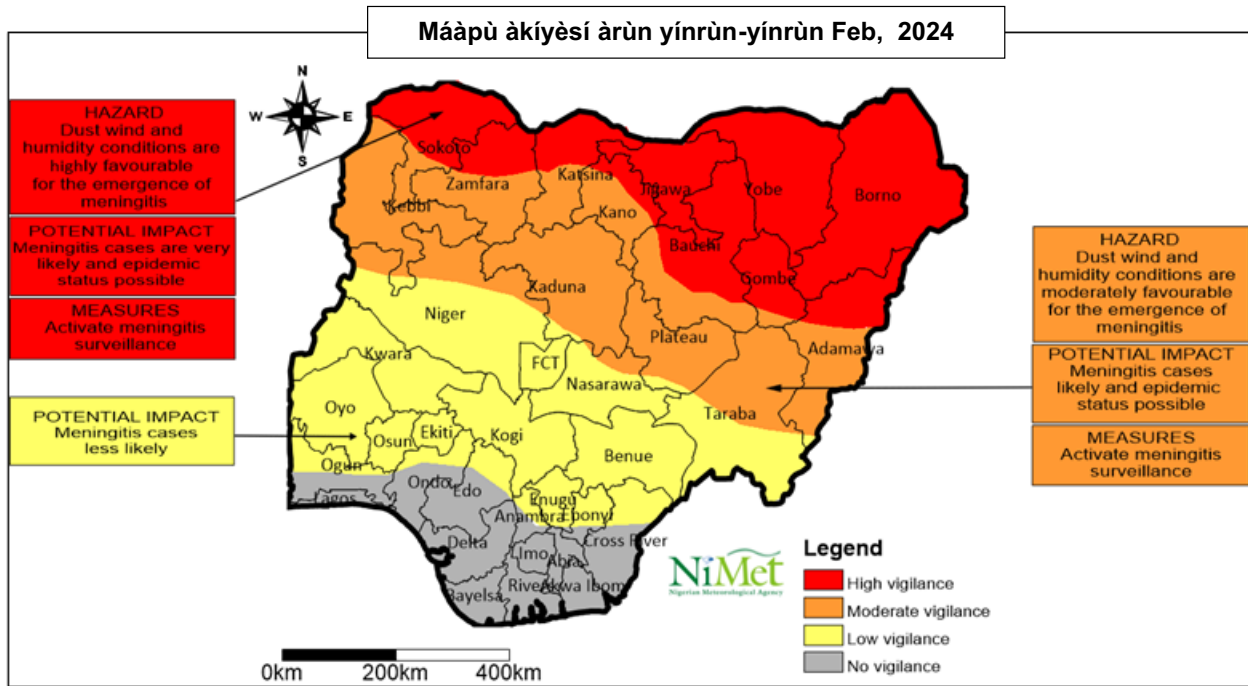

Fig 27: Àkíyèsí àrùn yínrùn-yínrùn Feb 2024

Àwòrán fig. 27 fihàn wípé àwọn ìpínlẹ̀ tó wá ní àrìwá ni **àkíyèsí gíga àti ìwòhba** fún àrùn yínrùn-yínrùn gbòdò wà látàrí bí àsọtẹ̀lẹ̀ osù Feb se fihàn. Kó sì **àkíyèsí kẹkeré** fún FCT, Benue, Kwara, Kogi, Oyo, Osun, Ekiti, Enugu, apá ibìkan ní Ogùn, Ondo, Edo, Anambra, Ebonyi, àti Cross Rivers. Kò sí **àkíyèsí kankan** fún àjàkálẹ̀ àrùn yínrùn-yínrùn ní ọ̀pọ̀ àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní apá gúúsù orílẹ̀dè yí nínú osù kejì Feb.

2.4.3 Àkíyèsí àrùn yínrùn-yínrùn March 2024

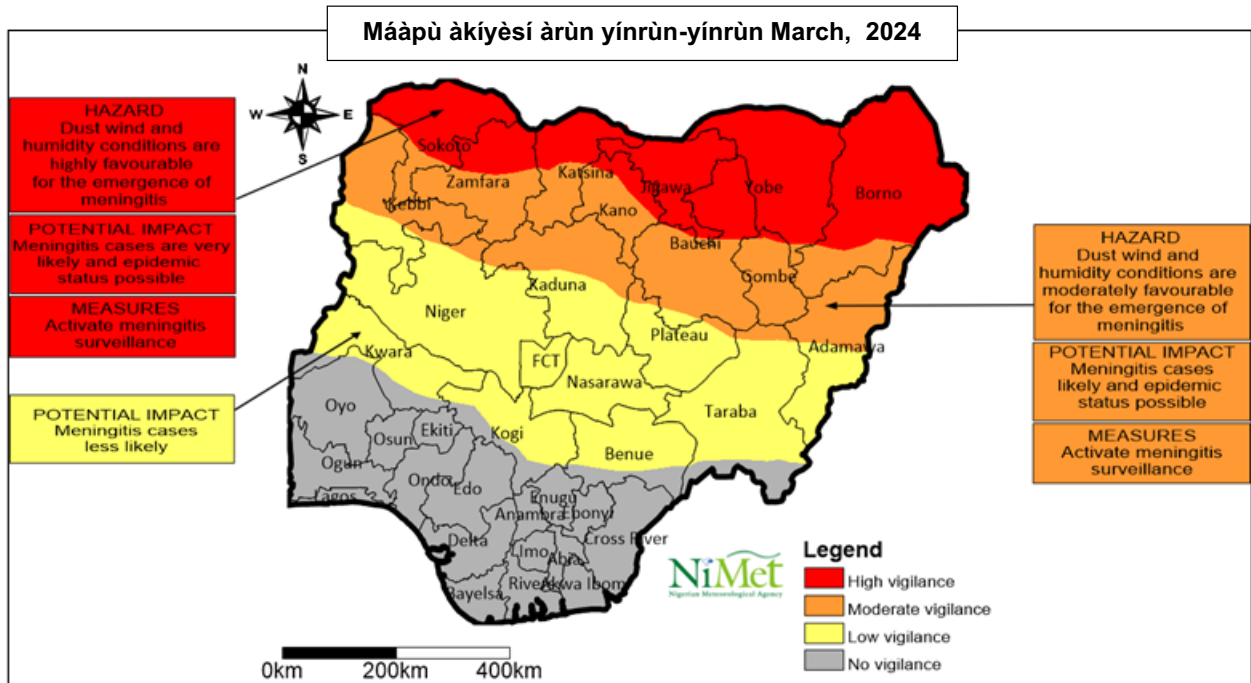

Fig 28: Àkíyèsí àrùn yínrùn-yínrùn March 2024.

Fún osù March 2024, **àkíyèsí gíga** ni a dábàá fùn ìpínlẹ̀ Sokoto, Katsina, Zamfara, Kano, jigawa, Bauchi, Yobe àti Borno gégẹ́ bí àwòrán fig. 28 se se àfihàn rẹ̀ nípa àsọtélẹ̀ ojú ojú Ní apá ibìkan ní Kebbi, Niger, Zamfara, Kaduna, Taraba, Adamawa, Plateau, FCT, Benue, Kwara, Kogi, àti Nasarawa, **Íwọ̀nba si kékeré àkíyèsí** ní à ñ gbà nímọ̀ràn. Kó seése kí àrùn yínrùn-yínrùn seṣẹ̀ ní àwọ̀n ìpínlẹ̀ gúúsù ní March 2024, nítorí nàà kò sí **àkíyèsí kankan**, a gba àwọ̀n ìpínlẹ̀ tó wà ní apá gúúsù nímọ̀ràn.

2.4.4 Àkíyèsí àrùn yínrùn-yínrùn April 2024

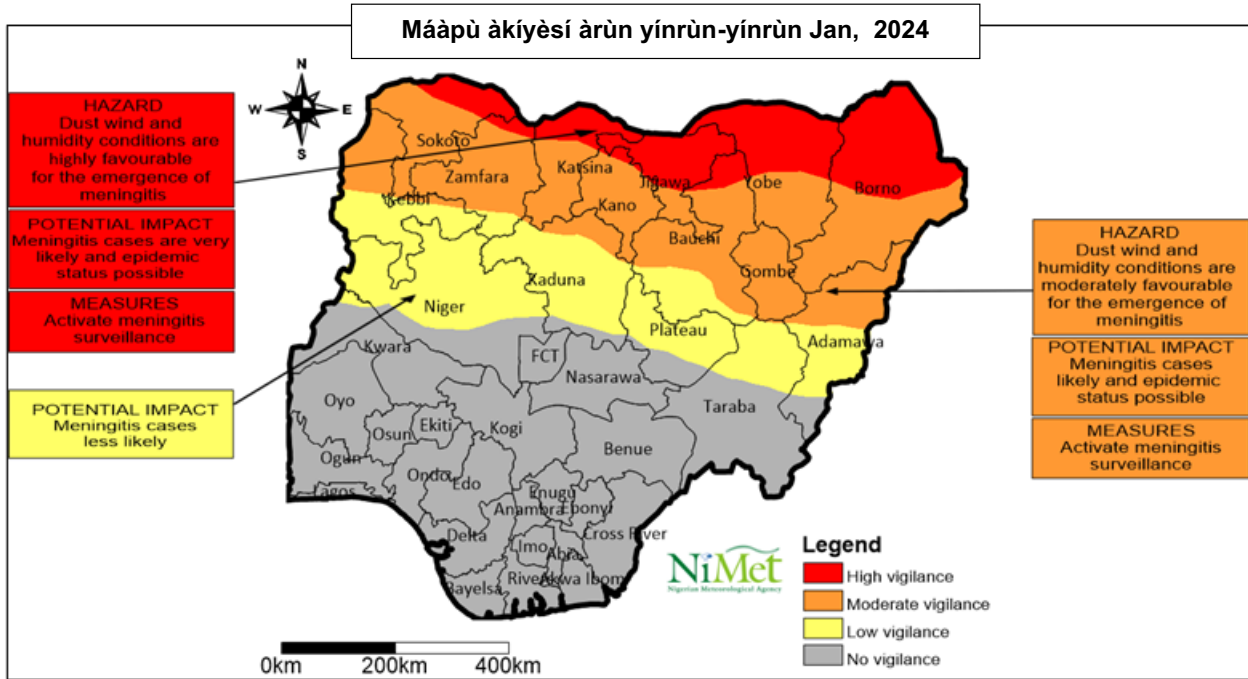

Fig. 29: Àkíyèsí àrùn yínrùn-yínrùn April 2024

Àsọtẹ̀lẹ̀ nípa ọ̀jò tí yòò rọ̀, atẹ̀gùn tí yòò fẹ̀, bí ojú ojú yòó se rí àti ìdòtí tí yòó gba ojú sánmọ̀ kan fihàn wípé ó seése kí yínrùn-yínrùn bẹ̀ sílẹ̀ ní apá ibikan ní Sokoto, Zamfara, Katsina, Jigawa, Yobe àti ìpínlẹ̀ Borno, A dábàà **àkíyèsí gíga** fún àwọn ìpínlẹ̀ wọnyí, **àkíyèsí iwòñba** ni a dábàà fún apá ibi kan ní Gombe, Adamawa, Kano, Kaduna, àti ìpínlẹ̀ Kebbi, Nígbà tí **akíyèsí kékeré** ní a dábàà fún ìpínlẹ̀ Niger kaduna, Adamawa, Taraba àti Plateau. Kò sí **àkíyèsí kankan** fún àwọn ìpínlẹ̀ tó kù tí a kò mẹnubà gẹ̀gẹ̀ bí àwòrán Fig. 29 sefihàn.

2.4 Àkíyèsí àrùn yínrùn-yínrùn May 2024

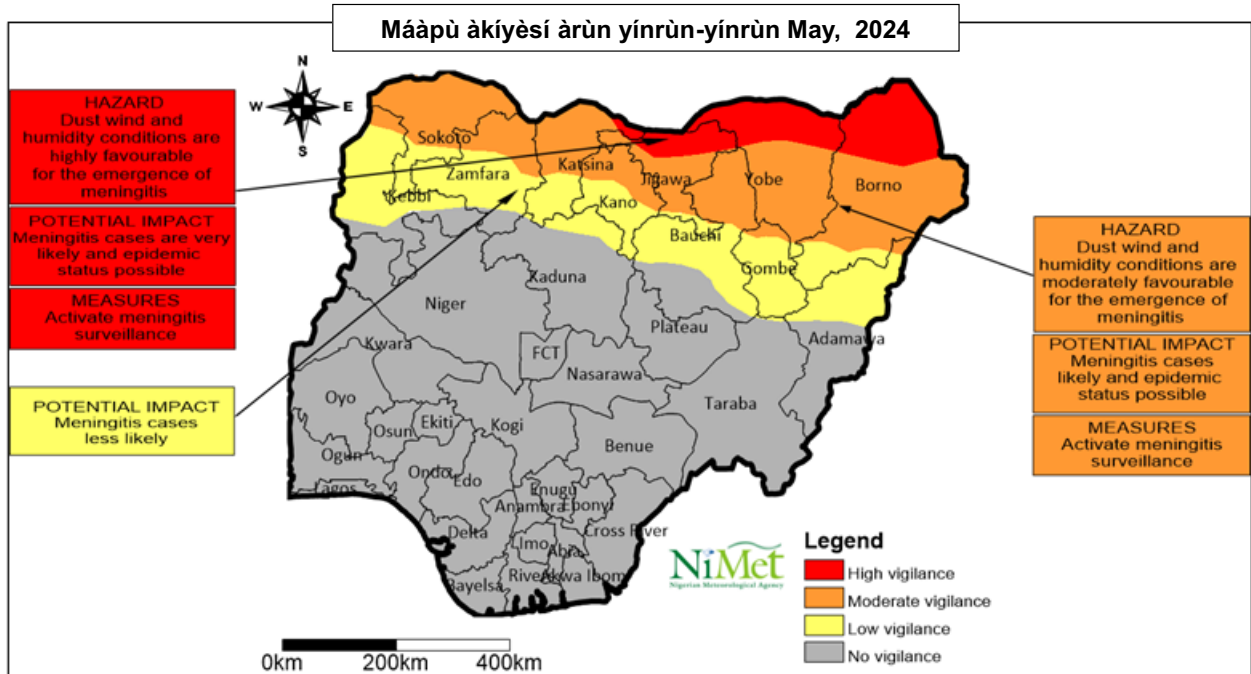

Fig. 30: Àkíyèsí àrùn yínrùn- yínrùn May 2024

Àsọtẹ̀lẹ̀ bí ojú ojọ́ yóò se ri nínú osù May, fihan wípé kó seése kí àrùn nàà yojú ní ibi kankan ní Nigeria, látàri èyí kó sì **àkíyèsí kankan** fún àwọn ipínlẹ̀ sùgbọ̀n àwọn àbùdá sī wà ní kàlẹ̀ fún àrùn nàà láti yojú ní àwọn ipínlẹ̀ tó wà ní àrìwá, bẹ̀ni á dábàá, **àkíyèsí kékerè àti gíga** (wo fig. 30)

Orí kẹta**3.0. Àtubòtán àsọtélé ojú ojó lórí àwọn ẹka pàtàkì nípa ètò ọrọ ajé**

Ojú ojó máa ń ní ipa lórí gbogbo ẹka ọrọ ajé àti ìgbé ayé ẹdà. Àsọtélé nípa bí ojú ojó yóò se rí ní 2024 ni yóò ní ipa lórí ètò ọrọ ajé ní orísìrísì ọ̀nà, àti ní gbogbo ẹka, bẹ̀ni àwọn tí yóò máa se àmúlò rẹ̀ pẹ̀lú. Àwọn ẹka ọrọ ajé tó kan àsọtélé ojú ojó bí isẹ̀ ọ̀gbìn, àlùmọ̀nì inú omi, ìpèsè iná ọ̀ba àti pínpin rẹ̀, ìrìnà (òfúrufú, orí ilẹ̀, àti omi) ìlera àti ìbáńsọ̀rọ̀

3.1 Ètò Ọ̀gbìn

Àsọtélé ojú ojó ọdún 2024 fihàn wípé àkókò ọ̀gbìn yóò pẹ̀ díẹ̀ kí ó tó gbérasọ̀ ju bí ó se máa ń rí tẹ̀lẹ̀ lọ̀ ní ọ̀pọ̀ agbègbè ní Nigeria, nígbà tí àkókò ọ̀gbìn kò ní yàtò sí bí ó se máa ń rí tẹ̀lẹ̀ ní apá àrìwá ìpínlẹ̀ Bornu, Yobe, Jigawa, Abia, Akwa Ibom àti Cross River. Àsọtélé fihàn wípé ọ̀jò kò ní tó bí ó se máa ń rọ̀ tẹ̀lẹ̀ (418mm-750m) ní ìpínlẹ̀ Jigawa, apá ibìkan ní Katsina, Kano, Kebbi, Yobe, Bauchi, Gombe, Taraba, àti Benue. Ó seése kí èyí fa ìsòro ní àwọn agbègbè wọ̀nyí.

Ìmọ̀ràn**(a) Ọ̀gbìn oníkóró**

- Afẹ̀ kí àwọn àgbẹ̀ tó bà ń se irú ọ̀gbìn bá yí mọ̀ wípé àkókò ọ̀gbìn kò ní gùn púpọ̀, nítorí náà kí wọn pẹ̀ kí wọn tó dágbálẹ̀ ètò ọ̀gbìn wọn, bẹ̀ni kí wọn se àmúlò irúgbìn tó tètè máa ń dàgbà.
- Níbi tí ọ̀dà yóò bá tètè bẹ̀rẹ̀, kí wọn kóraró díẹ̀ fún ọ̀gbìn náà.
- Níbi tí àsọtélé tí sọ̀ wípé wọn yóò tí ní ọ̀dà ìwọ̀nba tí yóò fi dé èyí tí ó làgbàra, a rọ̀ irú àgbẹ̀ bẹ̀ lẹ̀tí se ọ̀gbìn kóró èyí tí ó leè rí ara gba ìyà, ọ̀dà, níbi tí kò bá tí sí irú kóró ọ̀gbìn bẹ̀, kí àgbẹ̀ se àmúlò ètò kíkó omi pamọ̀ bíi, ọ̀gbìn àkùrọ̀ àti ìkó omi pamọ̀.
- Kí àgbẹ̀ yàgò fún fífi ajílẹ̀ sí ọ̀gbìn rẹ̀ kó ọ̀jò tó bẹ̀rẹ̀ lẹ̀tí leè dèná kí irú ajílẹ̀ bẹ̀ máse bájẹ̀.
- Àwọn àgbẹ̀ tó ba wà ní ẹ̀sẹ̀ odò àti ibi tí ilẹ̀ tí tutù, kí wọn sà̀n ọ̀nà míràn kalẹ̀ lójúnà àti pinwọ̀ àdánù tó seése kó sẹ̀lẹ̀ tí omíyalé bá wáyé.
- Kí àgbẹ̀ máse dágbálẹ̀ ọ̀gbìn síse sáájú ìgbà tí yóò bẹ̀rẹ̀.

Fig 31: Oko ọ̀kà bàbà ní Nigeria

3.1.2 Ọ̀gbìn nnkàn ọ̀sìn Ọ̀sìn abiyẹ

- Kí àgbẹ̀ tó bá ń se irú ọ̀gbìn bẹ̀ẹ̀ sọ̀ra fún kíkò irú nńkan abiyẹ̀ nàà lẹ̀pẹ̀lẹ̀pẹ̀ látàrí bí àsọtẹ́lẹ̀ se sọ wípé àkókò osù keji sí ìkarùn-ún (Feb - May) yòò gbóná janjan.
- A rọ̀ àwọn àgbẹ̀ ọ̀lọ̀sìn abiyẹ̀ láti sàkíyèsí àsọtẹ́lẹ̀ tó sọ wípé ojú ọ̀jọ̀ yóo gbóná kojá ààlà, nítorí ọ̀sìn abiyẹ̀ tí wọn fẹ̀ kó. láti jẹ́kí atẹ̀gùn wà níbẹ̀ dádádára, kí wọn sì ri wípé omi kò tá àwọn nńkan ọ̀sìn lẹ̀wọ̀.
- Kí àgbẹ̀ ọ̀lọ̀sìn àbìyẹ̀ mú ọ̀rọ̀ ìmọ̀tótó ní ọ̀kúnkúndùn lójúnà àti dèná àjàkálẹ̀ àrùn ní ibùdó nńkan ọ̀sìn wọn.
- Kí wọn máa ri wípé agbègbè tí wọn ti ń se ọ̀sìn abiyẹ̀, ilẹ̀ ibẹ̀ máa wà ní gbígbe lóòrè-kóòrè nítorí ilẹ̀ tó bá tutù yòò máa fi àyè gba àwọn kòkòrò ajenirun láti kolu ọ̀gbìn wọn.

Fig.32: Ọ̀sìn adiyẹ̀ ní Nigeria

Ọ̀sìn Eranko

- Kí àwọn àgbẹ̀ máa ń ri wípé àwọn ń fún nńkan ọ̀sìn wọn ní òògùn tí yòò pa aràn.
- Kí àgbẹ̀ ri wípé àwọn oúnjẹ̀ tí àwọn nńkan ọ̀sìn wọn yóo máa jẹ̀ kò bàjẹ̀ kí wọn sì máa ko pamọ̀ dádádára, pàápàá si ibi gbígbe ní àkókò ọ̀jọ̀.
- Omi tó mọ̀ gaara ni kí àgbẹ̀ máa fún àwọn nńkan ọ̀sìn wọn mu pàápàá nígbà tí atẹ̀gùn bá gbóná.
- Kí àgbẹ̀ ri wípé wọn fún nńkan ọ̀sìn ní àwọn oògùn apa-kòkòrò kí ọ̀mú irú ẹ̀ranko bẹ̀ẹ̀ baà wú, nítorí kò ní lè pèsè omi ọ̀mú mọ̀, bí irú ìsẹ̀lẹ̀ bẹ̀ẹ̀ bà kọ̀lùú.
- Àwọn kòkòrò ajenirun sáábà máa ń wọ̀pọ̀ ní àkókò ọ̀jọ̀, nítorí èyí, kí àgbẹ̀ máa se ìtójú àwọn nńkan ọ̀sìn wọn ní òòrèkòòrè.

Fig 33: Irú ojà mǎàlù kan ní Nigeria

Ọ̀sìn Inú Omi

- A rọ̀ àgbẹ̀ ẹ̀lẹ́ja láti dín fífún àwọn ẹ́ja ní ounjẹ kù nígbà tí ojú ojọ́ bá ń gbóná gẹ́gẹ́ bí àsọtẹ̀lẹ̀ se fihàn.
- Kí àgbẹ̀ ọ̀lọ̀sìn ẹ́ja ri wípé àwọn kọ̀ odò ẹ́ja wọn, ó kéré tán osù kan tàbí méjì kí ọ̀jọ́ tó bẹ̀rẹ̀ láti leè ní èrè rẹ̀pẹ̀tẹ̀
- Kíkó ìdòtí àti yẹ̀pẹ̀ kúrò nínú odo ẹ́ja máa ń se ìrànlowọ́, bẹ̀ni yóò leè gba omi dárádára ní gbogbo sáà, yálà ìgbà ẹ̀ẹ̀rùn tàbí ọ̀jọ́.
- Gẹ́gẹ́ bíi àsọtẹ̀lẹ̀, nígbà tí atẹ̀gùn bá gbóná ó se pàtàkì láti se ìmọ̀tótó odò ẹ́ja ní òòrẹ̀kòòrẹ̀ àti ní gbogbo ìgbà.

Fig. 34: Odò ẹ́ja ní Nigeria

3.2 Ìsàkóso ọ̀rọ́ omi

Ìmójútó ọ̀rọ́ omi wà lẹ́wọ́ bí ọ̀jọ́ bá se rọ́ tó àti iye tó wà láti lò ní irú àkókò kan pàápàá nípa kíkó omi pamọ́. Omi tó wà nínú ilẹ̀ àti èyí tí ó ń sà̀n dà lóri bí omi bá se wà sí. Bí ènìyàn se ń pọ́ sí, tí àyípadà ń dè bà ojú ojọ́, tí àwọn ènìyàn sí ń se ọ̀kan-ò-jọ̀kan isẹ̀, ó se pàtàkì láti wá ojútùú sí ọ̀rọ́ ìpènijà omi. Ìgbésẹ̀ láti kojú àyípadà ojú ojọ́ àti àwọn nńkan tó rọ́ mọ́ se pàtàkì nípa Ìsàkóso omi, bẹ̀ni ó se pàtàkì láti mọ́ bí ọ̀rọ́ omí se jẹ́ láti leè kojú ìpènijà tó bá fẹ́ wáyé nípa ọ̀rọ́ omi.

Látàrí èyí ó yẹ́ kí orílẹ̀dè, agbègbè, ìdílé wà ìmúrasílẹ̀ fún àwọn nńkan tí yóò se lẹ̀ nípa ọ̀jọ́ tí yóó rọ́ nínú àsọtẹ̀lẹ̀ ọ̀dún 2024 èyí tí àjọ́ NiMet ń kẹ́ gbàjarè rẹ̀ aráyé gbọ́. Àsọtẹ̀lẹ̀ ojú ojọ́ ọ̀dún 2024 se àlàyé àwọn àkóónú tó wà nínú rẹ̀

- Wípé - ọ̀jọ́ yóò pẹ́ kí ó tó bẹ̀rẹ̀
 - Wípé - ọ̀jọ́ yóò tẹ̀tẹ̀ dá
 - Wípé - àkókò sáà kọ̀ọ̀kan yóò kéré
 - Wípé - ọ̀jọ́ tí yóò rọ́, yóò kéré ju bí ó se máa ń rí tẹ̀lẹ̀ lọ.
 - Wípé - atẹ̀gùn tí yóò máa fẹ́ yóò gbóná ju bí ó se máa ń rí tẹ̀lẹ̀ lọ láárín osù kinní sí ìkarùn-ún (Jan - May 2024)
- Pẹ̀lú àwọn àsọtẹ̀lẹ̀ wọ̀nyí, ó se pàtàkì kí ètò tó yẹ́ wà ní lẹ̀ láti leè mú àdínkù bá ìsòro tí yóò se lẹ̀ ní sáà yí.

Ìmòrán

Àwọn ìgbésẹ tí a kà sílẹ yí se pàtàkì fún àwọn alálmójútó dáàmù, àjọ tó n sàkóso ọ̀rọ̀ omi, àjọ ìjọba àpapọ̀ tó n rísí ìsẹ̀lẹ̀ pàjàwírì (NEMA), àjọ ìpínlẹ̀ tó n rísí ìsẹ̀lẹ̀ pàjàwírì (SEMA's) àti RUWASSA's, àjọ elètò ìtanijí (NOA) àti bẹ̀ẹ̀ bẹ̀ẹ̀ lọ

- Síse àti gbígbé ètò kalẹ̀ ni àwọn agbègbè Hydrological I sí VIII láti leè kojú ìpènijà tó leè wáyé bí irú àsọtẹlẹ̀ tó sọ wípé òjò yòò pẹ̀ kí ó tó bẹ̀rẹ̀, òjò yòò tètè parí, àkókò ọ̀gbìn yòò kéré, gbogbo èyí ló nílò ọ̀gbọn àti òye nípa sísí omi sílẹ̀ láti ibití ó tiwá.
- Ìfi agbára kun ìtanijí nípa síse ìmọtótó ojú àgbàrà, ni ọ̀nà tó dára láti se ìpalẹ̀mọ̀ ọ̀gbìn nítorí o seése kí omíyalé seḷẹ̀ gẹ̀gẹ̀ bí àsọtẹlẹ̀ se fihàn .
- Síse àwáarí ibi tí ó dara sílẹ̀ lati leè kó àwọn ènìyàn sí, bí ìjàmbá kan bá seḷẹ̀. Kí wọn si mú ìlọsíwájú bá ọ̀nà yíyọ̀ àwọn ènìyàn kúrò nínu ewu gẹ̀gẹ̀ bí àsọtẹlẹ̀ se fihàn wípé òjò yòò pọ̀ ní àwọn àkókò kan, àti wípé ó seése kí omíyalé dé àwọn agbègbè kan.
- Àlàkalẹ̀ tó gíríkì nípa ìtójú omi gbọ̀dọ̀ wà kí ó tó di wípé wọn pin fún ilò ará ilú, gẹ̀gẹ̀ bí ipò tí omi bá wà se ní ipá lórí gbogbo nṅkan, ó se pàtàkì láti mójútó ìtójú ìpèsè omi nítorí ilera ẹ̀dà se pàtàkì.

- Ìgbìyànjú gbọ̀dọ̀ wà láti máa kàn sí àwọn elètò ilera àti àwọn tó wà ní ìsàkóso ọ̀rọ̀ omi lóòrèkóòrè, kí wọn leè máa wà ní ìmúrasílẹ̀ fún ìsẹ̀lẹ̀ pàjàwírì tàbí àjàkálẹ̀ àrùn kan tó bá fẹ̀ bẹ̀ sílẹ̀ láti ara omi.
- Ìfi agbára kún agbára ìpèsè omi àti leè máa tẹ̀lẹ̀ àsọtẹlẹ̀ nípa ọ̀rọ̀ omi kí wọn sì ya owó sọtọ̀ fún èyí.
- Wíwá ọ̀nà míràn kalẹ̀ fún ìpèsè omi bí gbígbé kànga àti kíkó omi pamọ̀ fún ọ̀gbìn àkùrò, bẹ̀ni kí wọn se ìtójú omi náà dádára láti leè dènà kí omi náà máse ní ẹ̀gbìn pàápàá èyí tí wọn n ló nínú ilé
- Kí ìjọba ri wípé wọn gbẹ̀ kánga-dẹ̀rọ̀ káàkiri agbègbè lójúnà àti dènà pípọ̀n omi ilẹ̀ káàkiri.
- Kí ìmúdúrò sinsin àjosepọ̀ wà pẹ̀lú àwọn ẹ̀gbẹ̀ aláànú lábẹ̀lẹ̀ àti ní òkè òkun
- lójúnà àti pèsè omi tó yẹ̀ ní gbogbo àsìkò, kí wọn sì rí wípé ìpèsè omi wà ní gbogbo ìgbà fún ilò àwọn aráàlú pàápàá nípa ìmọtótó.

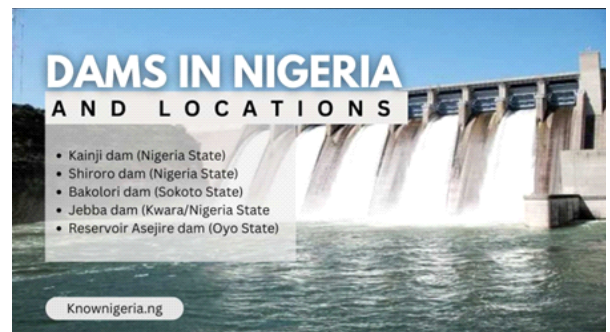

Fig. 34: Odò eja ni Nigeria

3.3 Ẹka Ìrìnà

Ìrìnà jẹ ẹka kan pàtàkì fún ètò ọrọ ajé orílẹ̀dè Nigeria, ọ̀n ni igi lẹ̀yìn ọgbà kàrà-katà àti èyí tí ó se kókó fún ìgbòkè-gbodò àwọn ènìyàn àti ọjà. Àwọn àkóónú ojú ọjọ bí kùrukùru, àròròdá òjò, pípọ̀jù sàà òjò, ìdọtí ni ojú sánmò, gbígbóná atẹ̀gùn àti ojú ọjọ ní àwọn ǹhkan tó n dènà ìrìnà ní ilẹ̀ Nigeria

(a) Ìrìnà orí ilẹ̀

Àsọtẹlẹ̀ ojú ọjọ ọdún 2024 jẹkí a mọ̀ wípé àkókò pèrèté ní òjò yòò fi rọ̀ tí ó sī seése wípé iye òjò tí yòò rọ̀ kó ní ipa rárá, bẹ̀ni atẹ̀gùn yòò máa gbóná ju bí ó se máa n rí tẹ̀lẹ̀ lọ̀, ǹhkan tí èyí tùmọ̀ sí ni wípé òjò rírọ̀ yòò kéré jọjọ ní awọn agbègbè kan. Pẹ̀lú àyípadà ati àwọn ǹhkan miran tó rọ̀ mọ̀ àsọtẹlẹ̀ ojú ọjọ̀, ó seése kí omíyalé se adínà-gboòkú fún ìgbòkè-gbodò ìrìnà orí ilẹ̀.

Àsọtẹlẹ̀ tó sọ̀ wípé ǹhkan yòò gbóná ju bí ó sè máa n rí tẹ̀lẹ̀ lọ̀. Ó seése kó se okùnfà bíbàjẹ̀ àwọn òpópónà èyí tí yòò fa àwọn kòtò sí ojú òpópónà, látàrí èyí súnkẹ̀rẹ̀ fàkẹ̀rẹ̀ yòò máa wáyé ní àwọn òpópónà wọ̀nyí, gbígbóná ojú ọjọ̀ yòò tún se àkóbá fún àwọn ibi tí wọ̀n tí so afàrá pàpọ̀.

Atẹ̀gùn gbígbóná leè dín isẹ̀ síse kù, páàpáà níbi tí ó bá ti gbóná kojá ààlà, gbígbóná tí ojú ọjọ̀ gbóná yòò leè jẹkí àwọn ẹ̀njinni ọkọ̀ maa lala bẹ̀ni gbígbóná kojá ààlà leè bá àwọn táyà ọkọ̀ jẹ̀ pátápátá.

Ìmọ̀ràn

- A rọ̀ ilẹ̀ isẹ̀ ijọba àpapọ̀ tó n rísí isẹ̀ òde, àjọ FERMA àti gbogbo àwọn ilẹ̀ isẹ̀ ijọba àpapọ̀ àti ìpínlẹ̀ tọ̀rọ̀kàn láti ri wípé wọ̀n tẹ̀lẹ̀ àkọ̀sílẹ̀ nípa òpópónà síse, itojú àti àtúnse rẹ̀ gbọ̀dọ̀ bá ilànà àà-tẹ̀lẹ̀ mu
- Gbogbo àwọn ẹ̀ka ijọba tọ̀rọ̀kàn ni a gbà nímọ̀ràn láti ri wípé gbogbo àmìn tó yẹ̀ ni ó wà ni gbogbo àwọn òpópónà, kí wọ̀n sì ri wípé àwọn aráàlú n tẹ̀lẹ̀ gbogbo àwọn àmìn tó wà ní òpópónà nàà dárádára.
- Àjọ ẹ̀sọ̀ ojú pópó (FRSC) àti gbogbo àwọn awakọ̀ gbọ̀dọ̀ máa se àyẹ̀wò táyà wọ̀n ní gbogbo ìgbà láti ri wípé ò dára, lójúnà àti pinwọ̀ táyà fífọ̀ lákókò ìgbà tí ojú ọjọ̀ bá gbóná.

(b) Ìrìnà òfurufú

Ìrìnà òfurufú jẹ ọkan pàtàkì nínú ìrìnà tí àwọn ènìyàn n se àmúlò rẹ̀, bẹ̀ni ó ní ànfààní púpọ̀. Lára rẹ̀ ni wípé ààbò tó péye wà níbẹ̀, ó sí tún yá bákan nàà. Ojú

ojó ni ìdènà lílọ àti bíbọ ìrìnà òfúrufù. Lára àwọn ìsòro tí ìrìnà òfúrufù ní kojú ni ọ̀rọ̀ epo ọ̀kọ̀ òfúrufù, ìmójútó rẹ̀, àìkò se ìtójú ẹ̀rù dárádára. kíkó ẹ̀ro láti ibìkan sí èkejì láìkò sọ fún irú àwọn ẹ̀rò bẹ̀ẹ̀. Ojú ọjọ̀ bíi kúru-kúru, àrà sísán, ìjì líle, àti ìyípadà ojú ọjọ̀ a máa se àkóbá fún ìrìnà òfúrufù. Bí ojú ọjọ̀ kò bá dára tó, tí awakọ̀ òfúrufù kò sì leè rínà dárádára, ó leè fa ìdádúró, dídará rẹ̀ sí ibòmíràn tábí kí wọn fagilé lílọ ọ̀kọ̀ òfúrufù náà. Bì ojú ọjọ̀ bá gbóná , ó leè dènà kí ó mǎse lọ. Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àwọn ìsòro ojú ọjọ̀ láti ara sánmọ̀ máa ní se adínà gboòkú fún ìgbòkè-gbodò ìrìnà òfúrufù.

Fig 36: Ọ̀kọ̀ òfúrufù ọ̀mọ̀ ogun Nigeria.

Ìmọ̀ràn

- A rọ̀ gbogbo àwọn tó ní lo ọ̀kọ̀ òfúrufù láti tẹ̀lẹ̀ gbogbo àlàkalẹ̀ àti àwọn nńkan tó yẹ láti leè jẹ́kí ààbò tó péye wà, kí wọn sì se àmúlò ìmọ̀ ẹ̀rọ̀ ìgbàlódé fún ààbò àti àseyọ̀rì isẹ̀ wọn.
- A rọ̀ gbogbo àwọn awakọ̀ òfúrufù àti òsìsẹ̀ ibẹ̀ láti máa kópa níbi ìpadé nípa ojú ọjọ̀ tí àjọ̀ NiMet máa ní se lóòrè kòòrè nípa àsọtẹlẹ̀ ojú ọjọ̀ kí wọn sì ri wípé àwọn tẹ̀lẹ̀ gbogbo òfin àti àlàkalẹ̀ ìrìnà òfúrufù gẹ̀gẹ̀ bí wọn se àlàkalẹ̀.

(c) Ìrìnà Ojú Irin

Láti leè bẹ̀gbẹ̀ pé nípa ìrìnà káàkiri àgbáyé àti bí ènìyàn se ní pọ̀ pẹ̀lú ìdàgbàsókè ètò ọ̀rọ̀ ajé, àtúnse ìrìnà ojú irin náà dásí ètò ìdàgbàsókè ọ̀rọ̀ ajé orílẹ̀dè. Èròngbà ìjọba àpapọ̀ ní láti jẹ́kí ìrìnà ojú irin dára si, lójúnà àti mú ìlọ̀síwájú bá ọ̀rọ̀ ajé ilẹ̀ Nigeria, láti se àtìlẹ̀yìn fún èròngbà ìjọba àpapọ̀ nípa ìmúdúró-sinsin ìrìnà ojú- irin, àwọn ìgbésẹ̀ wònyí se pàtàkì nípa síse àmúlò àwọn ìròyìn nípa ojú ọjọ̀.

Fig. 37 Ọkọ ojú irin ni Nigeria

Àsọtẹ̀lẹ̀ ojú ọjọ 2024 yòò ní ipa lórí ìrìnà ojú irin ní àwọn ọ̀nà wọ̀nyí:

- (i) Bí ojú ọjọ bá gbóná, ó seése kí ojú irin fẹ̀si, èyí leè se àkóbá fún ọkọ náà nígbà tí o ba n kọja lọ.
- (ii) Òjò àrọ̀rọ̀dá leè fa omíyalé tí yó sì wọ gbogbo àwọn òkút àti irin oju irin tó wà lábẹ̀ ọ̀pópónà lọ, èyí tí ó leè sàkóbá fún ìrìnà ojú irin.
- (iii) Bí atẹ̀gùn bá pọ̀ ní àpọ̀jù ó seése kó ba àwọn irinsẹ̀ àti èròjà tó wà ní ojú irin jẹ, bíi wáyà iná, ọ̀pó àti àwọn nńkan miran.

Ìmọ̀ràn

- A rọ̀ àwọn ọ̀sísẹ̀ ojú irin ìyẹn (Nigerian Railway Coporation NRC) láti máa se àyẹ̀wò sí ọ̀pópónà ojú irin lóòrè-kóòrè. Kí wọ̀n ri wípé àwọn ń se àyẹ̀wò yí lákókò tí ojú ọjọ̀ bá gbóná gidí.
- Kí awakọ̀ rẹ̀lùwe dín eré sísá kù ní àkókò tí ojú ọjọ̀ bá gbóná pàápàá nígbà tí ó bá kọjá 300c lójúnà àti dẹkun ìjám̀bá kí àwọn èrò tètè máa wá ọ̀nà ìrìnàjò míràn sílẹ̀ ní irú àkókò yí nítorí ó se pàtàkì fún reluwe láti dín eré sísá kù.
- Síse àyẹ̀wò ojú irin ní gbogbo ìgbà fún omíyalé tàbí kí igi wo lu ojú ọ̀nà irin ni àkókò ìjì líle.

- Kí wọn ri wípé wọn pèsè àwọn nńkan ti yòò mú irinṣẹ ọkọ ojú irin tútù ní gbogbo àwọn ibùdókọ ojú irin nílẹ̀ yí.

Àsọtẹ́lẹ̀ àjọ Nimet yòò wúlò púpọ̀ láti se àlákálẹ̀ àti ìmúlò gbogbo àwọn nńkan tí a sọ wọnyí pẹ̀lú gbogbo ọkan-ò-jọkan ìgbésẹ̀ láti mú ìrìnà ojú irin rọ̀rùn.

(d) Ìrìnà ojú omi àti ètò ọrọ̀ ájé

Ìrìnà tàbí ìgbòkẹ̀-gbodò ojú omi jẹ ọkan pàtàkì nínú àwọn ẹka tó n mú ìdàgbàsókè bá ètò ọrọ̀ ájé orílẹ̀dè kan. Nńkan bíi ẹgbẹ̀rún mẹwàá ibùsọ̀ (10,000km) ní ìrìnà ojú omi tó wà lábẹ̀lẹ̀, tí o sì jẹ wípé ibùsọ̀ ẹgbẹ̀rún méjìdínlógójì (38,000) ló jẹ ìrìnà ojú omi to jẹ wípé sàà tàbí àkòkò ni èyí n bá sisẹ̀. Awọn ìpínlẹ̀ méjìdínlógún (18) nínú ìpínlẹ̀ méréndínlógójì (36 states) ni a leè gbà orí omi dé ibẹ̀ ní Nigeria. Bí a bá se àmúlò ìrìnà ojú omi yí dárádára yòò jẹkí lílọ̀ ati bíbọ̀ rọ̀rùn páàpáà nípa kíkò erè oko láti ibíkan sí èkejì yíká orilẹ̀dè yí.

Àsọtẹ́lẹ̀ nípa ojú ọjọ ọdún 2024 nípa bí ojó kò sé ní pọ̀ dárádára seése kó se ọkúnfà ìdíwọ̀ fún ìrìnà ojú omi. Bí ọjò bá rọ̀ bí ó se yẹ, àwọn odò yòò kún, yóo sì jẹkí ìrìnà ojú omi rọ̀rùn láti kó ẹrù ní àwọn ojú omi tó wà lábẹ̀lẹ̀ láti ibíkan sí èkejì, yátọ̀ fún ẹrù kíkó, ọkọ ojú omi yòò leè máa kó èrò. Sùgbọ̀n bí ìdọ̀tí àti àwọn nńkan tí kò yẹ ba ti gba ojú-omi kan, ìgbòkẹ̀-gbodò rẹ̀ kò ní rọ̀rùn, àwọn ọkọ ojú omi kekèré yòò ní ìsòro láti kojá. Àsọtẹ́lẹ̀ ojú ọjọ̀ ni o seése kí a ní àwọn àkòkò kan tí wàhálà yòò wà ní ojú omi, tí àwọn awakọ̀ ojú omi kò ní ríran dárádára páàpáà nígbà tí ọjò bá sẹ̀sẹ̀ n bẹ̀rẹ̀, èyí ló sààbà máa n fa ìjàm̀bá ní àwọn ojú omi ilẹ̀ yí. Ìsòro míràn tó n koju ìrìnà ojú omi ní bí ojú ọjọ̀ àti atẹ̀gùn gbígbóná bá gbòde kan, pẹ̀lú ewé tó má n hù ní ojú omi (ojú-oró), ìsòro nla ni yòò jẹ fún àwọn apeja àti àwọn tó n rìn ojú omi fún ìrìnàjò. Ó lee se àkóbá fún àwọn afára tó wà lórí omi pẹ̀lú. Kò yẹ kí atẹ̀gùn tí yòò máa fẹ̀ ju 25⁰c sí 30⁰c, bẹ̀ni bí ó bá tilẹ̀ wà ní 33⁰c sí 35⁰c ó sì leè rọ̀rùn fún ìrìnà ojú omi.

Fig. 39: Irina oju omi ni Nigeria

Ìmọ̀ràn

- A rọ̀ àjọ̀ tó ń rísí ìrìnà ojú omi, ìyẹn (NIWA) àti NIMASA láti máa gba àsọtẹ̀lẹ̀ ojú ọ̀jọ̀ ní ojoójúmọ̀ fún ìrìnà ọ̀jú omí èyí tí àjọ̀ NiMet máa ń se, kí wọ̀n sì ri wípé ìròyìn náà dé gbogbo àwọn tọ̀rọ̀kàn nípa ìrìnà ojú omi lójúnà àti pinwọ̀ ijàm̀bá tàbí ìsòro tí ó leè sẹ̀lẹ̀ sí ìrìnà ojú omi.
- A rọ̀ àjọ̀ NIWA àti NIMASA láti fowọ̀-sowọ̀-pọ̀ pẹ̀lú àjọ̀ NiMet láti fààye gba ìfikunlukun pẹ̀lú gbogbo àwọn tọ̀rọ̀kàn àti páàpáà àwọn tó ń se ìrìn ojú omí lábẹ̀lẹ̀ lójúnà àti mú ìdàgbàsókè wà, kí won sì máa se ìtanijì àti ìlanilọ̀yẹ̀ nípa àwọn ìsoro àti ìpènijà tó seése kó wáyé ní ẹ̀ka ìrìnà ojú omi.
- Kí wọ̀n ri wípé wọ̀n kó irinsẹ̀ káàkiri ibi tí ó se kókó èyítí ó lee dè̀nà àwọn ewé tó ń hù ní ojú omi (uju-oro) tó sáábà máa ń mú àkùdẹ̀ bá ìrìnà ojú omi
- Kí ilé isẹ̀ reluwe (NRC) máa se àbẹ̀wò sí àwọn ojú irin wọ̀n nígbà gbogbo lójúnà àti máa wo èyí tì ò bá bàjẹ̀
- Àwọn ilé isẹ̀ elépo, ìyẹn àwọn tó ń wa epo gbọ̀dọ̀ ri wípé àwọn n de ọ̀dọ̀ àjọ̀ NiMet ní gbogbo ìgbà láti mọ̀ ipò ojú ọ̀jọ̀ nípa ìsowọ̀-sisẹ̀ wọ̀n, yálà nípa ìrìnà ojú omi àti gbogbo àwọn n̄kan míràn tí wọ̀n bá fẹ̀ se ní orí omi. Àwọn ilé isẹ̀ elépo gbọ̀dọ̀ ri wípé àwọn ní ìmọ̀ kíkún ní pa ojú ọ̀jọ̀ ní agbègbè ibi tí wọ̀n bá ti fẹ̀ sisẹ̀.

- Àìkò gba àṣẹ, àìkò se èyí tí ó tọ̀ tàbí se àwárí ẹja nínú omi lònà àìtọ̀ jẹ ọ̀nà kan pátàkí tí ó n se àkóbá fún ètò okoòwò ojú omi, ò se pàtàkì láti se àmójútó ìrìnà omí wà dáadáa kí ààbò tó péye sí wà, nípa èyí ìyàtò yòò bá ètò ọ̀rọ̀ ajé ilẹ̀ yí láti ara inú omi.
- Kí ilé isé òde àti àjọ FERMA ri wípé àwọn n tẹlẹ̀ ilànà àti àlákálẹ̀ láti se ọ̀pópónà èyí tí kò yọ̀ gbogbo ìpínlẹ̀ sẹ̀yìn.
- Kí wọn ri wípé wọn n se àtúnse ìrìnà ojú omi nípa gbígbẹ̀ àwọn odò tó wà lábẹ̀lẹ̀ kí ìrìnà ojú omi leè ọ̀rùn.

3.0 Ẹka ìpèsè iná ọba

Fig 38 ìpèsè iná ọba àti pínín rẹ̀

Àwọn onímọ̀ nípa ojú ọjọ̀ tí sọ̀ àsọtẹlẹ̀ wípé **El-Nino** fún àwọn nńkan tí yòò sẹlẹ̀ ní ọdún 2024 wípé yòò gbóná ju bí ó se máa n rí tẹlẹ̀. Ọ̀jò kò ni pọ̀ rara, ọ̀jò yòò tete bẹ̀rẹ̀, bẹ̀ni yòò tètè dá ju bí o se máa n rí tẹlẹ̀ lọ. Àkókò ọ̀jò yòò kéré ní Nigeria. Gbogbo àwọn nńkan tí a mẹnubà wọ̀nyí ni yòò ní ipa lórí gbogbo ẹka èyí tí kò yọ̀ ìpèsè iná ọba sẹ̀yìn látàrí èyí, ní áfi n se àgbéyèwò ìpa ojú ọjọ̀ nàà yòò ní lórí ìpèsè iná ọba, iyẹn lórí ipèsè iná láti ara òòrùn, atégùn àti inú omi. gba wúlò fún ìpèsè iná ọba, kí wọn sán ọ̀nà mírán fún ìpèsè iná ọba nígbà tí ọ̀wọ̀n gógó omi ba gba òde kan.

(a) Iná láti ara oòrùn (Solar)

Àsọtẹlẹ jẹkí a mọ wípé ìlọsíwájú yòò wà nípa ìpèsè iná ọba láti ara oòrùn lákókò ọdá tí yòò dé ọténíté lákókò ẹẹrùn. Ìpèsè iná lati ara oòrùn máa ní sisẹ dárádára nígbà tí kò bá sì kùru-kùru lójú sànmọ, tí àkókò oòrùn si pọ.

Àsọtẹlẹ ọdún 2024, fún Nigeria ni ànfàani lati se amulo àkókò ẹẹrùn fún ìpèsè iná ọba, o se pàtàkì fun àwọn tọtọ kan lati lo anfaani àsọtẹlẹ yífun ìpèsè iná ọba, èyí yòò jẹkí gbogbo àwọn tó wà ní ẹka yí se àmúlò rẹ. Kí ijọba, àwọn aládani fowọ-sowọ-pọ nípa ní nawó sí ẹka yí láti pèsè iná ọba fun iló àwọn ara ilú èyí tí yòò wà ní ànító àti ànísẹkù.

(b) Ìpèsè iná láti ara atẹgùn

Ìrètí wà wípé atẹgùn yòò le púpọ ni àkókò ẹẹrùn pẹlù **El-Nino** bí o ti lẹ jẹ wípé ó leè jẹ ìsòro nípasẹ wípé ó leè bá àwọn nńkan àmáyéderùn jẹ. Ó sì tun leè jẹkí iná ọba dara si. Wọn tún leè pèsè iná ọba láti ara atẹgùn (Wind turbines) ti yòò si máa àmúlò bí atẹgùn bá se pọ tó láti pèsè iná ọba. Ó sè kókó láti lẹ ọgbọn yín fún ìpèsè.

Bákan náà wọn se ìmójútó ìrinsẹ yí fún ìpèsè iná nibi tí yòò wúlò, kí àwọn tó wà ní ẹka ìpèsè iná ọba se àmúlò ìrinsẹ yí gégẹ bí agbára atẹgùn yòò se pọ ní irú àkókò yí.

(c) Hydroelectric Power

Yàtọ fún ìpèsè iná ọba láti ara oòrùnàti atẹgùn, wọn a tún máa pèsè iná ọba lati ara omi. Ìpènijà leè wà nípa ìpèsè iná ọba láti ara omi, gégẹ bí àsọtẹlẹ se sọ nípa, **El-Nino** wípé àdínkù yòò bá ọjò tí yòò rọ, pẹlù bí àkókò tí ọjò yíò rọ se dínkù, èyí leè mú àdínkù bá iye omi tí yòò wà nínú dáàmù, tí èyí yòò si se àkóbá fún ìpèsè iná ọba láti ara omi.

Àwọn tọtọkàn gbọdọ gbìyànjú láti kó omi pamọ, kí wọn si máa se àmójútó ibùdó ìkó omi pamọ sí náà dárádára lójúnà àti se àmúlò rẹ nígbà tí ọdá omi bá wà. Bí ojú ọjọ bà gbóná pẹlù àìsì omi ti o tó ó lee se ìdíwọ fún ìpèsè iná ọba.

Láti leè kojú ìsòro yí, kí àwọn tọtọkàn tètè san ọnà míràn fún ìtọjú omi ní ọnà tí yòò

3.1 Ẹka Ìbáńisọrọ

Kò sí àńiàńi ìdàgbàsókè àti ìlọsíwájú ti bá ètò ẹka ìbáńisọrọ láti nńkan ọdún męta sęyìn ní ilẹ yí, bęeni ìrẹtí wà wípé eléyí kò ní dáwọ dúró. Ìyàtọ ti wà ní ẹka ìbáńisọrọ gęgę bí àwọn irinsẹ ìbáńisọrọ tuntun se ti jáde bí èyí tí wọn n pè ní 3G, 4G àti 5G yíká orílẹ̀dẹ̀ yí, fún ìmúdúró sinsin àti ìmú-gbòòrò rẹ. Ẹka náà nílò ìfààyẹ̀ gbà. Àsọtẹlẹ̀ nipa ojú ọjọ̀ yòò sé àtileyìn fún ẹka yí, gęgę bí àsọtẹlẹ̀ yòò se jẹkí à mọ̀ ìgbà tí ìjì líle yòò wáyé ní apá gúúsù nínú osù (March). Sáájú èyí àwọn nńkan tó yòò wáyé ní àkókò àti àyípadà ojú ọjọ̀ ni àgbáyé àti labẹ̀le, gęgę bí atẹgùn yòò wà ní 0.5^oc. Èyí yòò mú atẹgùn pọ̀ si tí ó sì seése kí ìjì líle wà. Ó seése kí ọwọ̀ atẹgùn le sáájú ìgbà tí òjò̀ yòò bẹrẹ̀ tí ó sí leè se àkóbá fún àwọn irinsẹ̀ ìbáńisọrọ̀ láti leè sisẹ̀ wọn dádára.

Ìmọ̀ràn

- Láti leè jẹkí ìtẹsíwájú máa wà nínú lílo ọ̀nà ayélujára, àti ọgbọn àtinúdà, àwọn ilé isẹ̀ ìbáńisọrọ̀ nílá-nlá àti kékeré gbọdọ̀ ní irinsẹ̀ tí yòò máa mú irinsẹ̀ wọn tutù dádára látàri bí nńkan yòò se gbóná nínú osù Jan, Feb, March, April àti May.
- Kí àwọn ilé isẹ̀ ìbáńisọrọ̀ ri wípé wọn se àmójútó àti àtúnse àwọn irinsẹ̀ ní ìbẹrẹ̀ ọdún pàápàá ní àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní apá àrìwá kí ó tó di wípé gbogbo ojú ọjọ̀ gbóná nínú osù kẹta (March) ní apá gúúsù, láàrín osù kejì sí ìkarùn-ún (Feb–May) ní apá àrìwá .
- Ẹka Ìbáńisọrọ̀ ló wà níwájú síse àmúlò ẹrọ ìgbàlódé pẹ̀lú orísírísí ọ̀nà láti jẹkí isẹ̀ ìbáńisọrọ̀ rọ̀rùn fún àwọn ará ilú pẹ̀lú ìgbìyàńjù àwọn ilé isẹ̀ ìbáńisọrọ̀ láti jẹkí ìlọsíwájú bà isẹ̀ wọn. Ó se pátákí láti máa sàmúló àsọtẹlẹ̀ tí àjọ NiMet máa n gbé síta lóòrè kóòrè fún àseyorí isẹ̀ wọn, kí wọn sì máa ri wípé àwọn wà ní pípé nipa ìrọ̀yìn tí àjọ NiMet máa n fi síta.

3.2 Mímú àdínkù bá ìjàmìbá

Àsọtẹlẹ̀ ọdún 2024 fihàn wípé òjò̀ kó ní pọ̀ tó bí o se máa n rí tẹlẹ̀ yíká orílẹ̀dẹ̀ yí, Àwọn ilú nílá-nílá tó wà ní ẹsẹ̀ odó àti ibòmíràn ni ipinlẹ̀ Niger, Benue, Kogi, Rivers, Bayelsa àti Adamawa ni ó seése kí omíyalé gba agbègbè wọn. Orísírísí àjálù lo leè selẹ̀ sájú kí òjò̀ tó bẹrẹ̀ tàbí ìgbà tí òjò̀ bá parí látàri àwọn nńkan tó rọ̀ mọ̀ àkókò náà. A kò le sọ wípé omíyalé kò ní selẹ̀ tàbí ìjì líle kò ni wáyé, o seése ki omiyalé selẹ̀ ní àwọn ilú nílá-nlá látàri wípé wọn kò ní kòtò-ìdaminù tó dára èyí tí ó leè se okunfà omíyalé ní àkókò òjò̀.

Àsọtẹ̀lẹ̀ wípé nńkan yòò gbóná ju bí o se máa ní rí tẹ̀lẹ̀ ló leè fa ijàm̀bá iná ní apá aríwa níbi tí ọ̀dà yòò ti dunlẹ̀, tí atẹ̀gùn pẹ̀lú gbígbóná yòò tí wáyé nínú osù kejí, ikẹta àti ikẹrin (Feb, March and April).

A rọ̀ gbogbo àwọn ọ̀sìsẹ̀ tó wà ní ẹ̀ka pàj̀awìrì láti wà ní ìmúrasílẹ̀ fún agbègbè ti ijàm̀bá ti leè sèlẹ̀, kí wọn si ri wípé wọn n se ìdánilẹ̀kọ̀ọ̀ fún àwọn tó wà ní irú agbègbè bẹ̀ẹ̀ láti leè pinwọ̀ ijàm̀bá èyí tí ó leè mú àdánù nílá lẹ̀wọ̀.

Fig 40: Àjálù ijàm̀bá ní Nigeria

Ìmọ̀ràn

- (i) Tí tètè se ìdánilẹ̀kọ̀ọ̀ àti ìtanijí fún àwọn agbègbè tí ó seése kí omíyalé de ọ̀dọ̀ wọn.
- (ii) Kí àtúnse wà ní gbogbo àwọn kòtò-ìdaminù ni ìgbà tí ọ̀jò bá bẹ̀rẹ̀.
- (iii) A rọ̀ àwọn ìpínlẹ̀ láti kó ounjẹ àti àwọn nńkan míràn pamọ̀ ní ìrètí wípé ó seése kí ijàm̀bá pàj̀awìrì sèlẹ̀ ní àwọn àkókò kan
- (iv) Kí wọn se àkíyèsí àwọn agbègbè tí omíyalé leè ti sèlẹ̀ sí bi ilẹ̀, oko, ilèègbé, àìdàrà kòtò-ìdaminù àti àwọn ibi tí kò bójúmu tàbí bà ọ̀fin mu tí wọn kó ilẹ̀ sí.
- (v) Kí wọn se ètò tó mọ̀yán lóri nípa ọ̀rọ̀ ilẹ̀, ilẹ̀ kíkọ̀, ètò ìmọ̀tótó, ìdábòbò, àwọn nńkan amáyédeṣùn nípa síse àmúse èyí tí ó dára

(vi) Ìmúrasílẹ̀ àti tíj-tètè kojú ìpènjà tàbí pàjáwírí láti ọwọ̀ ijoba, àwọn agbègbè àti ẹ̀nìkòṣkan gbodò wà ní sẹpẹ, nípa sínsìn àwọn ẹ̀niyàn ní gbẹ̀rẹ̀ ipàkọ̀ fún irú ìsẹ̀lẹ̀ bẹ̀.

(vii) Gbogbo àwọn tọ̀rọ̀kàn bí; NEMA, SEMA, NOA, ilé isẹ̀ tó n rísí ọ̀rọ̀ àyíká, ilé isẹ̀ tó n rísí ọ̀rọ̀ ilẹ̀ àti iléègbé, àwọn oríadé àti olórí àdúgbò, ilé isẹ̀ panápaná, àwọn agbófinró àti gbogbo ẹ̀niyàn ló gbodò pawọ̀pọ̀ fún kíkojù ìpènjà tó bá fẹ̀ wáyé.

(viii) Ijoba àpapọ̀, ipínlẹ̀ àti ibílẹ̀ gbodò ri wípé owó wà nílẹ̀ láti kojú ìpènjà tàbí ijàm̀bá tó bá fẹ̀ sùyo

(ix) Ìwádí àti ọ̀nà tuntun gbodò wà nípa ìsàkóso àti ìmójútó ìsẹ̀lẹ̀ pàjáwírí, kí wọn sí tètè sán ọ̀nà àbáyọ̀ nípa síse àmúlò àsọtẹlẹ̀ tí ó wà níkalẹ̀.

3.3 Ìlera

Àyípadà ojú ọjọ̀ ní ipa lórí ètò ìlera láti ara gbígbóná ojú ọjọ̀, àìsàn tí tí ó fi dé orí àwọn àrùn tó leè rán pẹ̀lú àwọn tó n bá afẹ́fẹ̀ rìn, Ìbẹ̀rẹ̀ **El-Nino** nínú osù kẹwàá (Oct) 2023 ní ipa nílá lóri bí atẹ̀gùn se rí, èyí tí ó jẹ́kí gbogbo ǹnkan gbóná káàkiri àgbáyé àti ní ojú òkun, bẹ̀ni yòò mú ìsòro nílá dání.

Gẹ̀gẹ̀ bí a se sọ nínú àkọ̀sílẹ̀ yí, Ìròyìn nípa ojú ọjọ̀ jẹ̀ ǹnkan pàtàkì tí ó leè dábòbò ẹ̀mín àti ìgbé ayé ẹ̀dá. Àkọ̀sílẹ̀ náà sáláyé ní kíkún nípa ojú ọjọ̀ àti ọ̀rọ̀ ìlera, níbi tí ẹ̀ka ìlera ti gbodò se àmúlò àsọtẹlẹ̀ ojú ọjọ̀ láti leè se àwárí ìmójútó àti ìsàkóso àwọn àìsàn tábí àrùn tó rọ̀ mọ̀ ojú ọjọ̀. Bí ojú ọjọ̀ se ǹ gbóná jẹ́kí gbogbo àyíká gbóná janjan, omíyalé, ọ̀dá, àti gbogbo awọn ǹnkan wọ̀nyí ní yòò ni ipa lórí ètò ìlera ẹ̀dá.

Ojú òkun ní gbóná, àwọn yìnyín nídi omi, gbogbo àwọn ǹnkan wọ̀nyí ló ní ipa lórí ètò ìlera ẹ̀dá. Àsọtẹlẹ̀ ojú ọjọ̀ ọdún 2024 tó dá lórí **El-Nino** ní ihà **ENSO** sọ àwọn àbùdá tó sọ wípé yòò gbóná ju bí ó se máa ǹ rí tẹ̀lẹ̀ lọ, àdínkù yòò bá iye ọ̀jò tí yòò rọ̀, sàà ọ̀gbìn yòò dínkù ní gbogbo agbègbè ní Nigeria, bẹ̀ni ọ̀jò àrọ̀dádá leè fa omíyalé bí ó ti lẹ̀ jẹ̀ wípé àsọtẹlẹ̀ ní iwónba àkókò ní ọ̀jò yòò fi rọ̀. Irú ọ̀jò tó pọ̀ seése kó se okùnfà àwọn àrùn tó ǹ jáde láti ara omi nítorí bí omi bá rẹ̀gún sí ojú kan, ó lee se ibi tí àwọn èròjà àìsàn yòò ti máa jáde pàápàá àìsàn ibà. Ìfarapa atijamba leè wáyé láti ara omíyalé, omi tó rẹ̀gún sí ojú kan leè se àkóbá fún omi tó mọ̀ gaara, bẹ̀ni ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ǹnkan lee sẹ̀lẹ̀ ní irú agbègbè bẹ̀, ìsípòpadà àti dúkíá bíbàjẹ̀ lákókò àrọ̀dádá ọ̀jò leè se àkóbá fún ibúdò ìlera. Ìmúrasílẹ̀ tó péye gbodò wà fún irú àkókò omíyalé àti àwọn ǹnkan míràn tó le mú ipalára bá ètò ìlera ni àkókò ọ̀jò .

Àsọtẹ̀lẹ̀ jẹ́kí ó di mímọ̀ wípé gbogbo nńkan yòò gbóná nínú osù kinní odún sí osù karùn-ún (Jan – May), nńkan tí èyí tùmọ̀ sí ni wípé àwọn àìsàn tó jẹ̀ mọ̀ èyí yòò máa farahàn bíi ọ̀nà ọ̀fun gbígbe, àwọn àìsàn tó jẹ̀ mọ̀ atẹ̀gùn gbígbóná. Bí atẹ̀gùn gbígbóná bá n fẹ̀ ó leè mú àwọn àìsàn to máa n ràn dání. Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àìsàn ni ó máa n bá àkókò rìn, èyí tí ó sáábà máa n kọ̀lu àwọn ará ilú.

Ìrètí wà wípé atẹ̀gùn tí yòò fẹ̀ nínú osù kinní odún yòò papọ̀ mọ̀ ìgbà ti oyẹ̀ máa n fẹ̀, ti gbogbo atẹ̀gùn tí yòò máa fẹ̀ ní àkókò náà yòò si máa gbe, Ní irú àkókò yí, ọ̀nà ọ̀fun máa n gbe, tí àwọn àrùn tó rọ̀ mọ̀ irú àkókò bẹ̀yè yòò sí máa jáde. Irú àkókò yí ní àrùn yínrùn-yínrùn máa n wọ̀pọ̀. Àrùn èyi náà sáábà máa n jáde ní irú àkókò yí. Látí kojú àwọn ọ̀kan-ò-jọ̀kan àìsàn tàbí àrùn ní irú àkókò bẹ̀yè nílò ìgbésè akin.

Imọran nipa aisan iba

- Ri wipe ẹfon ko jẹ ara ènìyàn nipa lilo oogun to lee gbe kokoro ẹfon sá kúrò.
- Ri wipe ènìyàn lo oogun to lee dena aisan pẹlu imọran gidi lati ọdọ awọn akosemose eleto ilera nigba ti eniyan ba n rin irinajo lo si ibi ti aisan iba ti wọpọ.
- Gba ile iwosan lo, bi o ba n kẹfín aisan iba.
- Fifun awọn omode ni abere ajẹsara ni awọn agbegbe ti aisan iba ti gbilẹ.

Ìmọ̀ràn fún àrùn Yínrùn-yínrùn

- Fífọ̀ owó nígbà gbogbo èyí yòò leè dèná ìtánká kókóró rẹ̀.
- Mímú ọ̀rọ̀ ìmọ̀tótó ní ọ̀kúnkúndùn, máse ba wọn mu ọ̀tí àmukù, máse ba wọn lo gbogbo àwọn nńkan bí síbí, ouńjẹ̀ ,búròsì, ifoyín, àti àwọn nńkan tí ẹnìkan bá lò kú.

Ìmọ̀ràn nípa wáhàlá oorú

- Ó se pàtàkì láti mọ̀ bí ìta se gbóná tó, yálà ní ojò kan tàbí ọ̀sẹ̀, tàbí osù kan, lójúnà àti leè mọ̀ irú ìmúrasílẹ̀ tí ènìyàn yòò se bí ó bá n jáde lo
- Ri wípé ó ní awọn èròjà bíi omi, iyò, támòmítà, asọ ìnura (towel), asọ tí ènìyàn leè fi sínú omi, abẹ̀bẹ̀ àti àwọn nńkan míràn tó leè kojú oorú bí ènìyàn bá kẹfín rẹ̀.
- Mo bí o se leè rí ìrànlowọ̀ gbà bi ipènija ilera kan ba dé ba ọ.
- Jẹ́ kí ilé rẹ̀ máa tutù nígbà gbogbo, bẹ̀ni jẹ́kí férésè rẹ̀ wà ní sísí sílẹ̀ lójúnà àti leè jẹ́kí ilé rẹ̀ máa tutu nígbà-kúùgbà.
- Ri wípé ó n lo ẹ̀rọ amúlẹ̀ tutù

- Jìnà sí ibi tí oorun bá wà, máse lọ sí ibi tí ò bá gbóná bí ó bá seése fún ọ, ri wípé o sún ìgbà tí ìwọ yòò jáde sí ìgbà tí kò gbóná.
- Bí ó bá wà ní ìta gbangba gbìyànjú láti máa lo awò ojú tó leè dábòbò ọ lẹwọ oòrùn, lo àbùrọ̀dà (Umbrella) ní gbogbo ìgbà tí o bá n jáde.
- Ri wípé ìwọ n mu omi ní òorèkòòrè kí o to dí wípé òngbẹ yòò máa gbẹ ọ.
- Sọra fún àkànpọ̀ ẹ̀wù ní àkókò oorun, gbìyànjú láti wọ asọ tó fẹ́lẹ́ láti leè pinwọ ara híhọ.
- Gbìyànjú láti máa mú asọ ìnura àti omi dání bí ó bá n rìn nínú ibi tí ó gbóná, èyí yòò fún ọ ní ànfàaní láti máa fí omi sí inú asọ ìnura, tí ìwọ yòò sí máa fi síwájú orí rẹ, nígbà gbogbo láti dènà gbígbóná.

Fig. 41: Òbí ati awọn eleto ilera to n fun ọ̀mọ̀de ni abẹ̀rẹ̀ ajesara ni ile iwọ̀san Gwagwalada Abuja ni ọ̀jọ̀ kejila osu kejila ọ̀dún 2023.

Orí Kẹrin

4.0 Àgbéyèwò àsọtélé ojú ojó 2023

Àsọtélé ojó àti atẹgùn tó selẹ ní ọdún 2023 ni a se àgbéyèwò rẹ ní apá kẹrin yí. Àseyorí àsọtélé ojú ojó 2023 ni a se àfihàn àwòrán rẹ ní 40 sí 46. Àwọn tí a kùn ní àwọ ewéko fihàn wípé àsọtélé tí a sọ sisẹ dádádára, nígbà tí àwọn tí a kùn ní àwọ pupa jẹ ibi tí àsọtélé nàà tí sisẹ ní iwónba.

4.1 Àgbéyèwò òjò(ìgbà tí ó bẹrẹ àti iye òjò tó rọ)

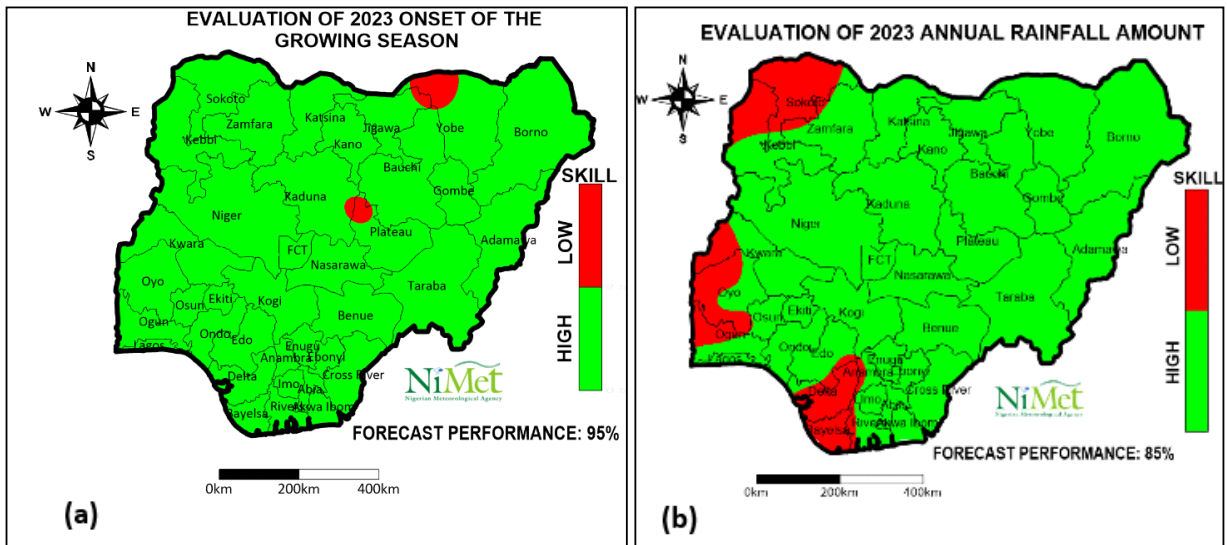

Fig 40 a & b: Àgbéyèwò ìgbà tí sàà ọgbìn bẹrẹ àti iye òjò tí yòò rọ.

Àsọtélé tí a sọ àkókò tí ọgbìn yòò bẹrẹ ba mu ní iwón idá mārùndínlógọrun (95%), súgbòn apá ibikan ní àríwá Yobe àti Plateau ni àseyorí iwónba wà, àwọn agbègbè ní àríwá Plateau ko tètè rí òjò lati bẹrẹ ọgbìn, iyẹn láàrin ọjọ męta sí męrin (3 - 4days) tí a sọ àsọtélé rẹ wípé òjò bẹrẹ, nígbà tí òjò tètè bẹrẹ ní apá àríwá Yobe ju ìgbà tí a sọ àsọtélé rẹ lọ, iyẹn láàrin ọjọ méje sí ọjọ mọkànlélógún (7 - 21days) yàtò sí méjì tó se pakasọ yí, gbogbo àsọtélé tó kù ló bà ra mu pátápátá.

Fig. 40b se àlàyé iye òjò tó rọ ní 2023 ní Nigeria. Àwọn agbègbè tó ní àwọ ewéko jẹ ibi tí àseyorí àsọtélé kò ti sisẹ, bíi apá kan ní Sokoto, Oyo, Delta, àti Anambra, ìgbélẹwón àsọtélé wà ní idá mārùndínláàdọrun (85%).

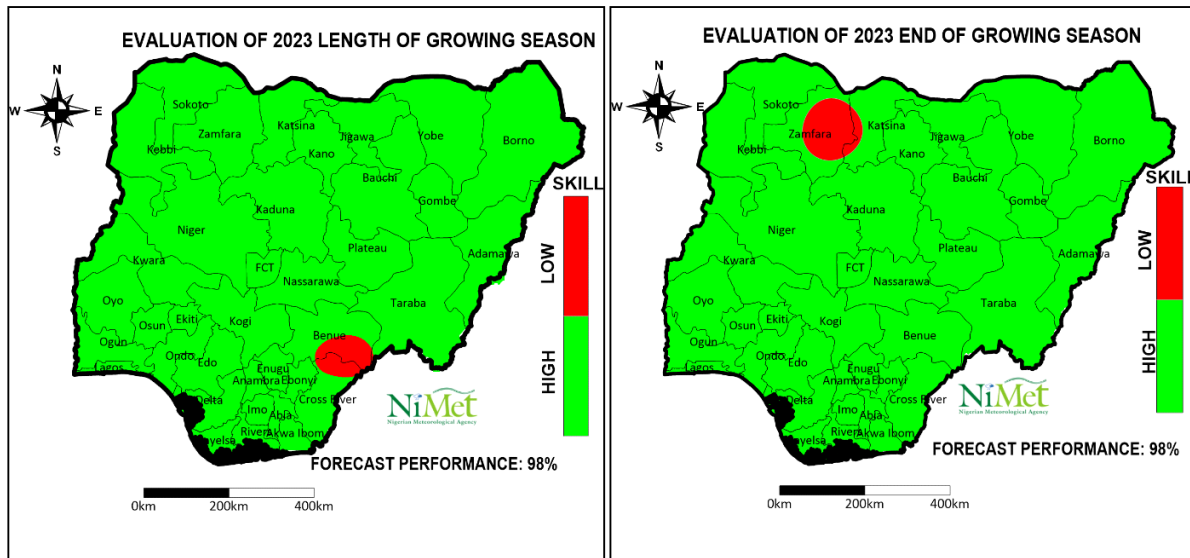

Fig. 41a & b: Àgbélẹ̀wọ̀n sàà ọ̀gbìn bó se gùn tó àti ìgbà tí ó parí

Fig 41a Se àfihàn àgbéyẹ̀wò ìgbà tí sàà ọ̀gbìn parí. Àseyorí nlá ni èyí tí sàà ọ̀gbìn parí. Àseyorí nlá ni èyí jẹ̀ nítórí ìdà méjìdínlọ̀gọ̀rìn ni àsọtẹ̀lẹ̀ nàà fi síse (98%). Àwọ̀n ibi tí a kùn nì àwọ̀ pupa jẹ̀ ibi tí àsọtẹ̀lẹ̀ wa kò ti síse daradara nígbà tí àwọ̀n tó ní àwọ̀ ewéko jẹ̀ ibi tí àsọtẹ̀lẹ̀ wa ti síse daradara.

Nígbà tí àwòrán Fig 41b se àfihàn bí sàà ọ̀gbìn se gùn tó. Àkíyèsí wá fihàn wípé àsọtẹ̀lẹ̀ wa síse ní ìdà méjìdínlọ̀gọ̀rùn (98%), èyí tùmọ̀ si wípé àseyorí wà nínú àsọtẹ̀lẹ̀ wa nígbà tí àwọ̀n ibiti àwọ̀ pupa wà jẹ̀ ibi tí kò ti se àseyorí daradara.

4.2 Àgbéyẹ̀wò atẹ̀gùn tó fẹ̀ ní ojú ọ̀sán àti òru 2023

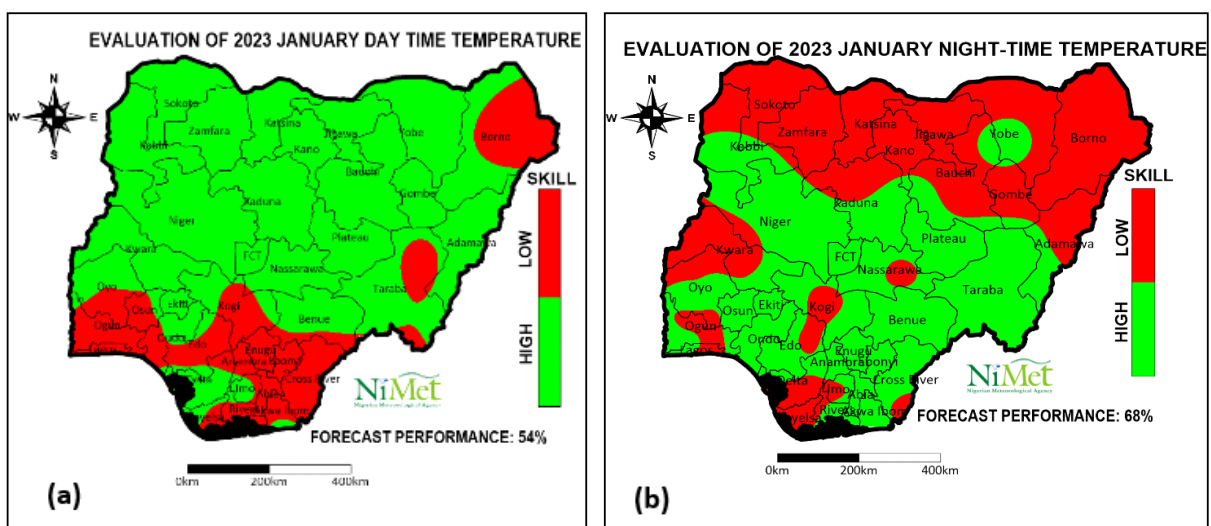

Fig. 42a & b Àgbéyẹ̀wò atẹ̀gùn ojú ọ̀sán àti òru Jan.

Àwòrán Fig 42a se àgbéyẹ̀wò atẹ̀gùn tó fẹ̀ ní ojú ọ̀sán Jan 2023. Àseyorí àsọtẹ̀lẹ̀ wa fihàn wípé a ní ìdà mẹ̀rìnléáádọ̀ta (54%). Àwọ̀n ibi tí ó ní àwọ̀ pupa fihàn wípé àsọtẹ̀lẹ̀

kò sisẹ̀ daradara tó, nígbà tí àwọn ibi tí a kùn ní àwọ̀ ewéko fihàn ibi tí àseyorí wà nípa àsọtẹ̀lẹ̀ wà.

Ní ti àwòrán Fig 42b, iyẹn àkíyèsí atẹ̀gùn to fẹ̀ ni oru Jan, 2023, gbogbo awọn ipinlẹ̀ to wa ni jina-jina ariwa ni àsọtẹ̀lẹ̀ ko ba sisẹ̀ ayaafi ipinlẹ̀ Yobe nikan, Ẹ̀wẹ̀ ni awọn ipinlẹ̀ to wa ni aarin gbungbun ati guusu ayaafi apa ibi kan ni Kwara, Kogi, Nasarawa, Ogun, Imo, Bayelsa, ati Akwa Ibom, ni asejori àsọtẹ̀lẹ̀ rẹ̀ ko kunju osuwọn to, ni àkótán, ida mejidinlaadọ̀rin (68%) asejori àsọtẹ̀lẹ̀.

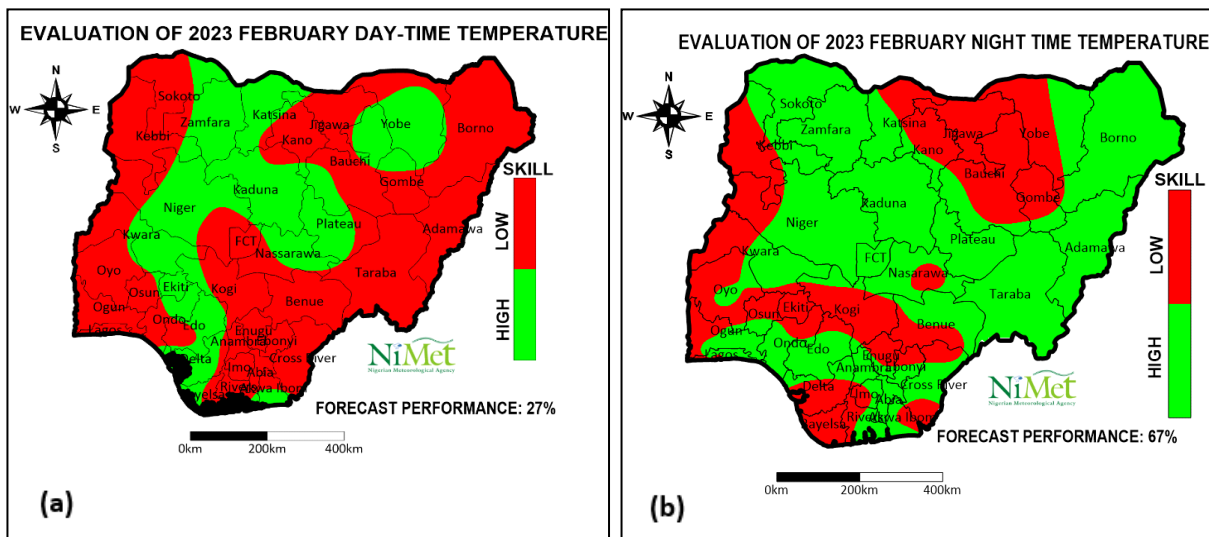

Fig. 43a & b: Agbeyẹ̀wọ̀ atẹ̀gùn oju ọ̀san ati oru Feb 2023

Àseyorí àsọtẹ̀lẹ̀ nípa atẹ̀gùn tí yóò fẹ̀ ní ọ̀sán Feb 2023 (Fig 43a) fihàn wípé àsọtẹ̀lẹ̀ náà kò sisẹ̀ dáradára látàrí wípé ìdá mètàdínlọ̀gbọ̀n (27%) ló fi sisẹ̀. A sàkíyèsí wípé ó gbóná jù ní ìwọ̀n 1⁰c sí 3⁰c.

Ẹ̀wẹ̀ ni ti àsọtẹ̀lẹ̀ ọ̀ru Feb, àgbeyẹ̀wọ̀ fihàn wípé àseyorí wà ní ìdá mètàdínláádọ̀rin (67%). Ǹhkan tí èyí tùmọ̀ sí ni wípé àseyorí wà ní àsọtẹ̀lẹ̀ yí.

Gbogbo àsọtẹ̀lẹ̀ tí a sọ nípa apá ibikan ní Bornu, Lagos, Ondo, apá ibikan ní Ogun, Anambra, Ebonyi, Abia, Cross River, àti Rivers ní ò wá sí ìmúṣẹ̀, iyẹn ní wípé gbogbo àwọn ibi tí ó ni àwọ̀ ewéko ní àsọtẹ̀lẹ̀ sisẹ̀, nígbà tí àwọn ibi tí a ti kùnà ní ó ní àwọ̀ pupa. Àwọn ni Jigawa, Bauchi, Gombe, Yobe, Kano, Katsina, Ekiti, Kogi, Benue, Enugu, apa ibi kan ni Ọ̀sun, Delta, Bayelsa, Ogun, Ọ̀yo, Kwara, Niger, àti Kebbi.

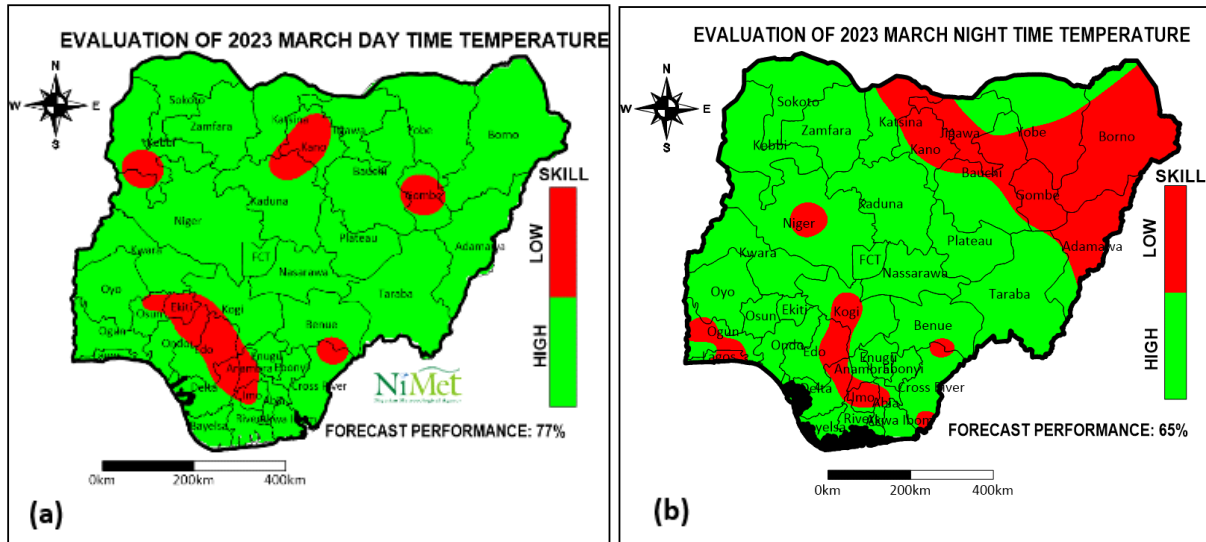

Fig. 44a & b: Àgbéyèwò atẹ̀gùn ní ojú ọ̀sán àti òru March 2023

Àwòrán fig. 44a tó sọ àseyorí àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn ní ojú ọ̀sán March 2023 fihàn wípé a ní ìdà mètàdínlogorin (77%). Àsọtẹ̀lẹ̀ nàà sisẹ̀ dāradāra ní gbogbo ibi tí a dārúko, àyààfi Kano, Yobe, Gombe, àti apá ibikan ní Benue, Cross Rivers, Anambra, Edo, àti Kebbi, níbi tí o sàkíyèsí wípé àsọtẹ̀lẹ̀ jìnà díẹ̀ sí ǹhkan tí a sọ .

Fún àsọtẹ̀lẹ̀ nípa atẹ̀gùn òru March (Fig. 44b) àwọn ipínlẹ̀ tó wà ní apá ilà oòrùn ariwa, jigawa, Kano, ati apa ibikan ni Katsina, Niger, Ogun, Kogi, Edo, Anambra, Benue, ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ibi ní Lagos, àti Imo, ní ó kúdíẹ̀ káàtó nínú àsọtẹ̀lẹ̀ wà. Máàkì ìdà mār̀unlélọ̀gọ̀ta (65%) ni àsọtẹ̀lẹ̀ nàà gbà fún atẹ̀gùn oru March 2023.

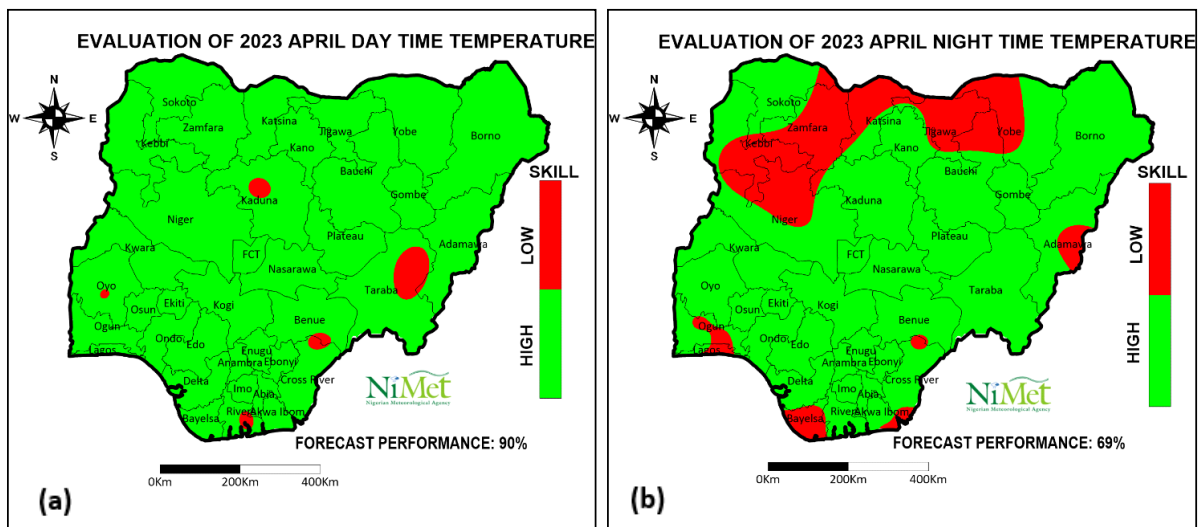

Fig. 45a & b Àgbéyèwò atẹ̀gùn ọ̀sán àti òru April 2023

Àsọtẹ̀lẹ̀ iwònon atẹ̀gùn tí ó fẹ̀ nínú osù April 2023 ní ó gba máàkì ìdà àadòr̀un (90%). Èyí fihàn wípé a se àseyorí nínú àsọtẹ̀lẹ̀ ní gbogbo ibi tí a mẹnubà, sùgbọ̀n àsọtẹ̀lẹ̀ kò bá mú ní àwọn ipínlẹ̀ bii; Kaduna, Taraba, Oyo, Rivers, látàri wípé kò sisẹ̀ gẹ́gẹ̀ bí àwòrán Fig. 45a se fihàn.

Ní ti àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn òru, ìsọwọ̀-sisẹ̀ rẹ̀ wà ní ìdà mọ̀kàndínláàdọ̀rin (69%) ní ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ àwọn agbègbè tó wà ní ààrin gbùngbùn àti gúúsù, sùgbọ̀n ọ̀rọ̀ kò rí bẹ̀ẹ̀ ní àwọn ìpínlẹ̀ bíi apá ibi kan ní Kebbi, Zamfara, Niger, Katsina, Jigawa, Yobe, Adamawa, Benue, Taraba, Cross Rivers, Bayelsa, Lagos àti ìpínlẹ̀ Ogun.

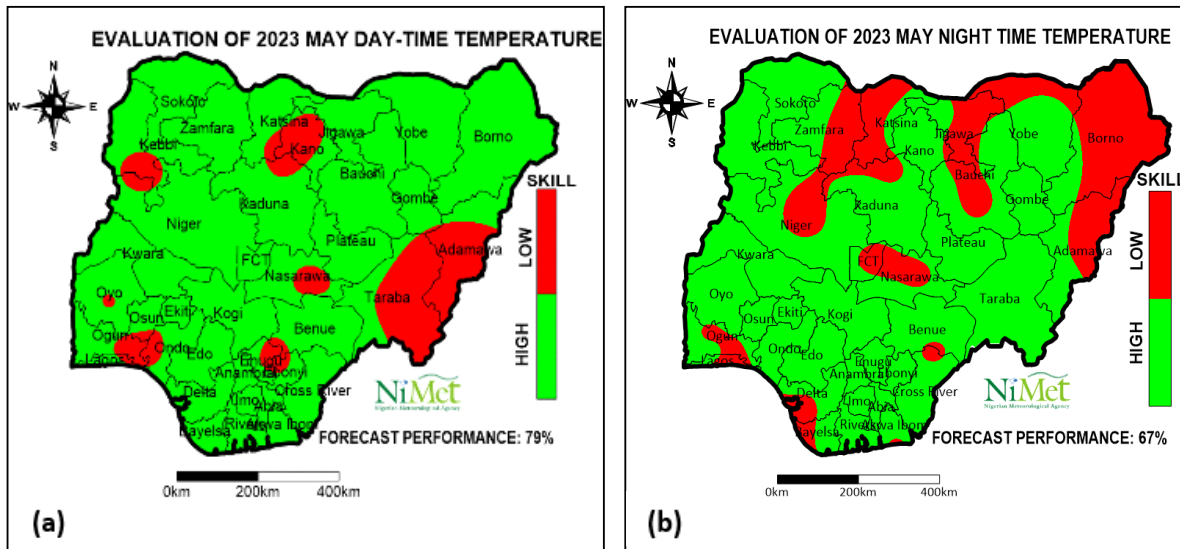

Fig. 46a & b: Àgbẹ̀yẹ̀wò atẹ̀gùn ọ̀sán àti òru May 2023

Àwòrán fig. 46 fihàn wípé àsọtẹ̀lẹ̀ tí a sọ nípa atẹ̀gùn ojú ọ̀sán fún May 2023 gba máàkì ìdà mọ̀kàndínlọ̀gọ̀rin (79%), iye nì wípé àsọtẹ̀lẹ̀ wà sisẹ̀ dára. Sùgbọ̀n ní ti àsọtẹ̀lẹ̀ wà nípa atẹ̀gùn òru fún May 2023, àseyorì rẹ̀ jẹ̀ ìdà mọ̀tádínláàdọ̀rin (67%). Àsọtẹ̀lẹ̀ so èso rere ní àwọn ìpínlẹ̀ apá gúúsù (West, South & East) sùgbọ̀n ọ̀rọ̀ kò rí bí àsọtẹ̀lẹ̀ wa se sọ ní ọ̀pọ̀ àwọn ìpínlẹ̀ tó wà ní apá àrìwá àti àwọn ìpínlẹ̀ ààrin gbùngbùn orílẹ̀dè.

Àtẹ̀ 1 sáláyè ìsọwọ̀-sisẹ̀ àsọtẹ̀lẹ̀ atẹ̀gùn fún ojú ọ̀sán ati òru 2023

	Osù	Ìsọwọ̀-sisẹ̀ ojú ọ̀sán %	Ìsọwọ̀-sisẹ̀ òru %
1	January	54	68
2	Feb	27	67
3	March	77	65
4	April	90	69
5	May	79	67

Ori Karùn-ún

5.0 Àsọtẹ̀lẹ̀ nípa atẹ̀gun ojú ọ̀sán àti ọ̀ru

Orí karùn-ún yí ni ó sàlàyé àsọtẹ̀lẹ̀ fún ojú ọ̀sán àti ọ̀ru bíi atẹ̀gun yòò se rí láti osù kinní títí dé ìkarùn-ún (Jan-May) 2024 ní àwọn ilú kòkòkan ní gbogbo ìpínlẹ̀ tó wà ní orílẹ̀dè Nigeria àti Abuja.

State	Location	January	February	March	April	May
Abia	Arochukwu	29.6	31.0	30.7	30.5	29.6
	Ukwa West	30.5	31.5	31.0	30.6	29.8
	Umuahia	33.6	35.2	34.3	33.6	32.3
	Umunneochi	29.9	31.5	31.1	30.8	29.8
Adamawa	Ganye	29.7	33.0	34.3	33.2	30.1
	Madagali	32.3	35.8	38.3	39.5	38.1
	Numan	33.8	37.0	38.1	36.8	34.0
	Yola	33.9	37.6	39.8	40.1	37.5
Akwa-ibom	Eket	31.0	32.4	31.8	31.6	30.7
	Oni	29.6	31.0	30.7	30.5	29.6
	Oron	29.0	29.4	29.1	28.8	28.2
	Oruk	30.5	31.5	31.0	30.6	29.8
	Uyo	33.2	34.8	33.9	33.1	32.1
Anambra	Anambara West	30.4	31.9	31.5	31.0	29.9
	Awka	34.3	35.8	35.3	34.6	32.9
	Idemi South	29.7	31.2	30.8	30.6	29.6
	Ogbaru	29.7	31.2	30.8	30.6	29.6
Bauchi	Bauchi	30.3	33.8	36.9	38.5	36.7
	Bogoro	31.1	33.8	35.0	34.7	32.4
	Darazo	31.7	35.4	37.8	39.1	37.8
	Zaki	31.2	35.1	38.0	40.5	40.2
Bayelsa	Brass	29.7	30.7	30.2	29.4	28.7
	Ekeremor	29.6	30.5	30.2	29.8	29.0
	Southern Ijaw	29.7	30.7	30.2	29.4	28.7
	Yenegoa	33.2	34.4	34.1	33.7	32.7
Benue	Katsina Ala	30.9	33.5	33.7	32.9	31.2
	Makurdi	34.8	37.5	37.5	36.2	33.7
	Oturkpo	31.7	34.1	34.4	33.6	31.6
	Vandeikya	30.4	32.5	32.3	31.8	30.4
Borno	Abadam	30.7	34.6	38.0	41.5	42.2
	Dikwa	33.7	37.1	40.0	42.1	41.6
	Maiduguri	30.9	34.8	38.2	41.2	40.9

	Nganzai	32.0	35.7	38.8	41.5	41.3
Cross-river	Abi	29.9	31.5	31.2	30.9	29.8
	Calabar	32.6	34.1	32.7	32.2	31.3
	Ikom	33.3	35.6	35.1	34.0	32.9
	Obudu	30.4	31.9	31.6	31.0	29.8
	Ogoja	35.0	37.0	36.6	35.4	33.3
Delta	Asaba	34.5	36.2	35.7	35.1	33.4
	Ndoka East	31.0	32.5	32.0	31.7	30.7
	Patani	30.0	31.1	30.7	30.1	29.4
	Warri	29.3	30.4	30.1	29.6	28.7
	Warri North	33.2	34.4	34.1	33.7	32.7
Ebonyi	Abakaliki	30.4	32.2	31.9	31.3	30.1
	Afikposi South	29.9	31.5	31.1	30.8	29.8
	Ishielu	30.4	32.2	31.9	31.3	30.1
Edo	Akoko Edo	32.2	34.1	33.9	33.1	31.0
	Benin	33.6	35.2	34.5	34.2	33.0
	Esan East	30.4	31.8	31.2	30.6	29.6
	Ovia Southwest	29.7	31.1	30.5	29.9	28.8
Ekiti	Ado Ekiti	33.2	34.9	34.2	33.4	31.7
	Ide Orun	31.4	33.0	32.5	31.5	29.6
	Ijero	32.1	34.0	33.5	32.2	30.2
	Ikole	33.0	35.0	34.8	34.0	31.5
Enugu	Aninri	29.9	31.5	31.1	30.8	29.8
	Enugu	33.7	35.8	35.3	34.5	32.6
	Igboeze North	30.4	32.3	31.9	31.3	29.9
	Uzo Uwani	30.4	31.9	31.5	31.0	29.9
FCT	Abaji	33.0	34.5	34.7	33.8	31.5
	Abuja	34.8	37.0	37.0	36.3	33.6
	Bwari	32.7	34.6	35.1	33.7	31.0
	Kuje	32.9	34.8	35.1	34.1	31.5
Gombe	Balanga	34.7	37.8	39.1	37.8	34.8
	Dukku	31.7	35.4	37.8	39.1	37.8
	Gombe	30.5	34.4	37.1	38.6	36.5
	Shomgom	32.9	36.4	37.6	36.3	33.3
Imo	Ideato North	29.7	31.2	30.8	30.6	29.6
	Ngorokpala	29.9	31.3	31.0	30.7	29.8
	Obowo	29.6	31.0	30.7	30.5	29.6
	Owerri	33.7	35.2	34.5	33.9	32.4
Jigawa	Dutse	31.0	32.4	31.8	31.6	30.7

	Gwaram	29.7	33.8	36.6	39.0	38.8
	Gwiwa	31.5	35.1	37.5	39.0	38.0
	Suletankarkar	30.5	34.5	37.5	40.2	40.0
Kaduna	Birnin Gwari	30.0	33.8	35.5	35.6	33.0
	Kachia	32.7	35.4	36.2	35.0	31.9
	Kaduna	30.6	34.4	35.6	36.2	33.8
	Lere	31.2	34.1	35.6	35.8	33.9
	Zaria	29.2	33.1	35.5	37.0	34.8
Kano	Dambatta	30.1	34.2	37.1	39.8	39.8
	Gwarzo	29.6	33.7	36.3	38.2	37.6
	Kano	28.6	33.4	36.4	39.4	38.8
	Sumaila	30.0	33.9	36.4	38.1	37.2
Katsina	Danmusa	29.5	33.5	35.9	37.6	36.5
	Katsina	29.1	33.0	36.2	39.3	38.9
	Sabuwa	29.8	33.7	35.7	36.5	34.4
	Zango	29.7	33.9	36.9	39.9	40.1
Kebbi	Arewa	33.1	36.9	39.2	40.7	39.1
	Dokonwasagu	32.4	36.0	37.7	37.8	35.1
	Suru	33.5	37.0	38.9	39.3	37.0
	Yelwa	34.9	37.9	39.4	39.2	36.4
Kogi	Ibaji	31.4	32.9	32.5	31.8	30.4
	Lokoja	34.8	37.3	37.6	36.5	34.1
	Yagba West	33.0	35.0	34.8	34.0	31.5
Kwara	Baruten	34.1	36.2	35.7	34.2	32.0
	Ekiti	32.1	34.0	33.5	32.2	30.2
	Ilorin	33.8	35.9	35.9	34.8	32.7
	Pategi	34.0	36.2	36.3	35.9	33.4
Lagos	Badagry	29.8	30.7	30.3	29.8	29.1
	Ikeja	33.0	34.1	33.9	33.5	32.2
	Ikorodu	29.4	30.4	30.1	29.6	28.9
	Lagos Island	31.0	31.5	31.7	31.4	30.6
Nasarawa	Akwanga	34.1	36.2	36.6	34.9	31.6
	Awe	31.6	34.5	34.9	33.7	31.8
	Doma	32.4	34.8	35.4	34.5	32.2
	Lafia	35.1	37.8	37.9	36.5	33.7
Niger	Bida	34.9	37.8	38.3	37.8	35.0
	Borgu	32.1	35.4	37.0	37.1	35.1
	Lapai	33.0	34.5	34.7	33.8	31.5
	Magama	32.5	35.8	37.2	36.7	34.2

	Mashigi	34.0	36.5	37.0	36.5	34.1
	Minna	34.7	37.5	38.1	37.6	34.5
	Rijaw	26.5	26.5	27.2	28.4	29.3
Ogun	Abeokuta	35.1	36.9	35.9	35.0	33.3
	Ijebu Ode	33.5	35.1	34.4	33.7	32.3
	Imeko Afon	31.4	33.0	32.5	31.3	30.2
	Ipokia	30.8	31.6	31.0	30.1	29.3
	Ogun Waterside	29.2	30.4	30.1	29.5	28.7
Ondo	Akoko Northwest	31.4	33.0	32.5	31.5	29.6
	Akure	33.3	34.9	34.1	33.4	31.7
	Ilaje Eseodo	29.3	30.4	30.1	29.6	28.7
	Ondo	33.5	35.0	34.5	33.0	31.5
	Ose	30.9	32.1	31.3	30.4	29.3
Osun	Atakumosa East	30.7	32.3	31.8	30.6	29.0
	Ifedayo	32.1	34.0	33.5	32.2	30.2
	Ife North	30.3	31.9	31.3	30.2	29.1
	Oshogbo	34.0	35.7	35.1	33.8	32.1
Oyo	Ibadan	33.7	35.7	35.2	34.1	32.4
	Iseyin	34.2	35.6	35.0	33.6	31.8
	Iwajowa	32.0	33.8	33.5	32.0	30.6
	Oluyole	30.5	31.7	31.1	30.3	29.4
	Shaki	33.8	35.8	35.4	33.6	31.7
Plateau	Bokkos	33.8	35.9	36.2	34.4	31.1
	Jos	27.7	30.2	31.5	31.3	28.8
	Langtang South	33.6	36.6	37.1	35.0	32.4
	Wase	34.9	37.5	38.1	36.1	33.0
Rivers	Akukutor	29.8	30.7	30.1	29.4	28.6
	Ogba Egbe	29.9	31.3	31.0	30.7	29.8
	Opobo Nkoro	29.6	30.2	29.7	29.1	28.4
	Port Harcourt	33.3	34.5	33.5	33.1	32.1
Sokoto	Gudu North	31.8	35.9	38.5	41.0	40.4
	Illela	31.5	35.6	38.4	40.9	40.2
	Isa	31.5	35.4	38.0	40.1	39.1
	Kebbe	33.0	36.7	38.7	39.3	37.0
	Sokoto	32.4	36.0	38.7	41.0	40.0
Taraba	Bali	34.1	37.1	37.5	35.4	31.7
	Jalingo	34.7	37.7	38.6	37.7	34.6
	Sardauna	29.6	31.9	32.2	30.7	28.2
Yobe	Gulani	32.9	36.2	38.5	39.4	37.3

	Nguru	29.8	33.7	37.0	40.8	41.1
	Potiskum	30.3	34.3	37.0	39.6	39.2
	Tarmuwa	30.8	34.7	37.8	40.7	40.7
	Yunusari	30.3	34.2	37.5	40.8	41.3
Zamfara	Gummi	33.0	36.7	38.7	39.3	37.0
	Gusau	30.9	34.9	37.8	39.4	37.5
	Maru	31.4	35.2	37.0	37.3	34.9
	Shinkafi	31.5	35.4	38.0	40.1	39.1

State	Location	January	February	March	April	May
Abia	Arochukwu	19.3	22.2	23.4	24.0	23.7
	Ukwa West	20.1	22.9	23.9	24.2	23.9
	Umuahia	21.9	24.1	24.4	24.2	23.7
	Umunneochi	18.6	21.8	23.3	24.0	23.7
Adamawa	Ganye	14.4	17.6	20.3	21.8	21.6
	Madagali	13.6	17.3	21.4	24.2	25.3
	Numan	15.9	19.8	23.5	25.4	25.2
	Yola	17.6	20.9	25.0	27.3	26.4
Akwa-Ibom	Eket	22.6	24.0	24.3	24.1	23.5
	Oni	19.3	22.2	23.4	24.0	23.7
	Oron	25.2	26.8	27.2	27.3	26.9
	Oruk	20.1	22.9	23.9	24.2	23.9
	Uyo	21.8	23.9	24.2	24.2	23.7
Anambra	Anambara West	18.5	22.0	23.4	24.1	23.9
	Awka	21.2	24.5	25.0	24.7	24.0
	Idemi South	19.0	22.2	23.5	24.1	23.9

	Ogbaru	19.0	22.2	23.5	24.1	23.9
Bauchi	Bauchi	13.9	16.8	21.4	24.0	24.6
	Bogoro	14.7	18.0	20.6	21.7	21.7
	Darazo	13.5	17.2	21.5	24.3	25.2
	Zaki	13.1	16.6	20.8	23.8	25.5
Bayelsa	Brass	22.2	24.6	25.1	25.3	24.9
	Ekeremor	21.9	24.7	25.3	25.5	25.1
	Southern Ijaw	22.2	24.6	25.1	25.3	24.9
	Yenegoa	20.9	23.7	24.4	24.6	24.3
Benue	Katsina Ala	17.2	20.8	23.0	24.2	23.9
	Makurdi	18.5	22.7	25.4	25.7	24.5
	Oturkpo	17.3	21.2	23.3	24.4	24.0
	Vandeikya	17.4	20.8	22.9	24.0	23.8
Borno	Abadam	13.1	16.7	21.2	25.1	27.5
	Dikwa	14.8	18.4	22.5	25.7	27.4
	Maiduguri	12.5	16.0	20.6	24.7	26.8
	Nganzai	13.9	17.6	21.9	25.3	27.1
Cross-river	Abi	18.8	21.9	23.5	24.3	24.0
	Calabar	22.6	24.3	24.1	24.0	23.7
	Ikom	20.2	22.7	23.8	24.0	23.2
	Obudu	18.4	21.3	23.0	23.9	23.7
	Ogoja	20.4	22.5	23.8	24.0	23.4
Delta	Asaba	21.5	24.3	24.8	24.7	24.0

	Ndoka East	19.9	23.0	24.0	24.4	24.1
	Patani	20.9	23.7	24.4	24.6	24.3
	Warri	23.2	24.9	25.2	25.0	24.2
	Warri North	21.9	24.8	25.6	25.8	25.4
Ebonyi	Abakaliki	18.0	21.3	23.1	24.1	23.9
	Afikposi South	18.6	21.8	23.3	24.0	23.7
	Ishielu	18.0	21.3	23.1	24.1	23.9
Edo	Akoko Edo	18.3	21.6	23.2	23.8	23.3
	Benin	22.7	24.9	24.8	24.7	24.3
	Esan East	18.6	21.9	23.2	23.7	23.5
	Ovia Southwest	19.8	23.1	24.1	24.5	24.1
Ekiti	Ado Ekiti	19.0	22.3	23.1	23.2	22.6
	Ide Orun	18.1	21.2	22.5	23.1	22.7
	Ijero	17.6	21.1	22.6	23.0	22.6
	Ikole	18.0	21.4	23.0	23.7	23.1
Enugu	Aninri	18.6	21.8	23.3	24.0	23.7
	Enugu	21.0	23.9	25.1	25.0	23.9
	Igboeze North	17.5	20.9	22.6	23.7	23.4
	Uzo Uwani	18.5	22.0	23.4	24.1	23.9
FCT	Abaji	16.8	20.2	22.6	24.2	23.9
	Abuja	17.9	21.4	23.4	24.5	23.7
	Bwari	16.5	19.7	22.1	23.3	23.0
	Kuje	17.5	20.9	23.2	24.4	23.9

Gombe	Balanga	16.1	20.0	23.5	24.8	24.6
	Dukku	13.5	17.2	21.5	24.3	25.2
	Gombe	15.2	18.4	22.3	24.7	24.4
	Shomgom	15.2	19.2	22.9	24.6	24.4
Imo	Ideato North	19.0	22.2	23.5	24.1	23.9
	Ngorokpala	19.7	22.6	23.7	24.2	23.9
	Obowo	19.3	22.2	23.4	24.0	23.7
	Owerri	21.7	23.8	24.3	24.2	23.6
Jigawa	Dutse	13.0	16.5	20.8	24.3	25.8
	Gwaram	13.3	16.9	21.1	24.1	25.1
	Gwiwa	12.3	15.6	19.7	22.7	24.5
	Suletankarkar	12.7	16.1	20.5	23.8	25.8
Kaduna	Birnin Gwari	13.2	16.6	20.0	22.0	22.6
	Kachia	14.9	18.3	20.8	21.7	21.8
	Kaduna	13.2	16.6	20.9	24.4	25.7
	Lere	13.1	16.4	19.6	21.3	21.7
	Zaria	14.1	17.3	21.2	23.3	23.0
Kano	Dambatta	12.3	15.6	20.0	23.2	25.3
	Gwarzo	11.9	15.2	19.4	22.3	24.0
	Kano	13.2	16.6	20.9	24.4	25.7
	Sumaila	11.9	15.3	19.5	22.5	24.1
Katsina	Danmusa	12.4	15.7	19.7	22.2	23.5
	Katsina	13.3	16.4	20.6	24.6	26.0

	Sabuwa	13.1	16.5	20.1	22.2	22.9
	Zango	12.6	16.1	20.4	23.9	26.0
Kebbi	Arewa	15.7	18.9	22.7	26.3	27.1
	Dokonwasagu	14.6	18.1	21.8	24.0	24.2
	Suru	15.5	19.0	22.9	26.0	26.2
	Yelwa	16.0	19.6	24.1	26.7	25.9
Kogi	Ibaji	18.4	21.8	23.3	24.1	23.8
	Lokoja	19.4	24.0	26.1	26.3	25.1
	Yagba West	18.0	21.4	23.0	23.7	23.1
Kwara	Baruten	17.7	20.9	22.8	23.4	23.1
	Ekiti	17.6	21.1	22.6	23.0	22.6
	Ilorin	19.5	22.6	23.8	24.0	23.0
	Pategi	18.1	21.9	24.0	24.9	24.3
Lagos	Badagry	23.0	25.3	26.0	26.1	25.7
	Ikeja	23.1	25.1	25.5	25.4	24.6
	Ikorodu	22.9	25.4	26.1	26.3	25.9
	Lagos Island	24.4	26.3	26.5	26.2	25.4
Nasarawa	Akwanga	17.4	20.7	22.9	23.7	23.3
	Awe	17.1	20.9	23.4	24.7	24.4
	Doma	17.5	21.3	23.7	24.8	24.4
	Lafia	18.6	22.7	25.6	26.0	24.8
Niger	Bida	20.9	24.2	26.2	26.3	24.9
	Borgu	16.2	20.0	23.9	26.0	25.8

	Lapai	16.8	20.2	22.6	24.2	23.9
	Magama	15.0	18.6	22.5	24.7	24.8
	Mashigi	16.7	20.6	23.7	25.1	24.8
	Minna	20.7	23.3	25.6	25.7	24.3
	Rijau	25.9	25.9	26.6	27.8	28.7
Ogun	Abeokuta	21.6	24.6	25.3	25.2	24.4
	Ijebu Ode	21.9	24.3	24.9	24.8	23.9
	Imeko Afon	19.0	22.3	23.5	23.7	23.4
	Ipokia	23.1	25.4	25.9	26.0	25.6
	Ogun Waterside	21.8	24.6	25.4	25.7	25.3
Ondo	Akoko Northwest	18.1	21.2	22.5	23.1	22.7
	Akure	18.9	22.4	23.2	23.3	22.7
	Ilaje Eseodo	21.9	24.8	25.6	25.8	25.4
	Ondo	21.6	23.5	24.0	23.8	23.3
	Ose	18.8	21.8	23.0	23.6	23.2
Osun	Atakumosa East	18.1	21.2	22.5	23.0	22.6
	Ifedayo	17.6	21.1	22.6	23.0	22.6
	Ife North	19.5	22.6	23.6	24.0	23.6
	Oshogbo	17.9	22.0	23.1	23.3	22.6
Oyo	Ibadan	22.2	24.3	24.6	24.3	23.6
	Iseyin	20.7	22.5	23.6	23.5	22.8
	Iwajowa	18.4	21.7	23.2	23.5	23.2

	Oluyole	20.0	23.1	24.0	24.3	23.9
	Shaki	19.6	22.2	23.2	23.2	22.4
Plateau	Bokkos	17.6	20.5	22.3	22.8	22.4
	Jos	11.5	14.3	17.0	18.6	18.6
	Langtang South	17.3	21.2	24.2	25.1	24.7
	Wase	18.3	21.7	24.2	24.9	24.5
Rivers	Akukutor	22.2	24.6	25.2	25.4	25.0
	Ogba Egbe	19.7	22.6	23.7	24.2	23.9
	Opobo Nkoro	23.6	25.9	26.4	26.5	26.1
	Port Harcourt	21.1	23.3	23.9	24.0	23.6
Sokoto	Gudu North	14.8	18.0	21.7	25.6	27.6
	Illela	14.3	17.6	21.6	25.2	27.2
	Isa	14.0	17.3	21.4	24.6	26.2
	Kebbe	15.2	18.6	22.4	25.3	25.8
	Sokoto	17.0	19.9	23.8	27.0	27.8
Taraba	Bali	17.7	21.2	23.6	24.3	23.4
	Jalingo	19.1	22.4	25.0	26.0	24.3
	Sardauna	15.3	17.8	19.4	19.8	19.4
Yobe	Gulani	14.9	18.4	22.2	24.4	24.7
	Nguru	13.7	16.3	20.8	24.5	26.1
	Potiskum	12.8	16.3	21.0	24.5	26.0
	Tarmuwa	13.3	16.9	21.2	24.9	26.7
	Yunusari	12.9	16.4	20.8	24.6	26.7

Zamfara	Gummi	15.2	18.6	22.4	25.3	25.8
	Gusau	15.5	18.4	22.5	25.1	25.2
	Maru	14.1	17.6	21.1	23.2	23.7
	Shinkafi	14.0	17.3	21.4	24.6	26.2

Orí kẹfà

6.1 Àlàyé ní àwọn ijọba ibílẹ̀ ọ̀rìnléní-ẹ̀ẹ̀dẹ̀gbẹ̀rìn ó dín mẹfà (774) nípa bí ọ̀jò yòò se rí

Àsọtẹ̀lẹ̀

Orílẹ̀dè Nigeria ní ilẹ̀ ní ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀, tí wọn sì ní orísírísí àkókò àti ètò ọ̀gbìn tó yátó sí ara wọn, ọ̀pọ̀ àwọn ìpínlẹ̀ wọnyí ló ní orísí ètò àti àkókò ọ̀gbìn bíi mẹ́jì sí mẹ́ta tí èyí sì ní ipa lóri pínpín bí ọ̀jò se rí rọ̀, ìgbà tí yòò dájú dájú, bí àkókò sáà ọ̀jò kan yòò se gùn tó, iye ọ̀jò tí yòò rọ̀ ní ọdún kan ní àwọn ìpínlẹ̀ kọ̀kọ̀n.

Ní ìsàlẹ̀ yí ni a sàlàyé ní ẹ̀kúnrẹ̀rẹ̀ àsọtẹ̀lẹ̀ fún àwọn ijọba ibílẹ̀ ọ̀rìnléní-ẹ̀ẹ̀dẹ̀gbẹ̀rìn ó dín mẹfà (774).

State	City	Onset date	Season end	Season Length Days	Annual Rainfall mm
Abia	Aba North	15-Mar	16-Dec	277	2556
	Aba South	14-Mar	16-Dec	277	2569
	Arochukw	20-Mar	12-Dec	268	2354
	Bende	22-Mar	12-Dec	266	2309
	Ikwuano	18-Mar	14-Dec	271	2427
	Isiala Ngwa North	18-Mar	14-Dec	272	2439
	Isiala Ngwa South	17-Mar	14-Dec	273	2475
	Isoikwua	24-Mar	10-Dec	263	2247
	Oboma Ngwa	15-Mar	16-Dec	276	2544
	Ohafia Abia	22-Mar	11-Dec	265	2301
	Osisoma Ngwa	16-Mar	15-Dec	275	2519
	Ugwunagbo	14-Mar	17-Dec	279	2596
	Ukwa East	13-Mar	17-Dec	280	2632
	Ukwa West	13-Mar	17-Dec	280	2619
	Umuahia North	21-Mar	12-Dec	267	2343
Umuahia South	20-Mar	13-Dec	269	2388	
Umu-Nneochi	26-Mar	9-Dec	259	2173	
Adamawa	Demsa	23-May	11-Nov	186	1097
	Fufore	8-May	13-Nov	190	1143
	Ganye	28-Apr	19-Nov	206	1320
	Girie	21-May	5-Nov	169	965
	Gombi	11-May	11-Nov	185	1095

	Guyuk	16-May	8-Nov	177	1020
	Hong	22-May	4-Nov	167	951
	Jada	1-May	17-Nov	201	1258
	Jimeta	9-May	12-Nov	189	1127
	Lamurde	13-May	10-Nov	182	1068
	Madagali	30-May	31-Oct	155	881
	Maiha	16-May	8-Nov	176	1016
	Mayo-Bel	3-May	16-Nov	198	1220
	Michika	26-May	2-Nov	160	909
	Mubi North	23-May	4-Nov	166	943
	Mubi South	21-May	5-Nov	169	961
	Numan	11-May	11-Nov	184	1084
	Shelleng	18-May	7-Nov	174	1001
	Song	16-May	8-Nov	177	1021
	Toungo	5-May	15-Nov	195	1188
	Yola North	23-May	21-Oct	188	1124
	Yola South	22-May	22-Oct	190	1138
Akwa Ibom	Abak	13-Mar	17-Dec	279	2605
	Eastern Obolo	7-Mar	21-Dec	289	2853
	Eket	9-Mar	20-Dec	287	2792
	Esit - Eket	9-Mar	20-Dec	287	2783
	Essien Udim	15-Mar	16-Dec	277	2558
	Etim Ekpo	13-Mar	17-Dec	280	2620
	Etinan	11-Mar	18-Dec	283	2695
	Ibeno	8-Mar	20-Dec	288	2831
	Ibesikpo Asutan	12-Mar	17-Dec	281	2648
	Ibiono Ibom	16-Mar	15-Dec	275	2507
	Ika	14-Mar	17-Dec	279	2597
	Ikono	16-Mar	15-Dec	275	2507
	Ikot Abasi	8-Mar	20-Dec	288	2830
	Ikot Ekpene	16-Mar	15-Dec	275	2511
	Ini	18-Mar	14-Dec	271	2431
	Itu	15-Mar	16-Dec	276	2544
	Mbo	8-Mar	20-Dec	287	2795
	Mkpat Enin	8-Mar	20-Dec	288	2809
	Nsit Atai	11-Mar	18-Dec	283	2689
	Nsit Ibom	12-Mar	18-Dec	281	2658
	Nsit Ubium	10-Mar	19-Dec	284	2726
	Obot Akara	17-Mar	15-Dec	274	2488

	Okobo	11-Mar	18-Dec	283	2702
	Onna	9-Mar	20-Dec	287	2792
	Oron	10-Mar	19-Dec	285	2738
	Oruk Anam	11-Mar	18-Dec	283	2691
	Udung Uko	10-Mar	19-Dec	284	2729
	Ukanafun	12-Mar	17-Dec	281	2649
	Uruan	13-Mar	17-Dec	279	2612
	Urue-Offong/Oruko	10-Mar	19-Dec	285	2750
	Uyo	13-Mar	17-Dec	279	2604
Anambra	Aguata	26-Mar	9-Dec	258	2158
	Anambra East	31-Mar	6-Dec	251	2028
	Anambra West	2-Apr	5-Dec	247	1947
	Anaocha	28-Mar	8-Dec	256	2115
	Awka North	31-Mar	6-Dec	251	2016
	Awka South	29-Mar	7-Dec	254	2074
	Ayamelum	3-Apr	4-Dec	246	1933
	Njikoka	30-Mar	7-Dec	253	2059
	Ekwusigo	26-Mar	9-Dec	258	2155
	Idemili North	28-Mar	8-Dec	255	2101
	Idemili South	27-Mar	8-Dec	256	2124
	Ihiala	25-Mar	10-Dec	261	2214
	Dunukofia	29-Mar	7-Dec	254	2074
	Nnewi North	27-Mar	9-Dec	258	2154
	Nnewi South	26-Mar	9-Dec	259	2177
	Ogbaru	25-Mar	10-Dec	260	2202
	Onitsha North	28-Mar	8-Dec	255	2102
	Onitsha South	28-Mar	8-Dec	256	2114
	Orumba North	28-Mar	8-Dec	256	2111
	Orumba South	27-Mar	9-Dec	258	2153
	Oyi	29-Mar	7-Dec	253	2062
Bauchi	Alkaleri	17-May	7-Nov	164	904
	Bauchi	22-May	4-Nov	156	851
	Bogoro	14-May	9-Nov	169	950
	Damban	8-Jun	25-Oct	128	674
	Darazo	2-Jun	28-Oct	138	705
	Dass	19-May	6-Nov	162	890
	Gamawa	14-Jun	21-Oct	119	657
	Ganjuwa	29-May	31-Oct	145	786
	Giade	7-Jun	26-Oct	131	681

	Itas/Gadau	12-Jun	22-Oct	123	662
	Jama'are	10-Jun	24-Oct	126	669
	Katagum	9-Jun	24-Oct	128	672
	Kirfi	24-May	3-Nov	153	780
	Misau	6-Jun	26-Oct	132	683
	Ningi	1-Jun	29-Oct	140	713
	Shira	7-Jun	25-Oct	131	680
	Tafawa-Balewa	17-May	7-Nov	164	903
	Toro	23-May	4-Nov	154	839
	Warji	2-Jun	28-Oct	138	704
	Zaki	17-Jun	19-Oct	114	603
Bayelsa	Brass	6-Mar	21-Dec	291	2890
	Ekeremor	12-Mar	18-Dec	282	2668
	Kolokuma/Opokuma	14-Mar	16-Dec	278	2575
	Nembe	7-Mar	21-Dec	290	2860
	Ogbia	10-Mar	19-Dec	285	2740
	Sagbama	15-Mar	15-Dec	276	2535
	Southern Ijaw	8-Mar	20-Dec	288	2818
	Yenegoa	15-Mar	16-Dec	277	2562
Benue	Ado	27-Apr	2-Dec	189	1824
	Agatu	10-May	24-Nov	168	1487
	Apa	7-May	25-Nov	172	1549
	Buruku	4-May	27-Nov	178	1630
	Gboko	3-May	28-Nov	179	1646
	Guma	10-May	24-Nov	168	1482
	Gwer East	4-May	27-Nov	178	1629
	Gwer West	7-May	25-Nov	172	1546
	Katsina-Ala	4-May	28-Nov	178	1639
	Konshisha	29-Apr	30-Nov	185	1752
	Kwande	27-Apr	2-Dec	189	1822
	Logo	8-May	25-Nov	170	1521
	Makurdi	20-May	27-Nov	161	1168
	Obi	29-Apr	1-Dec	186	1764
	Ogbadibo	29-Apr	1-Dec	186	1760
	Ohimini	2-May	29-Nov	181	1684
	Oju	27-Apr	2-Dec	188	1806
	Okpokwu	29-Apr	1-Dec	186	1760
	Oturkpo	2-May	28-Nov	180	1669
	Tarka	7-May	26-Nov	173	1559

	Ukum	7-May	26-Nov	172	1551
	Ushongo	29-Apr	30-Nov	185	1748
	Vandeikya	27-Apr	2-Dec	189	1817
Borno	Abadam	4-Jul	9-Oct	85	495
	Askira/Uba	28-May	1-Nov	145	848
	Bama	8-Jun	25-Oct	127	477
	Bayo	25-May	3-Nov	150	873
	Biu	28-May	31-Oct	144	842
	Chibok	29-May	31-Oct	142	733
	Dambo	3-Jun	28-Oct	136	703
	Dikwa	13-Jun	22-Oct	118	459
	Gubio	23-Jun	16-Oct	103	456
	Guzamala	25-Jun	14-Oct	99	461
	Gwoza	3-Jun	28-Oct	135	702
	Hawul	25-May	2-Nov	150	771
	Jere	12-Jun	22-Oct	120	462
	Kaga	9-Jun	24-Oct	126	473
	Kala/Balge	16-Jun	20-Oct	114	455
	Konduga	10-Jun	24-Oct	124	469
	Kukawa	27-Jun	13-Oct	96	466
	Kwaya Kusar	24-May	3-Nov	151	779
	Mafa	14-Jun	21-Oct	116	457
	Magumeri	16-Jun	20-Oct	113	454
	Maiduguri	12-Jun	22-Oct	120	461
	Marte	19-Jun	18-Oct	109	453
	Mobbar	30-Jun	12-Oct	92	475
	Monguno	21-Jun	17-Oct	106	454
	Ngala	18-Jun	19-Oct	111	453
	Nganzai	20-Jun	17-Oct	107	453
	Shani	21-May	5-Nov	155	806
Cross River	Abi	25-Mar	9-Dec	260	2191
	Akamkpa	18-Mar	14-Dec	272	2439
	Akpabuyo	11-Mar	18-Dec	283	2705
	Bakassi	10-Mar	19-Dec	285	2737
	Bekwarra	5-Apr	3-Dec	243	1881
	Biase	21-Mar	12-Dec	267	2347
	Boki	30-Mar	6-Dec	252	2035
	Calabar Municipal	13-Mar	17-Dec	279	2611
	Calabar South	11-Mar	18-Dec	283	2702

	Etung	25-Mar	10-Dec	261	2219
	Ikom	27-Mar	8-Dec	256	2123
	Obanliku	2-Apr	5-Dec	247	1953
	Obubra	27-Mar	9-Dec	258	2151
	Obudu	3-Apr	4-Dec	245	1916
	Odukpani	16-Mar	15-Dec	275	2521
	Ogoja	2-Apr	5-Dec	247	1944
	Yakurr	24-Mar	10-Dec	261	2225
	Yala	3-Apr	4-Dec	246	1928
Delta	Aniocha North	31-Mar	6-Dec	251	2015
	Aniocha South	28-Mar	8-Dec	255	2094
	Bomadi	16-Mar	15-Dec	274	2499
	Burutu	18-Mar	14-Dec	272	2457
	Ethiope East	25-Mar	9-Dec	260	2187
	Ethiope West	23-Mar	11-Dec	264	2284
	Ika North East	30-Mar	7-Dec	253	2057
	Ika South	29-Mar	7-Dec	254	2074
	Isoko North	20-Mar	13-Dec	268	2367
	Isoko South	19-Mar	13-Dec	270	2412
	Ndokwa East	22-Mar	12-Dec	266	2311
	Ndokwa West	24-Mar	10-Dec	262	2231
	Okpe	22-Mar	11-Dec	265	2295
	Oshimili North	31-Mar	6-Dec	251	2028
	Oshimili South	28-Mar	8-Dec	256	2113
	Patani	16-Mar	15-Dec	275	2506
	Sapele	25-Mar	10-Dec	261	2213
	Udu	20-Mar	13-Dec	269	2377
	Ughelli North	20-Mar	12-Dec	268	2360
	Ughelli South	18-Mar	14-Dec	271	2426
	Ukwuani	24-Mar	10-Dec	262	2228
	Uvwie	21-Mar	12-Dec	267	2339
	Warri North	24-Mar	10-Dec	262	2232
	Warri South	22-Mar	12-Dec	266	2317
	Warri South West	21-Mar	12-Dec	267	2343
Ebonyi	Abakaliki	30-Mar	7-Dec	252	2044
	Afikpo North	25-Mar	10-Dec	260	2201
	Afikpo South	25-Mar	10-Dec	261	2209
	Ebonyi	2-Apr	5-Dec	248	1959
	Ezza North	30-Mar	7-Dec	253	2049

	Ezza South	28-Mar	8-Dec	255	2099
	Ikwo	28-Mar	8-Dec	256	2118
	Ishielu	1-Apr	5-Dec	249	1989
	Ivo	25-Mar	9-Dec	260	2191
	Izzi	2-Apr	5-Dec	247	1952
	Ohaozara	26-Mar	9-Dec	258	2161
	Ohaukwu	2-Apr	5-Dec	248	1966
	Onicha	28-Mar	8-Dec	256	2117
Edo	Akoko-Edo	14-Apr	28-Nov	229	1633
	Egor	31-Mar	6-Dec	250	2007
	Esan Central	5-Apr	3-Dec	243	1866
	Esan North East	6-Apr	2-Dec	242	1847
	Esan South East	3-Apr	4-Dec	245	1916
	Esan West	4-Apr	3-Dec	244	1885
	Etsako Central	8-Apr	1-Dec	237	1775
	Etsako East	12-Apr	29-Nov	232	1684
	Etsako West	9-Apr	1-Dec	237	1767
	Igueben	2-Apr	5-Dec	247	1950
	Ikpoba-Okha	29-Mar	7-Dec	254	2071
	Oredo	30-Mar	7-Dec	253	2051
	Orhionmwon	29-Mar	7-Dec	255	2090
	Ovia North East	1-Apr	5-Dec	248	1971
	Ovia South West	1-Apr	5-Dec	248	1972
	Owan East	10-Apr	30-Nov	235	1738
	Owan West	8-Apr	1-Dec	239	1795
	Uhunmwonde	2-Apr	5-Dec	248	1954
Ekiti	Ado-Ekiti	17-Apr	26-Nov	224	1556
	Efon	18-Apr	25-Nov	222	1539
	Ekiti East	19-Apr	25-Nov	221	1513
	Ekiti South West	16-Apr	26-Nov	225	1579
	Ekiti West	18-Apr	25-Nov	222	1531
	Emure/Ise/Orun	15-Apr	27-Nov	227	1607
	Aiyekire (Gbonyin)	17-Apr	26-Nov	223	1553
	Ido/Osi	20-Apr	24-Nov	218	1476
	Ijero	20-Apr	24-Nov	219	1493
	Ikere	15-Apr	27-Nov	226	1593
	Ikole	20-Apr	23-Nov	218	1472
	Ilejemeji	21-Apr	23-Nov	217	1456
	Irepodun/Ifelodun	18-Apr	25-Nov	222	1528

	Ise/Orun	15-Apr	27-Nov	227	1607
	Moba	22-Apr	23-Nov	216	1445
	Oye	20-Apr	24-Nov	218	1477
Enugu	Aninri	27-Mar	8-Dec	257	2132
	Awgu	29-Mar	7-Dec	254	2083
	Enugu East	3-Apr	4-Dec	246	1922
	Enugu North	2-Apr	5-Dec	248	1965
	Enugu South	1-Apr	5-Dec	249	1983
	Ezeagu	1-Apr	5-Dec	249	1986
	Igbo-Etiti	5-Apr	3-Dec	243	1880
	Igbo-Eze North	9-Apr	30-Nov	236	1751
	Igbo-Eze South	8-Apr	1-Dec	237	1776
	Isi-Uzo	5-Apr	3-Dec	242	1860
	Nkanu East	30-Mar	6-Dec	252	2034
	Nkanu West	31-Mar	6-Dec	251	2013
	Nsukka	7-Apr	2-Dec	240	1815
	Oji-River	29-Mar	7-Dec	254	2076
	Udenu	7-Apr	2-Dec	239	1811
	Udi	2-Apr	5-Dec	248	1966
	Uzo-Uwani	5-Apr	3-Dec	243	1868
FCT	Abaji	12-May	16-Nov	198	1220
	Abuja Municipal	14-May	15-Nov	194	1186
	Bwari	17-May	13-Nov	190	1141
	Gwagwalada	15-May	14-Nov	193	1169
	Kuje	10-May	17-Nov	201	1258
	Kwali	11-May	17-Nov	200	1242
Gombe	Akko	30-May	22-Oct	133	717
	Balanga	27-May	24-Oct	139	761
	Billiri	27-May	24-Oct	138	755
	Dukku	8-Jun	17-Oct	118	632
	Funakaye	8-Jun	17-Oct	118	633
	Gombe	2-Jun	21-Oct	129	693
	Kaltungo	27-May	24-Oct	138	755
	Kwami	5-Jun	19-Oct	124	663
	Nafada	12-Jun	14-Oct	112	606
	Shomgom	25-May	26-Oct	142	789
	Yamaltu/Deba	1-Jun	4-Nov	143	696
Imo	Aboh-Mbaise	19-Mar	13-Dec	270	2396
	Ahiazu-Mbaise	21-Mar	12-Dec	267	2348

	Ehime-Mbano	22-Mar	11-Dec	265	2289
	Ezinihitte	20-Mar	13-Dec	269	2380
	Ideato North	25-Mar	10-Dec	261	2212
	Ideato South	24-Mar	10-Dec	262	2238
	Ihitte/Uboma	22-Mar	11-Dec	265	2305
	Ikeduru	21-Mar	12-Dec	267	2347
	Isiala Mbano	22-Mar	11-Dec	265	2289
	Isu	22-Mar	11-Dec	264	2287
	Mbaitoli	21-Mar	12-Dec	266	2329
	Ngor-Okpala	18-Mar	14-Dec	272	2449
	Njaba	23-Mar	11-Dec	264	2273
	Nkwerre	23-Mar	11-Dec	263	2264
	Nwangele	23-Mar	11-Dec	264	2276
	Obowo	21-Mar	12-Dec	267	2350
	Oguta	22-Mar	11-Dec	265	2305
	Ohaji/Egbema	19-Mar	13-Dec	270	2407
	Okigwe	24-Mar	10-Dec	262	2233
	Orlu	24-Mar	10-Dec	262	2234
	Orsu	25-Mar	10-Dec	261	2208
	Oru East	23-Mar	11-Dec	263	2264
	Oru West	23-Mar	11-Dec	263	2254
	Owerri-Municipal	20-Mar	13-Dec	269	2377
	Owerri North	19-Mar	13-Dec	269	2393
	Owerri West	19-Mar	13-Dec	270	2403
	Unuimo	24-Mar	10-Dec	263	2247
Jigawa	Auyo	18-Jun	19-Oct	104	603
	Babura	23-Jun	16-Oct	97	605
	Biriniwa	24-Jun	15-Oct	95	608
	Birni Kudu	7-Jun	25-Oct	122	828
	Buji	8-Jun	25-Oct	121	827
	Dutse	11-Jun	23-Oct	116	814
	Gagarawa	20-Jun	17-Oct	101	603
	Garki	19-Jun	18-Oct	103	603
	Gumel	22-Jun	16-Oct	99	605
	Guri	22-Jun	16-Oct	98	605
	Gwaram	4-Jun	27-Oct	127	745
	Gwiwa	23-Jun	16-Oct	96	606
	Hadejia	20-Jun	18-Oct	102	603
	Jahun	15-Jun	21-Oct	110	606

	Kafin Hausa	16-Jun	20-Oct	108	604
	Kaugama	20-Jun	17-Oct	101	603
	Kazaure	22-Jun	16-Oct	98	605
	Kiri Kasamma	21-Jun	17-Oct	100	604
	Kiyawa	12-Jun	22-Oct	115	712
	Maigatari	23-Jun	15-Oct	96	607
	Malam Madori	21-Jun	17-Oct	100	604
	Miga	17-Jun	20-Oct	107	604
	Ringim	16-Jun	20-Oct	108	605
	Roni	22-Jun	16-Oct	98	605
	Sule-Tankarkar	23-Jun	16-Oct	97	606
	Taura	17-Jun	19-Oct	106	604
	Yankwashi	23-Jun	15-Oct	96	607
Kaduna	Birnin-Gwari	30-May	16-Oct	132	879
	Chikun	24-May	20-Oct	164	931
	Giwa	2-Jun	14-Oct	149	856
	Igabi	27-May	18-Oct	159	901
	Ikara	4-Jun	13-Oct	146	844
	Jaba	11-May	28-Oct	184	1086
	Jema'a	9-May	29-Oct	188	1116
	Kachia	16-May	25-Oct	177	1022
	Kaduna North	26-May	19-Oct	161	912
	Kaduna South	25-May	19-Oct	162	919
	Kagarko	11-May	28-Oct	186	1097
	Kajuru	22-May	21-Oct	167	947
	Kaura	13-May	26-Oct	181	1055
	Kauru	21-May	22-Oct	169	964
	Kubau	30-May	16-Oct	154	875
	Kudan	4-Jun	13-Oct	146	846
	Lere	23-May	21-Oct	166	945
	Markafi	5-Jun	13-Oct	145	841
	Sabon-Gari	3-Jun	14-Oct	148	852
	Sanga	8-May	30-Oct	190	1143
	Soba	1-Jun	15-Oct	152	867
	Zango-Kataf	16-May	25-Oct	177	1024
	Zaria	2-Jun	15-Oct	150	860
Kano	Ajingi	13-Jun	22-Oct	118	709
	Albasu	9-Jun	24-Oct	125	720
	Bagwai	15-Jun	21-Oct	115	506

	Bebeji	8-Jun	25-Oct	127	726
	Bichi	17-Jun	19-Oct	112	503
	Bunkure	9-Jun	24-Oct	125	720
	Dala	14-Jun	21-Oct	117	607
	Dambatta	19-Jun	18-Oct	109	503
	Dawakin Kudu	11-Jun	23-Oct	122	714
	Dawakin Tofa	16-Jun	20-Oct	115	505
	Dogua	31-May	30-Oct	140	840
	Fagge	14-Jun	21-Oct	117	708
	Gabasawa	15-Jun	20-Oct	115	505
	Garko	8-Jun	25-Oct	126	624
	Garum Mallam	9-Jun	24-Oct	125	620
	Gaya	11-Jun	23-Oct	122	614
	Gezawa	14-Jun	21-Oct	116	507
	Gwale	14-Jun	21-Oct	118	608
	Gwarzo	13-Jun	22-Oct	119	610
	Kabo	12-Jun	22-Oct	120	611
	Kano Municipal	13-Jun	22-Oct	118	609
	Karaye	11-Jun	23-Oct	122	615
	Kibiya	7-Jun	25-Oct	128	628
	Kiru	9-Jun	24-Oct	126	622
	Kumbotso	13-Jun	22-Oct	119	610
	Kunchi	19-Jun	18-Oct	108	503
	Kura	11-Jun	23-Oct	122	615
	Madobi	12-Jun	23-Oct	121	613
	Makoda	19-Jun	18-Oct	109	503
	Minjibir	17-Jun	20-Oct	113	504
	Nasarawa	14-Jun	21-Oct	117	507
	Rano	7-Jun	25-Oct	128	628
	Rimin Gado	13-Jun	22-Oct	119	610
	Rogo	8-Jun	25-Oct	127	626
	Shanono	15-Jun	21-Oct	116	506
	Sumaila	6-Jun	26-Oct	130	635
	Takai	7-Jun	26-Oct	129	631
	Tarauni	14-Jun	21-Oct	118	608
	Tofa	14-Jun	21-Oct	117	607
	Tsanyawa	17-Jun	19-Oct	112	503
	Tudun Wada	4-Jun	27-Oct	133	642
	Ungogo	14-Jun	21-Oct	116	507

	Warawa	13-Jun	22-Oct	119	610
	Wudil	11-Jun	23-Oct	123	616
Katsina	Bakori	9-Jun	24-Oct	123	722
	Batagarawa	26-Jun	14-Oct	96	512
	Batsari	24-Jun	15-Oct	98	509
	Baure	25-Jun	15-Oct	98	509
	Bindawa	23-Jun	16-Oct	100	507
	Charanchi	22-Jun	16-Oct	102	505
	Dandume	6-Jun	26-Oct	128	733
	Danja	6-Jun	26-Oct	128	734
	Dan Musa	17-Jun	19-Oct	111	554
	Daura	27-Jun	13-Oct	94	466
	Dutsi	26-Jun	14-Oct	96	463
	Dutsin-Ma	20-Jun	18-Oct	106	553
	Faskari	9-Jun	24-Oct	123	670
	Funtua	7-Jun	26-Oct	127	820
	Ingawa	22-Jun	16-Oct	102	455
	Jibia	27-Jun	13-Oct	94	466
	Kafur	9-Jun	24-Oct	123	721
	Kaita	29-Jun	12-Oct	91	474
	Kankara	13-Jun	21-Oct	116	558
	Kankia	20-Jun	17-Oct	105	453
	Katsina	27-Jun	13-Oct	94	466
	Kurfi	23-Jun	15-Oct	100	457
	Kusada	20-Jun	17-Oct	105	553
	Mai'adua	29-Jun	12-Oct	91	473
	Malumfashi	12-Jun	22-Oct	119	562
	Mani	26-Jun	14-Oct	96	462
	Mashi	29-Jun	12-Oct	91	473
	Matazu	17-Jun	19-Oct	110	453
	Musawa	15-Jun	21-Oct	114	456
	Rimi	25-Jun	14-Oct	97	460
	Sabuwa	5-Jun	27-Oct	129	588
	Safana	21-Jun	17-Oct	104	454
	Sandamu	26-Jun	14-Oct	96	463
	Zango	27-Jun	13-Oct	95	465
Kebbi	Aleiro	25-Jun	19-Oct	96	603
	Arewa-Dandi	30-Jun	16-Oct	88	605
	Argungu	30-Jun	16-Oct	88	605

	Augie	4-Jul	14-Oct	82	613
	Bagudo	6-Jun	26-Oct	123	636
	Birnin Kebbi	28-Jun	18-Oct	92	603
	Bunza	23-Jun	20-Oct	99	605
	Dandi	12-Jun	23-Oct	113	613
	Danko Wasagu	7-Jun	26-Oct	121	630
	Fakai	7-Jun	25-Oct	120	628
	Gwandu	28-Jun	18-Oct	92	603
	Jega	23-Jun	20-Oct	99	605
	Kalgo	17-Jun	19-Oct	104	603
	Koko/Besse	6-Jun	26-Oct	121	633
	Maiyama	13-Jun	22-Oct	110	609
	Ngaski	27-May	1-Nov	139	706
	Sakaba	3-Jun	28-Oct	127	650
	Shanga	4-Jun	27-Oct	125	645
	Suru	10-Jun	24-Oct	115	617
	Yauri	31-May	30-Oct	131	669
	Zuru	8-Jun	25-Oct	119	627
Kogi	Adavi	25-Apr	25-Nov	189	1547
	Ajaokuta	23-Apr	27-Nov	193	1607
	Ankpa	22-Apr	27-Nov	194	1618
	Bassa	27-Apr	25-Nov	187	1516
	Dekina	24-Apr	26-Nov	191	1582
	Ibaji	14-Apr	2-Dec	207	1834
	Idah	18-Apr	30-Nov	201	1739
	Igalamela-Odolu	18-Apr	30-Nov	202	1741
	Ijumu	28-Apr	24-Nov	185	1491
	Kabba/Bunu	30-Apr	22-Nov	181	1429
	Kogi	3-May	21-Nov	177	1380
	Lokoja	3-May	21-Nov	177	1382
	Mopa-Muro	2-May	21-Nov	179	1402
	Ofu	21-Apr	28-Nov	196	1647
	Ogori/Magongo	23-Apr	27-Nov	193	1600
	Okehi	26-Apr	25-Nov	188	1529
	Okene	23-Apr	27-Nov	193	1605
	Olamabolo	19-Apr	29-Nov	199	1700
	Omala	27-Apr	24-Nov	186	1509
	Yagba East	2-May	21-Nov	179	1399
	Yagba West	3-May	20-Nov	176	1368

Kwara	Asa	6-May	19-Nov	172	1317
	Baruten	16-May	13-Nov	156	1136
	Edu	12-May	15-Nov	162	1202
	Ekiti	1-May	22-Nov	180	1416
	Ifelodun	8-May	18-Nov	169	1276
	Ilorin East	8-May	18-Nov	169	1285
	Ilorin South	6-May	19-Nov	172	1314
	Ilorin West	6-May	19-Nov	171	1307
	Irepodun	2-May	21-Nov	178	1388
	Isin	3-May	21-Nov	176	1368
	Kaiama	18-May	11-Nov	152	1102
	Moro	12-May	15-Nov	163	1211
	Offa	2-May	21-Nov	178	1394
	Oke-Ero	2-May	21-Nov	178	1397
	Oyun	2-May	21-Nov	178	1392
	Pategi	9-May	17-Nov	167	1260
Lagos	Agege	4-Apr	3-Dec	244	1891
	Ajeromi-Ifelodun	2-Apr	5-Dec	248	1959
	Alimosho	4-Apr	4-Dec	245	1905
	Amuwo-Odofin	1-Apr	5-Dec	249	1975
	Apapa	1-Apr	5-Dec	249	1977
	Badagry	1-Apr	5-Dec	249	1978
	Epe	2-Apr	5-Dec	247	1952
	Eti-Osa	1-Apr	5-Dec	248	1970
	Ibeju/Lekki	1-Apr	5-Dec	249	1973
	Ifako-Ijaye	5-Apr	3-Dec	243	1876
	Ikeja	4-Apr	4-Dec	245	1900
	Ikorodu	4-Apr	4-Dec	245	1903
	Kosofe	4-Apr	4-Dec	245	1906
	Lagos Island	3-Apr	4-Dec	247	1936
	Lagos Mainland	2-Apr	4-Dec	247	1942
	Mushin	3-Apr	4-Dec	246	1925
	Ojo	2-Apr	5-Dec	248	1967
	Oshodi-Isolo	3-Apr	4-Dec	246	1920
	Shomolu	3-Apr	4-Dec	246	1924
	Surulere	2-Apr	5-Dec	247	1944
Nasarawa	Akwanga	14-May	14-Nov	184	1171
	Awe	3-May	20-Nov	201	1368
	Doma	2-May	21-Nov	203	1392

	Karu	15-May	13-Nov	182	1152
	Keana	3-May	21-Nov	202	1382
	Keffi	11-May	16-Nov	189	1218
	Kokona	13-May	15-Nov	186	1193
	Lafia	9-May	17-Nov	192	1251
	Nasarawa	5-May	20-Nov	199	1338
	Nassarawa Egon	10-May	17-Nov	191	1241
	Obi	5-May	20-Nov	199	1340
	Toto	4-May	20-Nov	200	1354
	Wamba	14-May	14-Nov	185	1174
Niger	Agaie	12-May	10-Nov	182	1200
	Agwara	6-Jun	26-Oct	143	889
	Bida	14-May	9-Nov	178	1161
	Borgu	1-Jun	29-Oct	151	934
	Bosso	21-May	5-Nov	168	1060
	Chanchaga	21-May	4-Nov	167	1055
	Edati	13-May	9-Nov	180	1177
	Gbako	17-May	7-Nov	174	1122
	Gurara	17-May	7-Nov	174	1115
	Katcha	14-May	9-Nov	178	1161
	Kontagora	1-Jun	29-Oct	150	929
	Lapai	12-May	10-Nov	183	1208
	Lavun	15-May	8-Nov	177	1146
	Magama	31-May	29-Oct	151	937
	Mariga	4-Jun	27-Oct	144	899
	Mashegu	24-May	3-Nov	164	1026
	Mokwa	15-May	8-Nov	177	1147
	Muya	24-May	3-Nov	163	1025
	Paikoro	20-May	6-Nov	170	1081
	Rafi	29-May	31-Oct	155	965
	Rijau	9-Jun	24-Oct	137	863
	Shiroro	26-May	1-Nov	159	992
	Suleja	16-May	8-Nov	176	1139
	Tafa	17-May	7-Nov	175	1124
	Wushishi	22-May	4-Nov	166	1049
Ogun	Abeokuta North	12-Apr	29-Nov	231	1675
	Abeokuta South	11-Apr	29-Nov	233	1699
	Ado-Odo/Ota	4-Apr	4-Dec	245	1901
	Egbado North	11-Apr	29-Nov	234	1713

Egbado South		6-Apr	2-Dec	241	1829
	Ewekoro	8-Apr	1-Dec	237	1774
	Ifo	6-Apr	2-Dec	241	1845
	Ijebu East	7-Apr	1-Dec	239	1802
	Ijebu North	6-Apr	2-Dec	241	1843
	Ijebu North East	9-Apr	30-Nov	236	1755
	Ijebu Ode	6-Apr	2-Dec	241	1837
	Ikenne	8-Apr	1-Dec	238	1786
	Imeko-Afon	18-Apr	25-Nov	223	1541
	Ipokia	4-Apr	4-Dec	245	1901
	Obafemi-Owode	8-Apr	1-Dec	237	1775
	Odeda	13-Apr	28-Nov	230	1658
	Odogbolu	7-Apr	2-Dec	240	1824
	Ogun waterside	1-Apr	5-Dec	249	1988
	Remo North	9-Apr	30-Nov	236	1759
	Shagamu	6-Apr	2-Dec	240	1825
Ondo	Akoko North-East	16-Apr	26-Nov	225	1571
	Akoko South East	15-Apr	27-Nov	227	1605
	Akoko South West	14-Apr	27-Nov	228	1621
	Akoko North West	18-Apr	25-Nov	222	1534
	Akure North	12-Apr	29-Nov	231	1678
	Akure South	12-Apr	29-Nov	232	1687
	Ese-Odo	30-Mar	6-Dec	252	2035
	Idanre	9-Apr	1-Dec	237	1768
	Ifedore	14-Apr	28-Nov	229	1639
	Ilaje	28-Mar	8-Dec	256	2113
	Ile-Oluji-Okeigbo	13-Apr	28-Nov	230	1662
	Irele	3-Apr	4-Dec	246	1931
	Odigbo	5-Apr	3-Dec	242	1862
	Okitipupa	3-Apr	4-Dec	246	1921
	Ondo East	10-Apr	30-Nov	235	1736
	Ondo West	9-Apr	30-Nov	236	1756
	Ose	10-Apr	30-Nov	235	1735
	Owo	11-Apr	29-Nov	234	1714
Osun	Atakumosa East	13-Apr	28-Nov	229	1642
	Atakumosa West	16-Apr	26-Nov	225	1577
	Aiyedade	13-Apr	28-Nov	229	1644
	Aiyedire	16-Apr	26-Nov	225	1571
	Boluwaduro	21-Apr	23-Nov	217	1458

	Boripe	20-Apr	24-Nov	218	1481
	Ede North	18-Apr	25-Nov	221	1522
	Ede South	17-Apr	25-Nov	223	1542
	Egbedore	19-Apr	24-Nov	220	1503
	Ejigbo	19-Apr	24-Nov	220	1500
	Ife East	13-Apr	28-Nov	229	1641
	Ife North	12-Apr	29-Nov	231	1675
	Ife South	12-Apr	29-Nov	231	1676
	IfeCentral	15-Apr	27-Nov	227	1601
	Ifedayo	22-Apr	23-Nov	216	1450
	Ifelodun	21-Apr	23-Nov	217	1462
	Ila	21-Apr	23-Nov	216	1451
	Ilesha East	17-Apr	26-Nov	224	1560
	Ilesha West	17-Apr	25-Nov	223	1545
	Irepodun	20-Apr	24-Nov	218	1478
	Irewole	14-Apr	27-Nov	228	1625
	Isokan	13-Apr	28-Nov	231	1663
	Iwo	17-Apr	25-Nov	223	1545
	Obokun	19-Apr	24-Nov	220	1505
	Odo-Otin	22-Apr	23-Nov	216	1442
	Ola-Oluwa	19-Apr	25-Nov	221	1515
	Olorunda	20-Apr	24-Nov	219	1483
	Oriade	16-Apr	26-Nov	225	1580
	Orolu	21-Apr	23-Nov	218	1470
	Osogbo	19-Apr	24-Nov	220	1509
Oyo	Afijio	19-Apr	24-Nov	219	1508
	Akinyele	16-Apr	26-Nov	224	1578
	Atiba	25-Apr	20-Nov	209	1365
	Atigbo	27-Apr	20-Nov	207	1339
	Egbeda	14-Apr	27-Nov	227	1627
	Ibadan North	14-Apr	27-Nov	227	1617
	Ibadan North East	14-Apr	27-Nov	228	1630
	Ibadan North West	14-Apr	27-Nov	227	1620
	Ibadan South East	13-Apr	28-Nov	228	1642
	Ibadan South West	14-Apr	28-Nov	228	1635
	Ibarapa Central	15-Apr	27-Nov	226	1607
	Ibarapa East	17-Apr	26-Nov	222	1551
	Ibarapa North	17-Apr	25-Nov	222	1543
	Ido	16-Apr	26-Nov	225	1589

	Irepo	5-May	14-Nov	193	1178
	Iseyin	20-Apr	24-Nov	218	1484
	Itesiwaju	25-Apr	21-Nov	210	1383
	Iwajowa	22-Apr	23-Nov	215	1443
	Kajola	23-Apr	22-Nov	213	1424
	Lagelu	15-Apr	27-Nov	225	1595
	Ogbomosho North	24-Apr	21-Nov	211	1392
	Ogbomosho South	23-Apr	22-Nov	213	1412
	Ogo Oluwa	21-Apr	23-Nov	215	1450
	Olorunsogo	3-May	16-Nov	198	1228
	Oluyole	12-Apr	29-Nov	231	1690
	Ona-Ara	12-Apr	28-Nov	230	1666
	Orelope	3-May	16-Nov	197	1221
	Ori Ire	26-Apr	20-Nov	207	1345
	Oyo East	21-Apr	23-Nov	217	1472
	Oyo West	21-Apr	23-Nov	216	1464
	Saki East	1-May	17-Nov	199	1248
	Saki West	30-Apr	18-Nov	202	1275
	Surulere	23-Apr	22-Nov	213	1414
Plateau	Barikin Ladi	18-May	2-Nov	168	861
	Bassa	24-May	29-Oct	159	788
	Bokkos	13-May	5-Nov	176	936
	Jos East	21-May	31-Oct	163	818
	Jos North	22-May	30-Oct	161	806
	Jos South	20-May	31-Oct	164	829
	Kanam	17-May	2-Nov	170	878
	Kanke	16-May	3-Nov	172	897
	Langtang North	11-May	6-Nov	179	969
	Langtang South	5-May	9-Nov	188	1070
	Mangu	16-May	3-Nov	172	896
	Mikang	11-May	6-Nov	179	973
	Pankshin	14-May	4-Nov	175	926
	Qua'an Pan	8-May	8-Nov	184	1018
	Riyom	18-May	2-Nov	168	866
	Shendam	8-May	8-Nov	184	1021
	Wase	11-May	6-Nov	179	965
River	Abua/Odual	11-Mar	18-Dec	281	2678
	Ahoda East	14-Mar	16-Dec	277	2585
	Ahoda West	14-Mar	17-Dec	278	2597

Akuku Toru		7-Mar	20-Dec	288	2841
	Andoni	7-Mar	20-Dec	288	2840
	Asari-Toru	10-Mar	19-Dec	284	2735
	Bonny	7-Mar	20-Dec	288	2845
	Degema	8-Mar	20-Dec	287	2811
	Eleme	10-Mar	19-Dec	284	2740
	Emohua	11-Mar	18-Dec	282	2689
	Etche	14-Mar	16-Dec	277	2582
	Gokana	9-Mar	19-Dec	286	2778
	Ikwerre	14-Mar	16-Dec	277	2584
	Khana	9-Mar	20-Dec	286	2789
	Obia/Akpor	11-Mar	18-Dec	282	2704
	Ogba/Egbema/Ndoni	19-Mar	14-Dec	270	2422
	Ogu/Bolo	9-Mar	19-Dec	286	2778
	Okrika	9-Mar	19-Dec	286	2780
	Omumma	15-Mar	16-Dec	276	2564
	Opobo/Nkoro	7-Mar	21-Dec	288	2846
	Oyigbo	11-Mar	18-Dec	281	2681
	Port-Harcourt	10-Mar	19-Dec	284	2729
	Tai	10-Mar	19-Dec	284	2736
Sokoto	Binji	30-Jun	29-Sep	79	525
	Bodinga	25-Jun	1-Oct	86	510
	Dange-Shuni	25-Jun	1-Oct	86	511
	Gada	6-Jul	25-Sep	69	558
	Goronyo	2-Jul	27-Sep	75	535
	Gudu	3-Jul	26-Sep	73	543
	Gwadabawa	3-Jul	27-Sep	73	541
	Illela	6-Jul	25-Sep	69	557
	Isa	30-Jun	28-Sep	78	527
	Kebbe	13-Jun	9-Oct	106	509
	Kware	29-Jun	29-Sep	80	522
	Rabah	28-Jun	30-Sep	82	518
	Sabon Birni	4-Jul	26-Sep	72	546
	Shagari	21-Jun	4-Oct	93	504
	Silame	27-Jun	30-Sep	83	516
	Sokoto North	28-Jun	30-Sep	81	519
	Sokoto South	28-Jun	30-Sep	82	518
	Tambuwal	19-Jun	5-Oct	96	503
	Tangaza	4-Jul	26-Sep	72	545

	Tureta	21-Jun	4-Oct	93	504
	Wamako	28-Jun	30-Sep	82	518
	Wurno	1-Jul	28-Sep	77	530
	Yabo	24-Jun	2-Oct	88	508
Taraba	Ardo-Kola	3-May	8-Nov	173	966
	Bali	23-Apr	14-Nov	190	1165
	Donga	18-Apr	17-Nov	199	1291
	Gashaka	15-Apr	19-Nov	203	1360
	Gassol	27-Apr	11-Nov	183	1083
	Ibi	26-Apr	12-Nov	185	1098
	Jalingo	4-May	7-Nov	172	950
	Karim-Lamido	8-May	5-Nov	166	891
	Kurmi	11-Apr	21-Nov	210	1459
	Lau	7-May	5-Nov	167	897
	Sardauna	7-Apr	24-Nov	216	1564
	Takum	15-Apr	19-Nov	203	1363
	Ussa	8-Apr	23-Nov	214	1540
	Wukari	22-Apr	14-Nov	191	1186
	Yorro	4-May	7-Nov	172	955
	Zing	4-May	7-Nov	172	952
Yobe	Bade	24-Jun	1-Oct	86	507
	Bursari	23-Jun	2-Oct	87	506
	Damaturu	12-Jun	9-Oct	105	512
	Fika	6-Jun	12-Oct	113	532
	Fune	12-Jun	8-Oct	105	512
	Geidam	23-Jun	2-Oct	87	506
	Gujba	6-Jun	12-Oct	115	537
	Gulani	31-May	15-Oct	123	568
	Jakusko	20-Jun	4-Oct	92	503
	Karasuwa	26-Jun	30-Sep	82	513
	Machina	28-Jun	29-Sep	78	519
	Nangere	12-Jun	9-Oct	105	513
	Nguru	26-Jun	30-Sep	81	514
	Potiskum	10-Jun	10-Oct	107	517
	Tarmua	18-Jun	5-Oct	96	503
	Yunusari	29-Jun	28-Sep	77	523
	Yusufari	30-Jun	27-Sep	75	527
Zamfara	Anka	14-Jun	7-Oct	101	607
	Bakura	21-Jun	3-Oct	90	604

Birnin Magaji	21-Jun	3-Oct	91	603
Bukkuyum	14-Jun	7-Oct	102	608
Bungudu	16-Jun	6-Oct	98	604
Gummi	13-Jun	8-Oct	102	708
Gusau	13-Jun	8-Oct	103	710
Kaura Namoda	21-Jun	3-Oct	90	604
Maradun	24-Jun	1-Oct	85	608
Maru	10-Jun	9-Oct	107	717
Shinkafi	27-Jun	29-Sep	80	616
Talata Mafara	19-Jun	4-Oct	93	603
Tsafe	13-Jun	8-Oct	103	610
Zurmi	26-Jun	30-Sep	82	612

Àtẹ 4: Àlàyé ìgbà tí òjò yòò bẹ̀rẹ̀, ìgbà tí yòò dá, gígùn sàà kan, iye òjò tí yòò rò fún àwọn ipínlẹ̀ àti ijòbá ibilẹ̀ kòòkan ní Nigeria.

S/N	NAMES	STATES	PHONE NUMBER	E-mail Address
1.	Mr. Owhorukowho Goodnews	Abia	08067346449	Golden.go19@gmail.com
2.	Mrs. Jumai Ameh	Abuja	08038390497	enesameh21@gmail.com
3.	Mr. G. K. Danye	Adamawa	08035512477	g.danyekwache@nimet.gov.n
4.	Mr. William Timothy Okon	Akwa Ibom	08039095002	t.william@nimet.gov.ng
5.	Mr. Nnamdi Nweze	Anambra	08039133967	nwaezennamdic@gmail.com
6.	Mr. Usman Adamu	Bauchi	07087359605	Usmanadamu495@gmail.com
7.	Mr. Udoh Emmanuel Idiang	Bayelsa	08151972160 08020949743	e.udoh@nimet.gov.ng
8.	Mr. Kazachiang, T. V.	Benue	08124088883	t.kazachiang@nimet.gov.ng
9.	Mr. M. Bukar	Borno	08023307855 08036478388	bukarmajir@gmail.com
10	Mr. J. Iyanam	Cross Rivers	08059740971	j.ianam@nimet.gov.ng
11	Mr. Onyenobi O Kennedy	Delta	08035050810	o.kennedy@nimet.gov.ng
12	Mr. Ikwen E. P.	Ebonyi	08037363256	e.ikwen@nimet.gov.ng
13	Mr. Nwainokpor E	Edo	09052445108	e.nwainokpor@nimet.gov.ng
14	Mr. S. M. Okesola	Enugu	08038836624	m.okesola@nimet.gov.ng

20	Mr. Stephen Bala	Kaduna	08029883300 08031540444	s.bala@nimet.gov.ng
21	Mr. Badun Akinsanya	Katsina	080336488310 9060635918	badun0031@gmail.com
22	Mr. Mohammed Garba	Kebbi	08061263508	mgribana775@gmail.com
23	Mr. Ahamad Tijjani A.	Kogi	08066676435	a.ahamadtijani@nimet.gov.ng
24	Mr. Bakare Olatayo	Kwara	08035759025	b.abdulrazaq@nimet.gov.ng
25	Mr. Raheem Kayode	Osun	09083568698 08090814762	a.raheem@nimet.gov.ng
26	Mr. Pwajok, Gyang Tok.	Niger	08067731592	g.pwajok@nimet.gov.ng
27	Mr. Yakubu Samu	Nasarawa	08028981497	y.samu@nimet.gov.ng
28	Mr. Oyewole Abayomi	Ogun	09092387540 08065568386	a.oyewole@nimet.gov.ng
29	Mr. Adejuwon Emmanuel O.	Ondo	08125883607 08034782527	a.olatunde@nimet.gov.ng
30	Mr. Muili T. Olasunkanmi	Lagos	07011340083	t.muili@nimet.gov.ng
31	Mrs. Omoogun Christiana	Oyo	08056140542 08102811306	c.omoogun@nimet.gov.ng
32	Miss R. O. Umar	Plateau	08057334354	r.umar@nimet.gov.ng
33	Mr. Elujah Abraham	Rivers	07032307828	elujah1@hotmail.com
34	Mr. A. Dauda	Sokoto	08054427418	a.dauda@nimet.gov.ng
35.	Mr. Amos N. Gimba	Taraba	08037333143	a.gimba@nimet.gov.ng
36	Mr. Sadiq Haruna Anate	Yobe	08065079205	s.haruna@nimet.gov.ng

AIRPORT MANAGERS

1.	Mr. Mr. Salami Tairu	PHC	08174004130	t.salami@nimet.gov.ng
2.	Mr Ribah Yusuf	Kano	08094122027	y.ribah@nimet.gov.ng
3.	Mr. Kenneth Ayadiani	Ikeja	08065801996	k.ayadiani@nimet.gov.ng
4.	Mr. Adenubi Rotimi	Abuja	08063227132	rotimiadenubi@gmail.com
5.	Mr. Bashir Aliyu	Kaduna	08034369919	abashkkd@gmail.com
6.	Mr. Adewara Hassan Olabanji	Yola	08034610077	adewara2003@gmail.com
7.	Mr. Haruna Malami	NCAT, Zaria	07037778709	harunamalami1@gmail.com
8.	Mr. Wakawa Daniel Thalma	Kebbi	08052733448	wakawadaniel@gmail.com
9.	Mr. Ejiofor Bobo Ikem	Owerri	08038343119	ikembobo@yahoo.com
10.	Mr. Umar Hamza	Katsina	08035965929	humar1933@gmail.com

ZONAL MANAGERS

1	Mrs. Idumu, M. A,	Abuja	ZM, NC	08030513466	mosskayy@yahoo.co.uk
2	Mr. Ajeyomi Sunday	Ibadan	ZM, SW	08023954230	a.ajeyomi@nimet.gov.ng
3	Mr. Tunji Akinyemi	Enugu	ZM, SE	08035797828	tunjiakinyemi@yahoo.co.uk
4	Mr. Halilu Idris	Borno	ZM, NE	08027460762	haliluirorawa@gamil.com